

**KTO KARATAY
ÜNİVERSİTESİ**

KTO Karatay Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı

**EKONOMİK ENTEGRASYONLAR, PAN-AVRUPA AKDENİZ MENŞEİ KÜMÜLASYON
(PAAMK) SİSTEMİNİN AÇIKLANMASI ve TUNUS ÖRNEĞİ**

Hüseyin AVCI

Yüksek Lisans Tezi

KONYA

Temmuz, 2016

**EKONOMİK ENTEGRASYONLAR, PAN-AVRUPA AKDENİZ MENŞEİ KÜMÜLASYON
(PAAMK) SİSTEMİNİN AÇIKLANMASI ve TUNUS ÖRNEĞİ**

HÜSEYİN AVCI

KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı

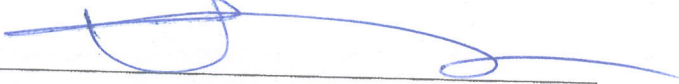
Yüksek Lisans Tezi

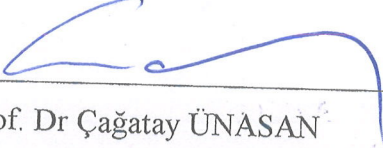
KONYA

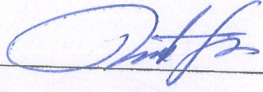
Temmuz, 2016

KABUL VE ONAY

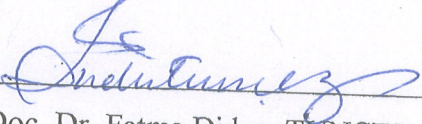
Hüseyin AVCI tarafından hazırlanan "EKONOMİK ENTEGRASYONLAR, PAN-AVRUPA AKDENİZ MENŞE KÜMÜLASYON SİSTEMİNİN AÇIKLANMASI VE TUNUS ÖRNEĞİ" başlıklı bu çalışma, 29.07.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Murat CANITEZ (Danışman)

Prof. Dr. Çağatay ÜNASAN

Doç. Dr. Mete SEZGİN

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Yrd. Doç. Dr. Fatma Didem TUNÇEZ
Enstitü Müdürü V.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

29.07.2016

Hüseyin AVCI

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın her aşamasında değerli bilgisiyle ve engin tecrübesiyle destek veren, alçak gönüllülüğü ile hiçbir "zaman" kısıtlaması olmaksızın hafta sonu veya akşam demeden yardımcı olan Danışman Hocam Murat Canitez'e katkılarından ve yaklaşımından dolayı en kalbi duygularıyla teşekkür ediyorum.

Tez çalışmamın özellikle son aşamasında bana sabırla destek veren ve tecrübe paylaşımı yapan Abdullah KILIÇARSLAN'a, bana yol göstererek yardımcı olan değerli Hocam N.E.Ü. öğretim üyesi Faruk Birol MERCAN'a ve birlikte görev yaptığım hocalarıma şükranlarımı sunuyorum.

Son olarak, çalışmalarım esnasında kendileriyle birlikte geçirmem gereken vakitleri kısıtlamama rağmen beni anlayışla karşılayarak desteklerini esirgemeyen aileme ve eşime müteşekkirim.

ÖZET

EKONOMİK ENTEGRASYONLAR, PAN-AVRUPA AKDENİZ MENŞEİ KÜMÜLASYON (PAAMK) SİSTEMİNİN AÇIKLANMASI ve TUNUS ÖRNEĞİ

AVCI, HÜSEYİN

Yüksek Lisans, İşletme Bölümü

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Murat CANITEZ

Temmuz 2016

İkinci Dünya Savaşından sonra başlayan süreçte 1980'li yıllara kadar ve 80'li yıllardan sonra da iyice belirginleşen, teknoloji ve iletişim alanındaki gelişmelerle de adından sıkça söz ettirmeye başlayan küreselleşme olgusu, artık ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel olarak bütünleşen bir dünya meydana getirmiştir.

Bu yeni olgu kendini zamanla devam eden süreç içinde iki yönde geliştirmiştir. Birincisi, bütünleşme ve tek bir dünya olma amacını gerçekleştirmek için ülkeler arasındaki gümrük tarifeleri ve diğer ticaret kısıtlamalarının azaltılmasını ve kaldırılmasını öngören GATT anlaşması, yani evrenselleşme; diğeri ise birbiri ile gerek ekonomik gerekse coğrafi benzerlik gösteren ülkeler arasındaki ticaretin serbestleştirilmesine yönelik ekonomik entegrasyonlar, yani bölgeselleşme hareketleridir. Bu çalışmanın temel konusunu ise ikinci yönde gelişme gösteren bölgesel ekonomik entegrasyonlardan olan Akdeniz ticaret ve işbirliğini geliştirme amacına yönelik Kümülyasyon (PAAMK) sistemidir. Bu anlaşmalarda ülkeler bir yandan kendilerinden geride kalmış ülkelere karşı küreselleşmeyi kullanırken, diğeri yandan da kendilerine ekonomik, teknolojik vb. alanlarda rakip olan ülkelere karşı ekonomik entegrasyonlar içerisinde yer alarak daha avantajlı duruma gelmeyi amaçlamaktadırlar.

Sonuç olarak küreselleşme ve bölgeselleşme, birbirinin tamamlayıcısı iki farklı sistemdir. Buna istinaden Ülkemizin içerisinde yer aldığı PAAMK Sistemi içerisinde yer alan ülkeler bu amaçla hem küresel ticarete kendilerine rekabet avantajı sağlamak, hem de kendi ticaret hacimlerini yükseltmek için aralarında ticaret anlaşmaları yapmaktadırlar. Türkiye-Tunus serbest ticaret anlaşması da bu türden bir anlaşmadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Ekonomik Entegrasyonlar

ABSTRACT

ECONOMIK ENTEGRATIONS, EXPLAIN OF PAN-EURO-MEDITERRANEAN
CUMULATION OF ORIGIN SYSTEM (PEMCO) AND EXAMPLE OF TUNUSIA

AVCI, HÜSEYİN

Master Of Business Administration

Supervisor: Doç. Dr. Murat CANITEZ

Temmuz 2016

The phenomenon of globalization which started after the second world war and become clear after 80s and which started to become popular with the developments in the field of technology and communication create a world which become integrated economically, politically, socially and culturally.

This new phenomenon developed itself in two ways in the ongoing process. First one is the GATT agreement which foresees the reducing or abolishing of trade restraints and custom tariffs between countries in order to fulfil the aim of being a union and a united world. In other words it is universalization. The second one is territorialisation which means economic integration aiming to liberalize the trade between countries which are similar both in terms of economy and geography.

The main theme of this study is the cumulationsystem which is one of the regional economic integrations developing in the second way, and which aims to develop the trade and cooperation in Mediterranean(PAAMK). In these treatments the countries aim to become more advantageous not only by using globalization against the countries which less developed but also by taking part in the economic integration against the countries which are their rivals in economic and technological etc. fields.

As a result globalization and territorialisation are two different systems which complete each other. Based on this, the countries which take part in the PAAMK (PEMCO)system, to which our country is a member, are making trade agreement both to have competitive advantage in global trade and to increase their volume of trade.

PAAMK= Pan-Euro-Mediterranean Cumulation of Origin system (PEMCO)

Key Words: Globalization, Ekonomik entegrations

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
ETİK BEYAN	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

EKONOMİK BÜTÜNLEŞMELER

1.1. EKONOMİK ENTEGRASYON KAVRAMI VE İÇERİĞİ	3
1.1.1. Ekonomik Entegrasyon Kavramı Ve Özellikleri.....	6
1.1.2. Ekonomik Entegrasyonların İçeriği Ve Çeşitleri.....	9
1.1.3. Dünyadaki Diğer Ekonomik Entegrasyonlar.....	12
1.2. EKONOMİK ENTEGRASYON (BÜTÜNLEŞME) AŞAMALARI	15
1.2.1. Ulusal Ekonomileri Ekonomik Entegrasyonlara Yönlendiren Faktörler.....	17
1.2.2. Ulusal Ekonomilerin Diğer Ekonomilerle Entegrasyon Süreci Ve Etkileri	19
1.2.3. Ulusal Ekonomilerin Entegrasyonunu Kolaylaştıran Faktörler.....	23
1.3. EKONOMİK BÜTÜNLEŞMEDE (ENTEGRASYON) KURUM VE KURULUŞLAR25	
1.3.1. Ekonomik Kurum Ve Kuruluşların Bütünleşmesi.....	25
1.3.2. Sosyal Kurum Ve Kuruluşların Bütünleşmesi.....	26
1.3.3. Siyasi Kurum Ve Kuruluşların Bütünleşmesi	27

2. BÖLÜM

PAAMK SİSTEMİNİN KAPSAMA ALANI

2.1. PAN-AVRUPA AKDENİZ MENŞEİ KÜMÜLASYON SİSTEMİNİN KAPSAMI VE AMACI	29
2.2. PAN-AVRUPA AKDENİZ MENŞEİ KÜMÜLASYON SİSTEMİNİN KURULUŞ VE GELİŞİMİ	31
2.3. PAN-AVRUPA AKDENİZ MENŞEİ KÜMÜLASYON SİSTEMİNİN İŞLEYİŞ BİÇİMİ.....	32
2.4. PAN-AVRUPA AKDENİZ KÜMÜLASYON SİSTEMİNDE TÜRKİYE’NİN YERİ .	34
2.5. ÜLKEMİZDE PAN-AVRUPA (PAAMK) AKDENİZ MENŞE KÜMÜLASYON SİSTEMİ KAPSAMINDA EŞYANIN TERCİHLİ TİCARETTE MENŞEİNİN TESPİTİ HAKKINDA YÖNETMELİK	35

3. BÖLÜM

PAAMK SİSTEMİNDE ÜLKELER ARASI ANLAŞMALAR KRİTERLERİ VE TUNUS ÖRNEĞİ

3.1. PAN-AVRUPA KÜMÜLASYON SİSTEMİ ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE VE DİĞER ÜLKELER ARASINDA İMZALANAN ANLAŞMA VE PROTOKOLLER.....	80
3.2. PAN-AVRUPA AKDENİZ ÇAPRAZ KÜMÜLASYON SİSTEMİ (PAAMK) ANLAŞMASININ ÜLKELERE GETİRMİŞ OLDUĞU AVANTAJLAR.....	82
3.3. PAN-AVRUPA AKDENİZ MENŞEİ KÜMÜLASYON SİSTEMİ ANLAŞMALARININ ÜLKEMİZE GETİRMİŞ OLDUĞU AVANTAJLAR	83
3.4. PAN-AVRUPA AKDENİZ KÜMÜLASYON SİSTEMİ ÇERÇEVESİNDE TUNUS İLE İMZALANAN SERBEST TİCARET ANLAŞMASININ İNCELENMESİ	84
3.5. TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE TUNUS CUMHURİYETİ ARASINDA SERBEST TİCARET ALANI TESİS EDEN ORTAKLIK ANLAŞMASI VE İÇERİĞİ.....	86
3.6. PAN-AVRUPA AKDENİZ KÜMÜLASYON SİSTEMİ (PAAMK) ÇERÇEVESİNİN ÜLKEMİZ AÇISINDAN STRATEJİK ÖNEMİNİN İNCELENMESİ	115

4. BÖLÜM

SONUÇ	117
KAYNAKÇA.....	120
ÖZGEÇMİŞ	125

TABLÖLÖR LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye Tunus Dış Ticareti	114
---	-----

SİMGELER VE KISALTMALAR

AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu (European Economic Community)
MERCOSUR	: Güney Amerika Ortak Pazarı (Southern Common Market)
NAFTA	: Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (The North American Free Trade Agreement)
GATT	: Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (General Agreement Tariffs and Trade)
WTO	: Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organisation)
OGT	: Ortak Gümrük Tarifesi
APEC	: Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (Asian-Pacific economic Cooperation)
OIC	: İslam Konferansı Örgütü (Organisation of Islamic Cooperation)
LAFTA	: Latin Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (Latin American Trade Association)
AEA (EES)	: Avrupa Ekonomik Alanı (European Economic Area)
EFTA	: Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması (Bölgesi) (European Free Trade Association)
STA	: Serbest Ticaret Anlaşması
ASEAN	: Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (Association of Southeast Asian Nations)
PAAMK	: Pan Avrupa Akdeniz Menşe Kümülyasyonu (Pan-Euro-Mediterranean Cumulation of Origin system)
PAMK	: Pan Avrupa Menşe Kümülyasyonu
ODAÜ	: Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri
CEFTA	: Merkezi Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması (Central European Free Trade Agreement)

GİRİŞ

İnsanoğlu dünyaya geldiği ilk dönemden ve zamandan beri, kendiliğinden meydana gelen olayların dışında her gün kendi eliyle ortaya çıkardığı sürekli bir değişim ve dönüşüm vardır. Yaşanan bu değişim zaman içinde sosyo-ekonomik hayatı da etkileyen bir süreç haline gelmiştir. Geçmiş dönemlerden bu zamana kadar yeni yüzyılın farklılığı dönüşümde değil, gelişimin hızı ve ulaştığı noktalarda yatmaktadır. Günümüzde değişimin hızı da yıllarla değil, gün ve saatlerle ölçülmeye başlamıştır. Bugün, sosyal ve ekonomik hayatın geldiği nokta globalleşen bir kültür ile her şeyin ve hatta herkesin sosyal yaşantısının birbirine benzeşmesidir. Artık sosyal ve siyasal olarak bütünleşen ve homojenleşen bir dünya vardır.

"PAMK Sistemi, Avrupa kıtasında, aynı menşe kurallarına ilişkin düzenlemeler içeren STA'larla birbirlerine bağlanmış ülkeler arasında oluşturulan ve sisteme dahil olan bir ülkede, sisteme dahil diğer ülkeler menşeli girdiler kullanılarak elde edilen ürünün, kümülyasyona tabi bir diğer ülkeye tercihli rejim kapsamında düşük oranlı veya sıfır gümrük vergisiyle ithaline olanak veren çapraz menşe kümülyasyon sistemidir."(Atakan, 1998:2-3)

"Kıtada AT, EFTA ve ODAÜ arasında tercihli ticaret düzenleyen farklı anlaşmalar bulunması ve sözkonusu anlaşmaların menşe kurallarına ilişkin farklı düzenlemeler içermeleri, Avrupa'da ayrı "menşe blokların" oluşmasına, bloklar arası ticaretin engellenmesine ve taraf ülkelerin ekonomik gelişim olanaklarının sınırlandırılmasına neden olmuştur. Bu durumu bertaraf edebilmek amacıyla AT tarafından, mevcut tüm anlaşmaların aynı menşe kurallarına sahip olması suretiyle tek bir çatı altında toplanmaları hedeflenmiştir. Bu çabanın sonucu olarak PAMK Sistemi AT ülkeleri, EFTA ülkeleri ve ODAÜ arasında 1 Temmuz 1997 tarihinden itibaren işlerlik kazanmıştır." (Atakan, 1998:2-3)

Bu çalışmada buna istinaden, küreselleşme ve Bölgesel Ekonomik entegrasyonlardan bahsedildikten sonra, ekonomik entegrasyonların içerik ve amacı, ülkelerin ekonomik entegrasyona katılma nedenleri, ekonomik entegrasyonların etkileri ve çeşitleri üzerinde durulacaktır. Bu bağlamda artık devletlerin küresel

düzenin vazgeçilmezi olan piyasa ekonomi-sinin getirdiği boşluklarını doldurmak, ulusal ekonomiyi uluslararası arenada rekabete hazırlayacak tedbirleri almak gibi görevleri de ortaya çıkmıştır.

Küreselleşme olarak nitelendirdiğimiz bu serbestleşme hareketi iki yönde gelişmektedir. Bunlardan biri, 1990'lı yıllarla birlikte adından sıkça bahsettirmeye başlayan ve “evrensel yaklaşım” olarak da ifade edilebilen; olabildiğince çok ülke arasındaki gümrük tarifeleri ve diğer ticaret kısıtlamalarının kaldırılması ya da azaltılmasını öngören GATT, diğeri ise genellikle belli bir coğrafi bölgede yerleşik olan ve birbirleriyle yakın ekonomik ilişkilerde bulunan ülkeler arasındaki ticaret ve diğer akımların serbestleştirilmesi amacını güden, “Bölgesel İktisadi Birleşmeler” yani Ekonomik Entegrasyonlar'dır. Dolayısı ile Türkiye-Tunus arasında PAAMK sistemi kuralları çerçevesinde yapılan ekonomik işbirliği anlaşması bu Ekonomik entegrasyonların gereği yapılan bir ticaret ve gümrük birliği anlaşmasıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

EKONOMİK BÜTÜNLEŞMELER

1.1. Ekonomik Entegrasyon Kavramı ve İçeriği

Ekonomide kullanılan entegrasyon sözcüğü, İntegration kelimesinden türeyen yenileyerek geliştirme anlamındadır. Bu kavram bugün küçük ölçekli ekonomilerin daha büyük ekonomik bölgeler yaratmak için bütünleşme anlamında kullanılmaktadır. Dünya da ulusların bir araya gelerek oluşturdukları bu yapıya Entegrasyon/birleşme diyoruz. İktisatçılar ve diğer ekonomistler bu kelimeyi farklı şekillerde tanımlayarak “Uluslar arası ortak Pazar yaratmak” şeklinde tanımlamaktadırlar. Diğer bazı ekonomistler ise “ Dünyanın belirli bölgelerinde yakın ilişkide bulunan ülkelerin aralarındaki ticareti serbestleştirmek suretiyle bir beraberlik oluşturması” olarak tanımlamışlardır. Entegrasyon aşamalarını ortaya koyan Balassa ise entegrasyonu süreç ve durum olarak ayırır, Bunlara ise “ bir süreç olarak, farklı ulusal devletlere ait ekonomik birimler arasındaki ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik önlemler alınması; bir durum olarak ise ulusal ekonomiler arasındaki çeşitli ayrımcılık türlerinin bulunmamasıdır.” şeklinde tanımlamada bulunmaktadır. İktisatçıların bir bölümü ise “ bazı ülkelerin kendi refah ve hayat seviyelerini yükseltmek amacıyla bir araya gelerek aralarındaki mal, hizmet, sermaye ve insan hareketlerinin serbest dolaşımını temin etmeleri ve anlaşarak topluluklar meydana getirmeleridir”. Bu tanımlama 1950’ler de kurulan AET Avrupa ekonomik Entegrasyon topluluğunun da tanımlamasına benzemektedir. Bu tanımlamalar iktisatçıların bakış açısına göre farklılıklar arz etmektedir.

Daha kapsamlı bir tanımlama yapmak gerekirse Ülkelerin, aralarında ticareti serbestleştirmek için gümrük vergileri ve tarife dışı engelleri kaldırarak, ekonomi politikalarını yaklaştırmak suretiyle ileride parasal birliğe de varacak bir bütünlük oluşturmalarına “ *Ekonomik Bütünleşme*” denir.

Türkiye için, öncelikle ekonomik bütünleşmeden kasıt ve öncelik her zaman Avrupa Ekonomik Topluluğu’nun kurulması ile ilişkilerini yasal çerçeveye esas teşkil edecek şekilde kurmasının temeli Roma Anlaşması ile çizilen AET’dir. 1951

yılında hayata geçen AET nin temelini teşkil eden Kömür ve Çelik Birliği anlaşması altı ülkenin katılımı ile imza altına alınmıştır. Bundan sonraki dönemde 1957 yılında Roma’da bir araya gelen birlik kurucuları bugünkü EU (Avrupa Birliği) nin temellerini oluşturmuşlardır.

Bu birliğin temeli incelendiğinde, birçok tarihçi Avrupa’da birlik oluşturulmasının temelinde yeniden Roma İmparatorluğu düşüncesinin yattığını söylemektedir. Dolayısı ile Avrupa’da birlik düşüncesinin çok eskilere dayandığını ifade etmek yanlış olmaz. Bu düşüncüyü Şarlman, Napolyon ve Hitler gibi iktidar ve güç mücadelesi verenlerin de gerçekleştirmeye çalıştığı söylenmektedir. Ancak, her idealin ortaya konulmasında olduğu gibi Avrupa Birliği’ni bugüne getiren süreçte çeşitli değişim ve gelişmelerdir. Dünya zaman içinde konjektürel yapısı açısından gelişime ve değişime uğramıştır. II. Dünya savaşının korkunç yıkımı ve Benelux ülkelerinin gerçekleştirmeye çalıştığı bu düşünce 1930’lu yıllardan sonra karşılık bulmuş, bugünkü AB seviyesine gelmiştir.

Avrupa Birliğinin temelini Paris anlaşması ile hayat buldurulan Benelux ülkeleri, Belçika, Hollanda, Lüksemburg’un yanı sıra Paris, Almanya ve İtalya ’nında eklenmesi ile 6 ülke arasında fikir birliğine varılan birlik tanımlamasından teşekkül etmiştir. Avrupa Kömür ve Çelik Teşkilatı II. Dünya savaşı sonrası yaraları sarmak ve savaştan çıkarılan dersler neticesinde bu birliği kurmaya karar vermişlerdir. Bu atmosfer ortamında 1950 yılı Mayıs ayında Schuman planı ile Avrupalıların umutları tekrar canlanmış, esas olarak “Almanya ve Fransa’nın kömür ve çelik üretimini birleştirmek” amacıyla Fransız dışişleri bakanı Robert Schulman ile Fransız planlamacı Jean Monnet tarafından geliştirilmiş bir projenin ürünüdür Avrupa Birliği.

Bu anlaşmaların başlangıcı ve temeli olan Kömür Çelik üretim birliği zaman içerisinde kendini geliştirip farklı alanları kapsayacak şekilde büyürken, Roma anlaşmaları (AET ve EURATOM) kapsamında diğer unsurları da kendi içerisine dahil etmeye başlamıştır. Bu anlaşmalar ile topluluğun amacı yeniden tanımlanmış, üye ülkeler arasındaki ekonomik işbirliklerinin yanında faaliyetlerdeki düzenlemelerden, yaşam standartlarının yükseltilmesi için daha sıkı faaliyetlerin

geliştirilmesine, alış-veriş’lerde tarife belirlenmesine, gümrük birliği ile ortak vergilendirmeye, hizmet işletmelerindeki bireysel insan gücünden sermaye dolaşımına kadar birçok konu anlaşmaya dahil edilmiştir.

Ülkelerin birbirleri ile olan alış-verişlerini kolaylaştırma veya serbest hale getirme çabalarından olan serbest ticaret anlaşması veya ticaretin serbestleştirilmesi elbette uluslararası ekonomik entegrasyonların tanımını yapmakla veya özelliklerini bilmekle mümkün olabilir. Dolayısı ile ticari ortaklık birleşmesi, tektip ticaret veya alış-verişe giden ülke ekonomilerinde malzeme veya hizmet alış-verişlerine serbestlik sağlayarak, alışverişe sınırlama getiren kısıtlılıkları, aşarak ortaklaşa bir Pazar yaratmak biçiminde ifade edilmektedir. Günümüzün Dünyasında Bölgesel Ticari ortaklıklarına verilebilecek en önemli ve en güzel örnek; bugünkü adı ile Avrupa Birliğidir.

Diğer önemli Bölgesel Ekonomik Birlik hareketleri ise, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada arasında 1991-1992 yılında temelleri atılarak başlanmış, 1994 yılından itibaren Meksika’yı da birliğine dahil ederek “Kuzey Amerika Serbest Ticaret İşbirliği Anlaşması” (NAFTA)’dır. Dünya çapında Önemli bir Ekonomik ve İşbirliği Anlaşması olan NAFTA halen güncelliğini korumaktadır. Diğer bir serbest ticaret anlaşması birliği de Japonya ve Doğu Asya Devletlerinin oluşturduğu (Güney Kore vb.) ekonomik birlik hareketidir. Bu üç farklı ekonomik entegrasyon, Dünya’daki bölgesel ticaret merkezleri eğiliminin önemli kuruluşlarıdır.

Ülkeler dünyadaki ekonomik sıkıntılar sonucunda halkın refah düzeyi düşüklüğünü, geçmişte yaşanan savaşlar ile aralarında husumet oluşan halkların bu sorunlarını kaldırarak ekonomik bakımdan üretim gücünü genişletip, verimliliği arttırmak ve bununla birlikte sosyal refah düzeyini yükselterek ekonomik işbirliği ticari yardımlaşma gibi ilişkilere girerler. Bu toplumsal gelişme düzeylerini arttırmak gibi sonuçlara ulaşabilirler. Ekonomik birliktelikten beklenen diğer bir sonuç ise bölge ülkelerinin birbirleri ile çatışmak yerine (Fransa-Almanya Örneğinde olduğu gibi) birliktelikle daha güçlü ve verimli olmayı sağlamak enerjilerini kendilerini daha fazla geliştirmeye yöneltmektir.

1.1.1. Ekonomik Entegrasyon Kavramı ve Özellikleri

İktisatta kullandığımız bir çok kavram gibi “entegrasyon” kavramını da Latince’den alınmıştır. Bu kelime yenilemek anlamında kullanılmıştır. İktisat literatüründe kelime ilk defa sanayi alanında, işletmelerin agreement, kartel, concern, trost, merger gibi, tüketicilere arz etikleri mallarda dikey entegrasyonlarını ifade etmek maksadıyla kullanılmıştır. Aynı ülke ekonomilerini bir ekonomik bölge oluşturacak şekilde birleştirmek anlamında kelimenin kullanılması çok kısa bir geçmişe sahiptir ve ekonomik entegrasyon üzerine literatürde ne Zollverein (Alman Gümrük Birliği) dahil gümrük birliklerine ilişkin olarak, ne de 1940 lardan önce uluslar arası ticaret üzerine kitaplarda, bugünkü anlamda kullanılmıştır. Kelime ilk kez 1947 yılında Avrupa’da kullanılmış, bundan iki yıl sonra da ABD’de kullanılmaya başlanmıştır.

Konu üzerine önemli çalışmaları bulunan Balassa ekonomik entegrasyon için tek bir tanım vermek yerine bölümler halinde tanımlama yoluna gitmiştir. En zayıfından en ileri safhasına kadar bunlar; ticareti engelleyen unsurların ortadan kaldırılması (ticaretin entegrasyonu) ülkeler arasında faktör hareketlerine bağlı serbestlik tanınması (faktörel entegrasyon) ulusal ekonomik politikaların uluslar arası ilişkiler lehine uyumlaştırılması (politika entegrasyonu) ve nihayet bunların birleşmesi sonucu oluşan tam entegrasyon tipleridir. Tam entegrasyona birden ulaşmak mümkün değildir. İktisadi yapıların farklı olması, bu son safhaya ulaşmak için, bundan önceki safhaların başarıyla geçilmesini zorunlu kılmaktadır. Öyleyse bir safhadan geçerken, diğer safhanın şartlarını da hazırlamak gerekmektedir. Tam ve genel bir entegrasyonun esas kriteri, aynı mal ve hizmetlerin fiyatlarının her yerde aynı olmasıdır. Yani entegre olmuş bölgede tamamen akışkan ve tamamen birbirlerinin yerine ikame edilebilen mallar, aynı fiyatı almalı ve bütün kullanımlarında aynı net marjinal verimlilik değerine sahip olmalıdır.

Bütün ekonomik faaliyetler arasında iç ve dış bağımlılık ekonomik entegrasyonun özünü oluşturmaktadır. Bu da tek bir ülkeye, ülke grubuna ve bütün olarak dünyaya uygulanabilir. Tam bir ekonomik entegrasyondan söz edebilmek için, ticarete, seyahatte, sermaye hareketlerine, ödemelere ve göçe herhangi bir sınırlama

getirilmemelidir. Parasal entegrasyon ve vergilerin harmonizasyonunun da tam bir ekonomik entegrasyon için gerekli olduğunu belirtmek gereklidir.

"Serbest ticaret düşüncesini uluslararası iktisat alanına kazandıran Adam SMİTH'in mutlak üstünlük teorisi ile Ekonomik entegrasyon uygulamaları 20. yüzyılın başına kadar hakim düşünce olmuştur. 20. yüzyılın başında milletler arası gerginliğin artması ve ard arda gelen iki büyük dünya savaşı serbest ticaret prensibinden geniş ölçüde uzaklaşılması neticesini vermiş; ülkelerin kendi ekonomilerini korumak amacıyla serbest ticaretten uzaklaşma yönünde aldıkları tedbirler karşı tedbirlere yol açmış ve dünya ticareti iyice daralmıştır. Bu gelişmeler II. Dünya Savaşı sonrasında dünya ticaretinin geliştirilmesi konusunun önemli bir amaç olarak ele alınmasına neden olmuştur. Çeşitli kuruluşlar ve yöntemler aracılığıyla dünya ticaretinin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Bu çabaların bir kısmı evrensel bir doğrultuda tüm dünya ülkeleri arasında ticareti kısıtlayan uygulamalara son vermeye yönelirken diğer bir kısmı sadece belirli sayıda ülkeler arasındaki ticareti engelleyen sınırlandırmaları kaldırmaya yönelmiştir. Tüm ülkeler arasındaki ticareti engelleyen kısıtlamaların kaldırılması, tüm üye ülkeler arasındaki tarifelerin indirimini sağlamaya yöneliktir. Bu yaklaşım "Evrensel Yaklaşım" olarak adlandırılmaktadır." (Şahin, 1983:44) .

Avrupa Biriliğinin bugün dünyada var olan ekonomik entegrasyonlardan en büyüğü ve tek olmasının temelinde tam bir ekonomik birlik hedef alınmamış olsa da gelinen nokta tam bir ekonomik entegrasyon veya birlik halidir. Dolayısı ile AB bugün sadece ekonomileri değil Politikaları da entegre eden bir birlikteliktir.

"Farklı çabalar olmakla birlikte bugün ekonomik birleşmeler ülkelerin iktisadi birleşmeler yoluyla aralarındaki ticareti serbestleştirmesi yönünde gelişmektedir. Bu yöndeki çabalar ise " Bölgesel Yaklaşım" olarak adlandırılmaktadır". (Dura ve Atik, 2007:5) Günümüzde AB, NAFTA, ASEAN gibi bölgesel ekonomik birleşme örnekleri bölgesel yaklaşımın örnekleridirler. GATT ya da günümüzde Dünya Ticaret Örgütü (WTO) yoluyla dünya ticaretinin geliştirilmesi gerek tarife, gerekse tarife dışı engelleri kaldırmayı amaçlarken; uluslararası ekonomik birleşmeler ya da entegrasyonlar üye ülkeler arasındaki ticareti artırmaya

yönelmiştir. Bölgesel ekonomik birliktelilerin temel amacı Pazar yaratmak suretiyle kalkınma, yaşam standartlarının yükseltilmesi, bölgesel dengesizliklerin giderilmesi, grubun dünyada siyasi ve iktisadi olarak güçlendirilmesi gibi önemli amaçları da bulunmaktadır." "Evrensel yaklaşım ve bölgesel yaklaşım çerçevesinde yapılan faaliyetler iletişim teknolojisinin gelişmesi, ulaştırma olanaklarının artması ve diğer kolaylaştırıcı gelişmelerin de katkısıyla oldukça etkili sonuçlar alınmasına yol açmış ve dünya ticaretinin oldukça büyük hacimlere yükselmesini sağlamışlardır." (Dura ve Atik, 2007:5)

"II. Dünya Savaşı'nın sonunda uluslararası ticareti özendirmek için kurulan GATT'ın faaliyete geçtiği 1947'de 55 milyar dolar olan toplam dünya ihracatının dünya ticaret hacmi oranına bakıldığında, bu zaman dilimi itibariyle çok önemli artışlar gösterdiği gibi bu artışların çok büyük bir kısmı, GATT / WTO üyesi ülkelere yapılmıştır. 1948 yılında Kuzey Amerika ve Batı Avrupa tarafından yapılan ihracat toplam ihracatın % 58.5'ine tekabül ederken; bu oran 1999 yılında toplam ihracatın % 60.1'ine yükselmiştir. İthalatta ise bu iki grubun payı 1948 yılında %60.2 iken; 1999 yılında 65.5'ine yükselmiştir. 2003 yılı ihracat ve ithalat artış rakamları dikkate alındığında 1948-2003 arası dönemde dünya ihracat hacmi 125.4 kat artarken; dünya ithalat hacmi 114 kat artmıştır." (Dura ve Atik, 2007:5)

"Dünya ticaret hacminin artışına kaynaklık eden ülkelere, GATT üyesi olanların payının da hızla arttığı bilinmektedir. GATT üyesi ülkelerin dünya ihracatındaki payı 1948-1999 döneminde %60'tan, %89.7'ye yükselirken; ithalattaki GATT üyesi ülkelerin payı %52.9'dan %91.6'ya yükselmiştir. Dünya ticaretini serbestleştirme konusunda GATT'ın küresel politikaları ile ekonomik entegrasyonların bölgesel politikalarının uyumu konusunda farklı yaklaşımlar sergilenmektedir. Bölgesel birleşmelerde ülkelerin kendini blok dışı ticarete kapamamaları durumunda, bölgeselleşme ile GATT düzeninin çelişmeyeceği savunulmaktadır" (Karlık,2004:126-127). "GATT'ın XXIV. maddesi gümrük birliklerini ve serbest ticaret bölgelerini en çok kayırlan ülke kuralının dışında tutarak, gümrük birliklerinin kurulmasını teşvik etmiştir" (Dura, Cihan ve Atik Hayriye 2005:12). "Dolayısıyla bölgeselleşme hareketleri serbest ticaretin global

mantığına bir miktar aykırı düşse de, ülkelerin pazarlarını birbirlerine açma gayreti açısından bakıldığında GATT'ın XXIV. maddesinin uygun bulunduğu sınırlardadır"(Ertürk, 2008:17)

1.1.2. Ekonomik Entegrasyonların İçeriği ve Çeşitleri

Ekonomik entegrasyonlar içerik açısından farklı şekiller arz etmektedirler. Bunlar, bu ayrımlar içerisinde en çok bilineni Bela Balassa tarafından yapılan ayrımdır.

a) *Serbest Ticaret Bölgeleri*; Serbest Ticaret Anlaşması, ikiden fazla ülke arasında mal, hizmet ve malzeme gibi herşeyin serbest bir şekilde alım-satımına ilişkin engelleri ortadan kaldırarak rekabet gücünü artırmaktır. Ancak, ekonomik entegrasyon anlaşmasında yer almayan uluslara karşı her bir devletin bağımsız olarak tarifelerini uygulayıp yürüttüğü bir sistem ya da yapılanmadır. "Serbest ticaret bölgesi anlaşmalarında devletlerin diğer devletlere ortak gümrük tarifesi kotası koymaması, ulaştırma masrafları arasındaki farkı ortadan kaldırmaması şartıyla ithalatçıların tarifinin düşük olduğu ülkeden ithalat yapıp, tarifinin yüksek olduğu ülkeye satmalarına yol açar. Yani kar elde etmeye çalışır. Bunun kontrolü için, serbest ticaret bölgesinde mallar bir taraftan bir tarafa giderken, menşei önemli ve gereklidir" (Kazgan, 2010:16). Serbest ticaret bölgesinde iyi uygulama örneğini Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi, eski adı ile AET veya yeni ismiyle EU oluşturmaktadır.

b) *Gümrük Birliği*; Gümrük birliği serbest ticaret anlaşmasının bir ileri aşamasını ifade eder. Üye devletler birbirleri ile olan gümrük tarifelerini ve miktar kısıtlamalarını kaldırmanın yanında, entegrasyona üye devletler dışında kalanlara ortak dış tarife ya da diğer bir ifadeyle ortak gümrük fiyat listesine (OGT) riayet ederler. Bunun daha ileri aşamasını da söylemek mümkün olabilir, bu ise Siyasi, Politik birlik durumudur. "Jacop Viner bunlara ek olarak birkaç ülkenin bir araya gelerek gümrük birliği oluşturabilmesi için, gümrük gelirlerinin bir merkezde toplanarak, önceden belirlenmiş ölçütlere göre paylaşılmasını da gerektirir tezini ileri sürmüştür. Ortak gümrük tarifesi nedeniyle, A gibi bir ülkeye gidecek olan bir mal, B

ülkesinden giriş yapabilir. Yani A ya yönelmiş malın vergisi B tarafından tahsil edilecektir. Bu tür bir sapmayı ortadan kaldırmak için gümrük vergileri tek elde toplanarak dağıtılır. Bu aşamanın en güzel örneğini 1843’de kurulan Alman Gümrük Birliği (Zollverein) oluşturmaktadır. İtalyan birliği, Benelux Birliği (Belçika, Hollanda ve Lüksemburg) diğer örnekler olmakla birlikte Türkiye ile AB arasında 01.01.1996 tarihinden itibaren bu çalışmanın konusunu oluşturan bir gümrük birliği kurulmuştur." (Ertürk, 2008:17)

c) *Ortak Pazar*; Ekonomik bütünleşmelerde gümrük birliğinden sonraki bir ileri süreç ise ortak pazardır. Ortak Pazar anlaşmaları anlaşmaya dahil uluslar arasında dahili ticarete tüm farklı fiyatları ve diğer vergi gibi kısıtlamaları kaldırırken, ortak fiyat koyar ve birliğe dahil uluslar arasına işçilik, sermaye ve bilgiyi içine alan üretim kalemlerinin bölge içinde serbest dolaşımına olanak sağlar. Üretim kalemlerini oluşturan bu birimlerin serbest dolaşımı bu şekildeki ekonomik birliktelik şeklini öncekilerden belirli bir biçimde farklılaştırmaktadır. Avrupa Birliği buna güzel bir örnek teşkil eder.

d) *Ekonomik Birliktelik*; Mali ve Ekonomik birleşme süreçlerinin en ileri aşamasıdır. Birlik içinde fiyat tarifesi kısıtlamalarının ortadan kaldırılması, ortak dış kısıtlamaların belirlenmesi ve bu faktörlerin serbest dolaşımının yanı sıra birlik içinde ekonomik ve sosyal politikaların koordine edilip, uyumlaştırılması söz konusudur. Buna verilebilecek tek bir örnek vardır, o da AET’dir. Ancak, AET kapalı bir sistem yaratmaktan kaçınmış ve bu yapı anlamı itibariyle kapalı sistem yaratmışta değildir. Ancak, Topluluğun dış dünyadaki açılımı belli kurallar ve ilkelere bağlanmıştır. Ülke olarak AET anlaşması, “Avrupalı” olup ta “Topluluğa katılma arzusunda olan tüm ülkelere” üyelik kapısını açık tutmuştur. Anlaşmanın temelinde de Topluluğun amacı, herhangi bir ülke ayırımı yapmaksızın, “Avrupa Halkları Arasında” daha yakın bir işbirliğinin temelini atmak olarak ilan edilmiştir.

Topluluk, üçüncü dünya ülkeleri ile veya uluslar arası örgütler ile daha özel ilişkiler kurabilmek amacıyla ortaklıklar adı altında bir başka yol daha açmıştır. 238. Maddesinde ortaklık, Topluluğun “üçüncü ülkelerle bir devlet birliğiyle veya uluslar arası bir organizasyonla, karşılıklı haklar ve yükümlülükler temelinde, ortak harekete

dayanan ve özel prosedürler içeren” anlaşmalar oluşturacağı bir ilişki biçimi tanımlamıştır. Roma anlaşmaları çerçevesindeki gelişmelere bakıldığı zaman hukuksal olarak değilse bile analitik olarak birbirinden ayrılması gereken iki farklı türde ortaklık olduğu görülecektir. Bunlardan ilki AET anlaşmasının dördüncü bölümünde ele alınan ve özellikle Afrika karayipler ve Pasifikteki eski kolonilerle (ACP Ülkeleri) üye ülkeler arasındaki ilişkileri düzenleyen anlaşmalardan doğan ortaklıklar. Daha çok ta Fransız hükümetinin talepleri doğrultusunda yer alan bu tür ortaklıklar, üye ülkeler ve sömürge ülkeleri arasında daha iyi ilişkilerin kurulmasına yönelik anlaşmalardır.

Ekonomik birlik aşamasında politikaların belirlenmesinde, birliğe üye ulusların yetkililerinden oluşan bir Komisyon karar mercii durumundadır. Ancak uygulamayı her bir ülke kendisi yürütmektedir (Güran ve Aktürk, 2011:10). Mal ve Hizmete ait piyasa ve pazarda sağlanacak bütünleşme sadece gümrük kısıtlılıklarının kaldırılmasıyla gerçekleşmez. Birlikteki ülkelerin ellerinde standart vergilemeye, birçok teşvik ve indirimle ilgili, engelleyici politika araçları bulunmaktadır. Etkileri uluslararası seviyede fark edilebilen konularda ortak politikaların belirlenip, uygulanması, Sadece bir başına bir ülkenin çözmesi mümkün olmayan teknolojik, bilimsel araştırmalar ve kaynakların harekete geçirilmesini gerektiren durumlarda ortak projeler gibi uluslararası politikaların izlenmesi gereklidir. Topluluk içinde rekabeti bozan ve tröstleşmeyi meydana getiren uygulamaları önleyici çalışmalarda eşgüdümlemelere gidilmesidir. Bu süreçte güzel bir örnek Ocak 1993 yılında ismini Maastrich kriterlerine uyumlu olarak adını Avrupa Birliği olarak değiştiren AET’dir

e) *Siyasi Birliktelik*; Bütünleşmeye dahil devletlerin maliye, para vb. politikalarının uyumlaştırılması, mali açıdan bir merkezden idare edilmelerine yol açacaktır. Mali konularda beraber hareket eden anlaşmalı topluluk, güvenlik ve savunma gibi konularda da beraber hareket edebilecektir. (Dura ve Atik, 2004:9) Bu süreci bir önceki adımdan ayıran taraf, bu süreçte ulusal ekonomik bağımsızlığın neredeyse tamamen ortadan kaldırılması ile yerini devletler üstü bir otoriteye bırakmasıdır. Yukarıda ifade edilen bütünleşme süreçlerini birbirlerinden kesin bir biçimde ayırmanın mümkün olmadığı; siyasi birlik süreci ile ekonomik birlik

sürecinin arasındaki ayrımın tamamen bağımsız olamayacağı söylenebilir(Güran ve Aktürk, 2011:14) Bu alanda çalışma yapan çoğunlukta siyasi birlik aşamasına girmemeyi salık vermekte; son adımı ekonomik, iktisat birliği olarak tespit etmektedirler. Yukarıda ortaya konan adımlarla birlikte, tercihli ticaret uygulamalarını, amacı iki ya da daha fazla ülke arasındaki ticari ilişkileri entegre etmek ve ticaret kapasitesini artıracak yardımlaşma ve uzmanlaşmanın ekonomik getirilerinden faydalanabilmek gayesiyle yapılan belirli bir alanla sınırlı işbirliği anlaşmalarını (Coşkun, 2009:8-11) "Ekonomik entegrasyonun ilk aşaması olarak ele alanlar olduğu görülmektedir. Ancak bu yaklaşım iki veya daha çok ülkenin aralarındaki ilişkileri şu ya da bu biçimde düzenleyebilecekleri ve bu tür iktisadi işbirliği hareketlerinin kısa süreli ve çoğu kez dar alana uygulanmasından hareketle eleştirilmekte ve işbirliği anlaşmalarının entegrasyon safhaları bakımından bir ön yaklaşım olarak algılanması gerektiği belirtilmektedir"(Ertürk, 2007:46) Tercihli ticaret anlaşmalarında anlaşmada belirlenen bazı mallar üzerindeki gümrük vergileri karşılıklı olarak kaldırılmaktadır.

1.1.3. Dünyadaki Diğer Ekonomik Entegrasyonlar

Sanayileşme sürecini ve süratini yükseltme amacı ülkeleri ekonomik birliktelikler kurmaya yöneltmektedir (Uyar, 2007:2). "Yirminci yy. ikinci çeyreğinden sonra, gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında pek çok ekonomik entegrasyon hareketi ortaya çıkmıştır. Yalnızca bir grup ülke arasında olsa bile dünya ticaretinin serbestleştirilme çabası, küreselleşme yönünden olumlu gelişmeleri beraberinde getirmektedir" (Seyidoğlu, 2001:264). "Ekonomik birleşmeler bazı mallar üzerindeki tarife indirimlerinden, iktisadi ve mali politikalarının uyumlaştırılmasına kadar pek çok konvansiyon çeşidini içermektedir "(Dura, 2003: 5). Bu anlamda ekonomik bütünleşme için daha açık bir tanım yapılacak olursa, "Balassa'ya göre; en basitinden en ileri aşamasına kadar, ticareti kısıtlayan unsurların ortadan kaldırılması yani ticaretin birleştirilmesi, ülkelerarası ticari hareketlere serbestlik kazandırılması, ulusal ekonomi politikalarının uluslararası ilişkileri güçlendirici yönde uyumlu hale getirilmesi politika birlikteliği

ve son olarak da bunların bileşimini içeren tam birleşmeyi amaçlayan bir süreçtir "(Ertürk,1997:5).

Ekonomik bağılıkların veya birlikteliklerin Amaçları ve Gelişimi; "Ülkeleri ekonomik entegrasyona yönelten sebepler arasında, üretim kapasitelerini ve verimliliğini yükseltmek yoluyla toplumsal refah düzeyini arttırmak, bölge dışı bloklara karşı rekabet gücü kazanmak ve aynı bölgedeki devletler arasında çıkar çatışmalarını ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır"(İncekara, 1995: 63). Temel amacı, birlikteliğe katılan ülkeler arasında ticareti serbestleştirerek refah seviyesini yükseltmek olan ekonomik entegrasyonun diğer amaçları; bölgesel dengesizliklerin giderilmesi, dünyadaki ekonomik ve siyasi olaylarda birliğe dahil olan ülkelerin söz sahibi olmalarının sağlanması ve sosyal-siyasal sorunlara ortak çözümler bulunması olarak sıralanabilir (Dura, 2003: 5). "II. Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan ekonomik birliktelik konvansiyonu 1970'li yıllarda iyice süratlenmiştir. 1980 sonrasında ülke ekonomilerindeki büyümeler küresel rekabetin artmasıyla ortaya çıkmıştır. Ekonomik açıdan küreselleşmeyle aynı anda meydana gelen bir diğer oluşum olan bölgesel ekonomik anlaşmaların son dönemde daha da fazla artmasının nedeni ise, ülkelerin bugünün dünyasında her geçen gün şiddetlenen rekabet ortam ve şartlarına beraber karşı koyma istekleri ve büyüyen küresel pazarlardan daha fazla pay alma çabası olarak açıklanabilir" (İncekara, 1995: 51).

Ekonomik entegrasyon hareketlerine; AB, EFTA, Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi/European Free Trade Area) ve NAFTA (North America Free Trade Area) gibi gelişmiş ülkeler arasındaki entegrasyonların yanı sıra APEC (Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Teşkilatı), KEİ (Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı) ve OIC (İslam Konferansı Teşkilatı) gibi gelişmekte olan ülkeler arasındaki anlaşmalar da örnek gösterilebilir (İyiboğurt, 1995: 208). Günümüzde bu ekonomik birliktelikler çeşitli şekillerde kurulabilmektedir. Konvansiyonlar özelliklerine göre sınıflandırıldığında; "*Tercihli Ticaret Anlaşmaları*", kapsamı sınırlı olan ekonomik işbirliği türüdür. Anlaşmaya uyan devletlerin, karşılıklı olarak belli mallar üzerinde gümrük vergi ve ücretlerinde belirli bir fiyat uygulaması şeklinde gerçekleşir(Seyidoğlu, 2001: 205). 1932 yılında İngiltere ve Commonwealth

üyelerinin kurdukları “*Commonwealth tercihli sistemi*” bu tür anlaşmalara bir ilk niteliğini taşımaktadır (İyibozkurt, 1995: 208).

Diğer bir konvansiyonel birleşme türü olan “*Serbest Ticaret Bölgeleri*”nde, birliğe dahil olan devletler arasındaki gümrük vergilerinin kaldırılması, ancak anlaşmanın dışında kalan ülkelere karşı her ülkenin önceden uyguladığı özel gümrük ücretlerinin kullanılmasa söz konusudur (Yiğit, 2003: 9). 60’lı yıllarda kurulan EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi), Latin Amerika Ülkeleri’nin kurduğu LAFTA ve Avrupa Ekonomik Alanı (EEC) bu tür birleşme anlaşmalarına örnek teşkil eder. (Uyar, 2007: 4). Serbest ticaret bölgelerinden bir adım daha ileri bir birleşme türü olan “*Gümrük Birliği*” ise, birliğe katılan ülkelerin yalnızca aralarındaki gümrük vergilerini ortadan kaldırmakla kalmayıp, aynı zamanda üçüncü ülkelere karşı ortak bir gümrük politikası uygulurlar (Kara, 1996: 71). 1957 yılında kurulan AET (European Economic Community) Gümrük Birliği’nin en iyi örneklerindedir. Ekonomik Birliklerin bir sonraki adımı “Ortak Pazar” ise, diğer konvansiyon çeşitlerinin özelliklerini taşımasının yanında, emek ve sermaye uygulamalarının eklenmesi ile oluşan daha geniş bir birleşme türüdür (Yiğit, 2003: 10). Bugün Avrupa Birliği adını taşıyan Avrupa Topluluğu, ortak pazarın en başarılı örneğidir. Ekonomik bütünleşme sürecinin en son aşaması olan Ekonomik ve Sosyal Birliktelik, ortak pazardan daha ileri bir birleşme hareketi olup ulusal politikaların da uyumunu gerektirir.

Devletler parasal, iktisadi ve sosyo-ekonomik politikalarını birleştirerek ekonomik bütünleşmeler oluştururlar (Ertürk, 2006: 58). Ekonomik birlikteliğin kapsadığı bir diğer öge ise, Para Birlikteliğidir. Özellikle tek para birimi, merkezi bir banka ve birleştirilmiş maliye sistemi ile birliğe ait devletlerin dış ticaret politikalarının birleştirilmesi, tek bir iktisadiliğin temelini oluşturur (Uyar, 2007: 5). Ekonomik birliğe örnek olarak AB veya AET gösterilebilmektedir. Birlikte hareket etme çabaları beraberinde siyasi yakınlaşma ve beraberliği de yanında getirmektedir. Bugünkü birleşme türlerinin hiçbiri siyasi bir bütünlüğe halihazırda ulaşmış değildir. (Ertürk, 2006: 59).

"Ekonomik birleşmelerin başarı sağlayabilmesi açısından şunlar önem arz etmektedir;

- Entegrasyon içinde yer alan ülkelerin kalkınma seviyelerinin ve üretim yapılarının birbirine yakın düzeylerde olması,
- Coğrafi bakımdan ülkeler arası yakınlık,
- Ortak kültürel geçmiş,
- Sanayileşme açısından uyguladıkları dış ticaret politikalarının benzerliği,
- Alt yapı imkanlarının özellikle de ulaştırma imkanlarının gelişmişliği,
- Entegrasyona dahil olan ülkelerin ekonomilerinin birbirini tamamlayıcı nitelikte olması, önemli bir rol oynamaktadır"(Yiğit, 2003: 37).

1.2. Ekonomik Entegrasyon (Bütünleşme) Aşamaları

"Entegrasyonlar en düşük biçiminden en yükseğine ticaret engellerinin kaldırılması (ticari-ekonomik entegrasyon), faktör hareketlerinin serbestleştirilmesi (faktör entegrasyonu), ulusal ekonomik politikaların yakınlaştırılması (politik entegrasyon) ve bu politikaların tümüyle aynılaştırılması (tam entegrasyon) sürecidir. Bu açıdan bakıldığında entegrasyonlar, Keynesyen analizin merkezinde yer alan eski devlet anlayışından, üye ülkeler arasında sınırların kalktığı ve devlet müdahalesinin en aza indiği yeni bir yapıya geçişi ifade etmektedir. Yani entegrasyonlar; Manchester Liberalizmi'nin temellerini attığı küreselleşme sürecinin ve Neo Klasik teorinin savunduğu liberal felsefenin dış ticaret alanındaki yansımasıdır. Entegrasyonların kurumsallaşma süreci ve aşamaları genel olarak beş grup altında incelenmektedir"(Yiğit, 2003: 37).

Serbest Ticaret Bölgeleri, **B.** Gümrük Birliği, **C.** Ortak Pazar, **D.** Ekonomik Birlik, **E.** Tam Ekonomik Birlik/Siyasi Birlik.

Bunlar yukarıda Entegrasyon çeşitleri başlığı içerisinde tek tek ana başlıklar altında açıklanmıştır. Ancak, küresel ve bölgesel entegrasyonlar amaçlar açısından

bazı farklılıklar arz etmektedirler. Bu süreçte özellikle AB entegrasyonu daha global ve başarılı bir entegrasyon türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok bölgesel ve başarılı bütünleşme olmakla birlikte Kanada, ABD ve Meksika'nın bulunduğu (EFTA) oldukça başarılı bir bölgesel entegrasyondur.

21. yüzyıla girdiğimiz dönemlerden hemen sonra, birçok şeyin küreselleşmesi ile iletişim ve askeri gücün yanında dünya ekonomisinin küreselleşmesine neden oldu. Hatta “Tek Pazar” algısı ile bu alana yönelmesine neden oldu. Küreselleşmenin ticaretle ilgili konularda bir numaralı aracı GATT (Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Antlaşması) Ekim 1974'te ticaret engelleriyle ayrımcılıkları büyük ölçüde azaltıp aynı zamanda istihdam, kalkınma ve emtia anlaşmalarını da ele alan GATT'ın yönetim aracı olarak hem güçlü hem de zayıf yanları vardır. Güçlü yönleri arasında birbirini izleyen çok taraflı görüşmelerin başını çekmiş olması ve karşılıklı pazarlıklarla dünya ticaretinin büyük bölümünü liberalize ederek elli yıllık ticari büyümeyi kolaylaştırmış olması bulunmaktadır. Bu görüşmelerde varılan kararların birçoğu hala uygulanmayı bekleme durumunda olması dolayısı ile onları doğru dürüst değerlendirebilme şansımız yoktur. Ama en azından çok zarar verici bazı ticari çatışmaları engelleyebilmiş, tarım ve hizmetler gibi alanları adım adım liberalizasyona açtığını söyleyebiliriz.

GATT'ın zayıf yanlarına gelince ilgi alanının sınırlılığı ilk dikkati çekerdir. GATT hiçbir zaman ham madde ticaretinin sorunlarını bu arada enerji ürünlerini ele almış değildir. Son derece çarpıtılmış ve aşırı korumacı tarım ticareti rejimleri de Uruguay görüşmelerine kadar hiç ele alınmamıştır. Hizmet alanındaki ticaret de günümüzde değer açısından toplamın %20 sini meydana getirdiği halde yine ele alınmamıştır. İmalat alanı ile bazı önemli sektörlerde, örneğin tekstil, çelik ve uçak sektörlerinde ticaret, GATT'ın ruhunu hatta bazen lafzını da gülünç duruma düşürecek bir biçimde yönetilmiştir. Üyelik eksik kalmış, çünkü kamu sektörü ticareti yapan ülkeler dışarıda bırakılmıştır. GATT-DDT (Dünya Ticaret Teşkilatı)'nın gerçek küresel bir kurum haline getirilmesi sürecinin bir an önce Rusya, Vietnam, Çin, ve diğer ülkeleri, ticari politikaları daha açık hale geldikçe, içine alma yoluyla tamamlaması gerekmektedir. Bir başka sınırlılık da görüşme

süreçlerinin fazla yüklü, uzun ve çatışmacı bir atmosfere dönüşmesidir. Bunun en iyi örneği, Seattle da yapılan toplantıdır. Temel sorunlardan biri, görüşmelerin “karşılıklılık ilkesine” dayanması, ithalata biraz daha fazla erişim imkanı tanımının bir ödün olduğu ve başkalarının da bunun karşılığını vermek zorunda olduğu tutumuna bürünmesidir. Böyle olması ticari liberalizasyonun aslında liberalize edene de yararlı olduğu yolundaki görüşe katılan hükümetlerin sayısının artmasıyla çelişkili görülmektedir.

1.2.1.Ulusal Ekonomileri Ekonomik Entegrasyonlara Yönlendiren Faktörler

Üretim Süreci ile birlikte uluslar arası alanda para akışı da küresel bir nitelik kazanmaktadır. Sadece büyük firmalar değil, fakat aynı zamanda elektronik banka kartı olan herkes bu para akışında rol alabilir. Kartlar sayesinde kıtalar arasında para transferi sadece saniyelerle ifade edilebilecek kısa sürede sağlanabilmektedir.

Küçük ve Orta ölçekli şirketler, üretim ve finans akışları ile küreselleşen dünya ekonomisine hakim olacaklarmış gibi gözükmektedirler. Çünkü ekonomik alanda daha güçlü ve daha küçük üniteler kurulmaktadır. Yani küresel ekonomi büyürken parçalarının boyutları küçülür. Ekonomilerini küreselleştirmek isteyenler iş ünitelerini küçültmektedir. Bu da özellikle ekonomik entegrasyonları önünü açmıştır. Bu çelişkili gelişmenin nedenlerini şu şekilde açıklayabiliriz:

- "Tüm dünya da ticari sınırların kalkması başlangıçta büyük şirketler için büyük bir fırsat gibi görünmüştür, ama sonunda küçük şirketlere yaramıştır. Küçük şirketler geçmişte yalnızca büyük şirketlerin çalışabildiği pazarlara kolayca girebilmektedirler. Oysa eskiden, yerel ve bürokratik engellerle sınırları aşmak için gereken maliyeti sadece büyük şirketler karşılayabilmekte idi." (Lale, 2002:48)
- Bilgisayarlar ve iletişim araçları küçük şirketlere büyük şirketlerle rekabet edebilmeleri için inanılmaz silahlar sundu. "Geçmişte sadece büyük şirketler yeni teknoloji alabilirdi. Oysa artık IBM ya da ATT &T gibi, mikro şirketler de en yeni teknolojileri alabilmektedirler. Ayrıca küçük

şirketler bürokrasi katmanlarının ve büyüklüğün kurşuni ağırlığını taşımazlar. Küçük şirketler büyüklere göre daha hızlı çözülüp yeniden örgütlenebiliyorlar. Sonuç olarak sadece ürünlerinde değil, kendi içlerindeki operasyonlarında da yeni teknolojilerden yararlanmakta daha yenilikçi davranabilirler. Yazılım ve biyo-teknoloji alanlarında en büyük atılımları küçük şirketlerin yapmalarına şaşmamak gerekiyor." (Lale, 2002:49)

- Finans piyasalarının katı kurallardan kurtulması ve küreselleşmesi küçük ve orta ölçekli şirketlere daha önce asla sahip olmadıkları büyüklükte sermayeye ulaşma fırsatı verir. "Artık küçük şirketler dünyanın her yerinden borç alabilirler. Sürekli kötülenen "junk bond" lar (yüksek fazili tahviller) ise küçük ve orta ölçekli şirketleri bankaların hakimiyetinden kurtarıp yüksek miktarda sermayeye ulaşmalarına olanak sağlar." (Lale, 2002:50)
- Tüketicinin zevkleri sınırları aşarak dünya da birbirine yaklaşmaktadır. Küresel televizyon kanalları gittikçe daha çok ürünü ve hayat tarzı seçeneğini gözler önüne sermektedir. Seçenekler arttıkça zevkler gelişir ve ek seçeneklere olan istek artar. Ne kadar çok bileşilirse o kadar farklı olunur. Bu da pazarları ve Pazar seçeneklerini artırır.
- Günümüzde kalite her yerde bulunabilir ve kopyalanabilir. (bu da markaların sonunu getirir). "Artık oyunun kuralı, pazarda ve yenilikçilikte hızlı olabilmektir. Bu büyük şirketler için yeni bir handikap, yeni bir dezavantajdır." (Lale, 2002:50)
- Küçük şirketler personel konusunda da avantajlıdır. Büyük bir şirkette çalışmak eskisi kadar prestijli de değildir. "Kişilerin daha çok sorumluluğa ve kontrole sahip olduğu ayrıca, organizasyonun amacına daha çok katıldığı küçük bir şirkette çalışmak heyecan verici ve tatmin edicidir. Küçük şirketlerin başlarını derde sokmadan personel yönetmeliklerini uygulamaları daha kolaydır. En iyi elemanlar artık ya

küçük şirketlerde çalışıyorlar ya da kendi işlerini kuruyorlar." (Lale, 2002:48)

1.2.2. Ulusal Ekonomilerin Diğer Ekonomilerle Entegrasyon Süreci ve Etkileri

Yirminci yüzyılın ilk yarısından sonrası küresel ve bölgesel ekonomik birleşmelerde artışın görüldüğü seneler olmuştur. 60'lı yıllarda AET ve AB ye üye olan ülkeler yüksek düzeylerde kalkınmaya neden olmuştur.

Bilinen ekonomik Birlik kuramında inceleme rekabet teoremi üzerinde yapılmaktadır. 80'li yıllar ise ekonomik birliklerin dinamik etkisi ile düşük rekabet koşullarında incelenegelmıştır. Bugün ekonomik birlikteliklerdeki büyüme etkisinin test edilmesi için İçsel Büyüme anlayışından yararlanılmaktadır.

Ayrıca bu modeller iktisadi gündemin uzun dönemde büyüme sürecini etkilemeyeceğini belirtilmektedir. Buna dayanarak hükümetlerin ekonomiye müdahalesi gereksiz olduğu gibi, kaynak dağılımını bozucu etkiye sebebiyet vermektedir. İç dönük büyüme modellerine göre büyüme uzun dönemli bir olgu olarak görülmektedir.

Dünyada bilinen en önemli ekonomik birlik modelleri içinde Avrupa Birliği çok özel bir örnek teşkil etmektedir. AB'nin 28 adet birlik üyesi ülkeden oluşması, ekonomik olarak belirli kriterlere sahip ülkeleri içine alması ve toplam nüfus büyüklüğü açısından oldukça önemli bir ekonomik ve siyasi birlikteliktir. 1959 dan beri Türkiye'nin Avrupa Birliği ile olan ilişkileri bugün, her açıdan tam üyelik amacını gerçekleştirme yolunda ilerlemektedir.

"Ekonomik bütünleşme, bir takım politik ve ekonomik öğelerin bir araya gelmesinden mütevellittir. Buna istinaden ekonomik birliktelik, farklı ülkelere mensup olan ekonomik ve siyasi birimler arasındaki ayrılıkları da ortadan kaldırmak için kurulmaktadır"(Balassa, 1987: 43).

"Myrdal'a göre ekonomik birliktelik, birleştirilen ekonomik güçler arasında ticaret ve üretim faktörlerinin serbest dolaşımının sağlanması ve sosyal sınıflar,

bölgeler ve üye devletler açısından fırsat eşitliğinin gerçekleşmesi anlamına da gelmektedir" (Myrdal, 1959: 11).

"Birliklerin bütünleşmesi, sadece ekonomik pazardan meydana gelmesi durumunda ticareti saptırabilen etkiler ortaya çıkacaktır. Çünkü üye devletlerden bazılarının gümrük duvarları kalktığında geride kalan devletlerin piyasasına girmektedir ve bu durum dünya kaynakların etkili bir biçimde kullanamamaktadır. Ekonomik birlikteliğin rakip ekonomiler arasında kurulması pozisyonunda ise ticaret yaratıcı etki ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi, aynı mal ve hizmetin üretimini yapan devletler arasında sert rekabetin ortaya çıkmasına neden olarak daha etkin üretim yapmayı gerektirmesidir"(Dura ve Atik, 2003: 17-18).

Serbest ticaret ile sert rekabet koşulları, dünya refahının artması bakımından en iyi durumu vermektedir. Pareto optimumu, tüm en iyi koşulların eş zamanlı olarak sağlandığı durumu ifade etmektedir(Lipsey and Lancaster, 1956-1957: 11). Pareto optimumu gerçekleştirecek bütün şartların var olmadığı durumlarda ise diğer şartlar yolu ile yeni bir normalizasyona ulaşılabilir(Manisalı, 1971: 36). İkinci kabul edilebilir teori ise, birinci en iyinin mümkün olmadığı durumda alternatifler arasında, bu farkı en çok aza indirebilecek ikinci en iyi olacağını belirtmektedir.

Ekonomik birleşmeler ile sağlanan serbest ticaret, alış-verişte ikinci en iyi politika olarak kabul edilebilir. Gümrük Birliği Theorisi, İkinci En İyi uygulama için önemli bir pratik alan yaratmaktadır. Viner'e göre üretim sapması olarak tanımlanan ticaret başka alana yönelmesi, dünya üretimindeki etkinliği azaltmaktadır. Ekonomik bütünleşmede bölgesel kutuplaşma ile ilgili ilk araştırmalar G. Myrdal ve A. O. Hirschmann tarafından yapılmıştır. Myrdal ve Hirschman'a göre ekonomik gelişme ilk başladığı bölgede yoğunlaşmakta, bütün bölgelerde aynı dönemde ortaya çıkmaz. Ancak, Ekonomik ve siyasi gelişme gösteren bölgeler çevreye yayılma etkisi veya kutuplaşma etkisi olmak üzere iki farklı etki de yapabilmektedir.

Olumlu yönde gelişen yayılma etkisi, büyüme noktasından yayılan ve etrafındakilerin de gelişimine katkı yapan çarpan etkisidir. Nokta veya kutuplaşma etkisi ise büyüme merkezinden yayılan ve diğer bölgelerin gelişimini sınırlayıp

zorlaştıran olumsuz etkilerdir(aktrn. Erkan, 1987: 24). Myrdal'a göre ülkelerarasında gerçekleştirilen ekonomik birleşmeler ekonomik gelişme assimetrisi oluşturmakta, dünya ticareti ve kaynakları belirli alanlara doğru kayarak devletler arasındaki gelişmişlik düzeyi farklılığı giderek açılmaktadır (Bakkalcı, 2008: 55). Bu durumda birleşmenin başarı şansı azalmaktadır.

Merkezileşme veya kutuplaşma teorisi, uluslararası ekonomik birleşmelerin aynı gelişme seviyesine sahip devletler arasında ortaya çıkması sav'ını destekler niteliktedir. Bu tez, farklı gelişme seviyelerinde bulunan devletlerin ekonomik bütünleşme oluşturmalarının ve buna istinaden mal ve hizmet hareketlerini serbestleştirmelerinin gelişme hızı ve seviyesinin daha düşük ekonomik yapıya sahip ülkeler aleyhine olumsuz sonuçlar meydana getirebileceğini düşündürmektedir. Statik etkiler tek seferlik etkilerdir, Ancak teknolojinin ve ekonomik yapının uzun süre aynı sabit düzeyde devam etmesi söz konusu değildir. Statik etkilerin temel kaynakları: 1) Düşük ticaret maliyetleri, 2) Güçlü rekabet 3) Artan faktörsel hareketliliğidir. Statik etkiler sonucu etkinlik artmaktadır. Bu sayede aynı miktar girdi ile daha çok çıktı elde edilebilmektedir.

Gümrük Birliği, birliğe üye devletlerin mali yapılarında bazı durağan etkilerinin yanı sıra uzun vadeli ve sürekli olan hareket etkisi de oluşturmaktadır. Bu etkinin analizi ekonomik birleşme tezi'nin anlaşılması açısından son derece önemlidir. Kreinin (1964'den sonra) hareket etkileri çalışması, birleşme ve bütünleşme olan bölgenin büyümesi için arttırılan piyasa büyüklüğünün uzun dönem sonuçları olacaktır sav'ı önemlidir(Kreinin, 1964: 193). Statik olmayan etkileri, uzun dönemde ülkenin (GSYİH) Gayri Safi Milli Hasıla'sı üzerinde etkili olan beş ana başlıkta incelenebilir.

Ölçek Ekonomisi Etkileri:

1) İç ölçek ekonomisi; bir işletmenin diğer işletmenin üretim ölçeklerinden özgür olarak, kendi üretim ölçeğinin büyümesi neticesinde ortalama maliyetlerinin azalmasıdır.

2) Dış ölçek ekonomisi ise; İşletmenin içinde bulunduğu sektördeki üretim ölçeğinin tamamen yükselmesi ile her bir işletmenin ortalama veya optimum maliyetlerinde ortaya çıkan azalmadır (Vatansever ve Deviren, 2004: 8-9-10). Gümrük Birliği ile birlikte devletler açısından daha büyük bir pazar için üretim yapılmaya başlanmaktadır. Bu da içsel ve dışsal ölçek ekonomilerinin büyümesi yada tam ters etki ile değişimin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

a) Rekabet Etkisi: Gümrük Birliğinin kurulması ile birlikte gümrük vergileri ile yapılan sınırlama ortadan kalktığı için tek-tipleşmenin önüne geçilmekte ve rekabet gücü artmaktadır. Rekabetin artması ile etkinlik artırıcı etki oluşmakta ve üreticiler mal ve hizmet maliyetlerini düşürmeye zorlanmaktadır. Bu durumda Pazar da etkin üretim yapamayan işletmeler ise bu durumda ya üretimden çekilmek zorunda kalmakta ya da daha etkin üretim gerçekleştirdikleri mal ve hizmet üretimine yönelerek rekabet etmeye çalışmaktadırlar. İçer dönük ekonomilere neden olan etmenler arasında güçlü piyasada artan rekabetin işletmeleri etkinliklerini arttırmaya veya üretim güçlerini büyütme zorlaması ve güçlü piyasa ile beraber belirsizliklerin azalmasıyla birlikte işletmelerin uzun vadeli yatırımlar yapmasına olanak tanımaktadır(Kılıç vd., 2002: 35-36). Ölçek ekonomisine bağlı olarak uzun vade de ortalama maliyetler azalan bir süreç oluşturmaktadırlar. Bilakis verimlilik ve büyüme hızı açısından olumlu etkileri olan dışsallık ise ekonomik bütünleşmenin son derece önemli dinamizm etkisinden kaynaklanmaktadır.

b) Teknolojik Gelişme Etkisi: Balassa'nın teknolojik büyüme üzerinde yapmış olduğu çalışmalarda belirtildiği gibi kalıcı etkiler yaratmaktadır(Balassa, 1961: 100). Fakat ekonomik büyümenin sağlanabilmesi için bilginin üretken varlıklara dönüştürülmesi gerekmektedir. Geliştirilmiş beceriler, daha verimli üretim aletlerinin yapılması ve üretimin daha iyi planlanması buna örnek olarak

gösterilebilir(Nordas ve diğerleri, 2006: 10). Bu durumda ekonomik kalkınma temelde bilginin ve teknolojinin gelişmesi ile ilişkilidir.

Gümrük Birliği sonucu meydana gelen dış ekonomik etki, rekabetin artması, büyük ölçekte üretim gibi etkenler, teknolojik gelişme için gerekli olan Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge) yatırımlarını arttırmaktadır. Ar-Ge'ye yapılan yatırımların artması ile beraber ileri teknoloji ürünler geliştirmek mümkün olmaktadır. Diğer yandan işletmeler Birlik üyesi diğer devletlerin işletmeleri ile iş-birliğine giderek yeni teknolojik yatırımlar yapmakta ve ileri teknoloji kullanmak için bilgi transferi yapmaktadır. Teknolojik gelişmeler ve ilerlemeler ise uzun vade de büyümeyi artırıcı etkiler meydana getirmektedir.

c)Kaynak kullanımı ve verimlilik etkisi: Birliğe entegrasyon sonrası işçilik ve sermaye hareketliliği ile birlikte kaynakların optimal kullanımının sağlanması mümkün olabilmektedir. Bu durum da kaynak kullanımı verimlilik açısından son derece önemlidir.

d)Yatırım teşvikleri etkisi: Gümrük Birliğinin veya entegrasyonun yatırımları artıran bir süreci etkilemesi beklenmektedir. Ölçek ekonomileri, rekabetin koşullarında artış, teknolojik ilerleme ve kaynak kullanım etkinliğini artırıcı sebepler, milli geliri ve dolayısıyla tasarrufun ve yatırımların artmasına da olumlu katkı yapmaktadır(Bayraktutan, 2004: 47). Bu etkinin oranı, ticaret potansiyeli yaratıcı ve ticareti farklı yöne kaydırıcı olarak bilinmekte etkinin büyüklüğüne göre değişmektedir. Gümrük vergilerinin ortadan kaldırılması neticesinde de birliğe üye devletlerin yatırım maliyetleri düşmektedir. Yatırım maliyetlerinin düşmesi ise devletlerin milli gelirinde artışa neden olmakta, meydana gelen artışın da etkisiyle yatırımları teşvik edici bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Birliğe üyelik sonrası yabancı sermaye yatırımlarının arttığı gözlemlenmekte, bu durum da ülkelerdeki yatırımları teşvik edici etki yaratmaktadır.

1.2.3. Ulusal Ekonomilerin Entegrasyonunu Kolaylaştıran Faktörler

Dünya Ticaret Teşkilatının asıl amacı ticaret sistemlerini yöneten kuralları, en geniş anlamda kapsamlı bir çerçeveye oturtmaktır ve buna kuruluş anlaşmasında

da belirtildiği üzere sürdürülebilir kalkınma amacı da dahildir. Hiç kuşkusuz farklı gelişme aşamalarında ve farklı hükümet sistemleri içinde bulunan ülkeler arasında ortak kurallar konulurken sürtüşmeler olacaktır. Ama uzun vadede serbest ticaret ile sürdürülebilir kalkınma ve daha yüksek sosyal standartlar arasında hiçbir uyumsuzluk yoktur. Çünkü ülkeler kalkındıkça doğal olarak daha yüksek standartları benimsemek isteyeceklerdir. Bazı sanayileşmiş ülkelerde, gelişmekte olan ülkelerin “sosyal” ya da “çevresel” dumpinglerine karşı tehditlere girişmek gibi kaygı verici bir trend söz konusudur. Oysa aslında bu tehditleri seslendirenlerin insan gururunu ya da gezegenin güvenliğine duydukları kaygıdan çok, kendi rekabet gücünden yoksun sanayilerini koruma peşinde oldukları dikkati çekmektedir. Daha düşük sosyal ve çevresel standartlara sahip ülkelerin “haksız rekabet” ile suçlanması da birçok kereler ya da gelişmekte olan ülkelerdeki yoksulluk gerçeğini bilmezlikten, ya da doğrudan doğruya bencil çıkarıcılıktan kaynaklanmaktadır. Kısaca, ticaret görüşmeleri, sanayileşmiş ülkelerin standartlarını karşı taraflara empoze etme aracı olarak kullanılmamalıdır.

Son yirmi yıl içerisinde, özel finansman piyasaları küreselleşmiş, bu bir bakıma, savaş sonrası düzende yaratılan güvenin bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. Büyük finansal akışların kolaylaşması (günümüzde döviz piyasalarına etkisi bakımından ticareti çoktan aşmıştır.) sermayenin etkin kullanımı için de büyük fırsatlar yaratmaktadır. Ama diğer taraftan tek tek ülkeleri ve tüm olarak dünya ekonomisini daha büyük bir istikrarsızlıkla yüz yüze bırakmaktadır. Büyük ülkeler, hükümetler arası ekonomik işbirliğine nispeten daha az heveslidir. Bu entegrasyon süreci, başlangıçta esas olarak sabit ama ayarlanabilir kurlara dayalı bir sistemi sürdürmek için kurulmuş olan IMF’in rolü hakkında sorular doğurmuştur. IMF ilk yıllarında bu sistem içinde uyum baskılarını hisseden ülkelere yardım etmede önemli bir yer teşkil etmiştir. Döviz kurları kontrolünün terk edilmesi ve pratik zorluklar sonucu, başta gelen döviz kurlarının daha çok yasayla belirlenmesini getirmiş, ancak halen embriyo dönemindeki Avrupa Para birliği gibi durumlarda genel bir politika geliştirilmesi yoluna gidilmiştir.

Kalkınma düzeyi farklılıkları geçimlik tarım sektörünün dışında sanayi sektörü farklılıklarıyla kendini göstermektedir. Sanayileşme politikaları, kaynak donatımı farklılıkları, ülkeleri farklı düzeyde kalkınma safhasına götürmektedir. Bazı ülkelerin sanayileşmek için takip ettiği politikalar, (tarifelerin yüksekliği veya düşüklüğü, kotalar ve rekabeti önleyen başka unsurlar) diğer ülkelerde entegrasyona kadar takip edilmemiş olacağı gibi, düşük düzeyde de takip edilmiş olabilir. Sanayi sektörü birbirine yakın büyüklüğe ulaşmış ekonomiler arası entegrasyon daha başarılı olabilir. Tarife yapılarındaki farklılıklar, ülkelerin sanayi maliyetleri hakkında da bize bilgi verebilir. Yüksek koruma duvarlarına alışmış sanayi yapıları, yüksek maliyetlerden dolayı, entegrasyonun başarısını önleyecektir. Öyle ülkeler söz konusu olabilir ki, bu ülkelerde tarife yapıları, sanayinin entegrasyonda da zorluk çekmeyeceği düzeydedir. Böyle ülkelerin oluşturduğu entegrasyon başarılı olabilecektir. Fert başına verimlilik farklılaştığı zaman entegrasyonda sıkıntılar ve gerilemeler ortaya çıkar.

Entegrasyonun başlangıcında, endüstriyel çıkarlar büyük farklılıklar arz ediyorsa, bu da başarı şansını azaltacaktır. Entegrasyonun başarılı olabilmesi için, çıkarlar minimize edilmelidir. Bu da ölçek ekonomilerinden yararlanmayı ve yeni endüstrilerde uzmanlaşmayı sağlayacaktır. Entegrasyonda daha ileri düzeyde sanayileşmiş bir veya birkaç üye bulunabilir. Bu ülkelerin, entegrasyon alanı için ürettiği ürünlerden bir veya birkaç kısmının üretimi diğer ülkelere kaydırılır. Böylece rekabet şartları eşitlenmeğe yönelebilir ve tezatlar azaltılabilir.

1.3. Ekonomik Bütünleşmede (Entegrasyon) Kurum ve Kuruluşlar

1.3.1. Ekonomik Kurum ve Kuruluşların Bütünleşmesi

Ekonomik Birlik, yukarıda açıklanan tüm şartlarla birlikte ekonomik parasal ve sosyal politikalar ile diğer kurumları da ön görmektedir. "Özellikle yalnızca bir para sistemi ve merkezi banka ile birleştirilmiş mali sistem ve ortak dış ticaret politikalarını içermektedir. Parasal birlik, tek pazar oluşturmada tamamlayıcı ve zorunlu bir unsur olup, üye devletler arasında tek para biriminin kabulü ve ortak para politikasının uluslar üstü bir Merkez Bankası tarafından yönetilmesini içermektedir. İktisadî birliklerin uygun bir hale konulması için, ona katılan memleketlerin mümkün

olduğu kadar aynı mali lisanı konuşmaları lazımdır. İktisadi birlikler meselesi, esas itibariyle siyasete tabi bulunmaktadır." (Ertürk, 1991:56).

"Eğer liberalizm, doktrinin hücumu ve hadiselerin insafsız şiddeti karşısında yıkılmasa idi; eğer altın esası harplerden sonra da yaşayabilseydi, memleketler arasındaki siyaset ve gümrük hudutlarının yıkılmasına hiç de ihtiyaç olmayacaktı. Ekonomik birleşme aşamasında parasal birlik olgusundan değil, parasal bütünleşme aşamalarından söz edilirken ekonomik birlik için, parasal birlikten söz edilmeden açıklanamaz. Nedenleri şu şekilde özetlemek doğru olur: (Ertürk, 1991:56).

- Bir parasal birlik kurma, fiyat istikrarı için ortak taahhütte bulunma anlamına gelir. "Para politikalarının birleştirilmesi, enflasyon oranı açısından üye ülkeler arasındaki önemli farklılıkları elemine eder. Parasal istikrar ise çeşitli döviz kuru rejimleri ile elde edebilir ki, bu da ancak bir ortak merkez bankası ile düzenlenebilir;"(Ertürk, 1991:56).

- Döviz kuru belirsizlikleri ve değişim maliyetleri ve faiz oranı farklılıkları ekonomik etkinlik ve büyümeyi olumsuz etkiler;

- Ekonominin temel sorunlarından biri olan kamu açıklarının, ulusal merkez bankası kaynaklarına ya da hazinenin mali piyasalara borçlanması yöntemleri ile kapatılması sonuç vermemektedir.

- İstihdam, bölgesel denge ve uluslararası para sistemi gibi diğer ekonomi konularında karşılaşılan, örneğin dolar belirleyiciliği gibi, sorunlar da, salt ekonomik birlik yöntemi ile çözümlenemez sorunlardır.

1.3.2. Sosyal Kurum ve Kuruluşların Bütünleşmesi

Devletlerin 21. yüzyılda birbiri ile yoğun politik, ekonomik ve sosyal ilişkiler içerisine girmeleri karşılıklı ve iki yönlü bağlılıklarını arttırmıştır. "Bu bağımlılığın yol açtığı maliyet ve avantajlar gelişmiş ülkeler arasında hemen hemen eşit bir şekilde dağılırken gelişme yolunda olan ülkeler için durum biraz farklıdır. Sağlanan avantajların ve katlanılan maliyetlerin yükü adil olarak

paylaşılmamaktadır." (Ertürk, 1991:57). Bütünleşmenin veya entegrasyonun başarı sağlayabilmesi açısından;

- Entegrasyon içinde yer alan ülkelerin kalkınma seviyelerinin ve üretim yapılarının birbirine yakın düzeylerde olması,

- Coğrafi bakımdan ülkeler arası yakınlık,

- Ortak kültürel geçmiş,

- Sanayileşme açısından uyguladıkları dış ticaret politikalarının benzerliği,

- Alt yapı imkanlarının özellikle de ulaştırma imkanlarının gelişmişliği,

- Entegrasyona dahil olan ülkelerin ekonomilerinin birbirini tamamlayıcı nitelikte olması, önemli bir rol oynamaktadır. "Örneğin Avrupa Birliği 2004 yılındaki son genişlemesinden sonra 455 milyona ulaşan nüfusu, 9 milyar 576 milyon dolar toplam Gayri Safi Milli Hasılası ve toplam dünya ticaretindeki %20'lik payı ile kuruluşundan 2004 yılına kadar en hızlı ve istikrarlı büyüyen ve çağımızın en büyük ve güçlü entegrasyonu konumundadır." (Ertürk, 1991:57). 2004 yılında iktisadi rakamları incelendiğinde AB'nin günümüz dünyasında ki yeri daha net görülebilmektedir.

1.3.3. Siyasi Kurum ve Kuruluşların Bütünleşmesi

Entegrasyon hareketlerinin temel amacı olmasa bile siyasi yakınlaşma, ekonomik entegrasyonun can alıcı noktalarının başında gelir. Bilindiği üzere iktisadi şartların dünya ekonomileri arasında belli bir iç bağımlılığa yol açtığı bilinmektedir. "İktisadi şartların ve çıkarların ortaya koyduğu engelleri kaldırıp mal ve faktör hareketlerini serbest bırakmak, hem rekabetin avantajlarından yararlanmak, hem de tamamlayıcılığın açıklarını kapatmasına fırsat vermekle, kendi başına iç bağımlılığın yapamayacağını bir politika tedbiri olarak gerçekleştirmek elbette önemlidir. Fakat iyi bir iktisadi bütünlük için, aynı zamanda, siyasi yakınlaşma ve bunun çapında ortak çıkarlara oturtma da önemli olmaktadır." (Ertürk, 1991:59).

"Bugün yaşıyan entegrasyonlarda, siyasi bir bütünlüğe ulaşılması henüz mümkün olmamışsa da, geçmişte Alman gümrük birliğinin sağlanmasıyla bunun dönüşebildiği siyasi bütünlük ve Birleşik Almanya'nın doğması önemli bir örnek olarak tarihe mal olmuş bir gelişmedir." (Ertürk, 1991:59).

Roma antlaşmasının tarihi hedef olarak ortaya koymaya çalıştığı Avrupa Bütünlüğü (Topluluğu değil) düşüncesi çok homojen olmasalar da, Avrupalı ülkelerin ortak ideali olarak tezahür etmektedir. Ayrıca unutmamak gerekir ki, siyasi bütünlüğün, ortak tarihi ideallerden destek ve hız almadıkça realize edilmesi zordur. Sonuçta, bu ortak ideallerin üzerine oturmayan günümüz ekonomik entegrasyon uygulamaları yaşama savaşı vermektedir.

Özetle ifade edecek olursak, bir ekonomik entegrasyon ortak geçmişe ve iktisadi çıkarlara birlikte ve bir arada dayanmadıkça, siyasi bütünlüğe ulaşmayı kağıt üzerinde deklare etmek çok şey ifade etmez. 1949 da kurulan Benelüks bile ekonomik ve siyasal bütünlüğü gerçekleştirmenin şartları ile meşguldürler.

İKİNCİ BÖLÜM

PAAMK SİSTEMİNİN KAPSAMA ALANI

2.1. Pan-Avrupa Akdeniz Menşei Kümülyasyon Sisteminin Kapsamı ve Amacı

26.11.2009-27418 Resmi Gazete de yayınlanarak yürürlüğe giren PAAMK kümülyasyon sistemine Türkiye Cumhuriyetinin de dahil edilmesi ile bu istemin gereklerini yerine getirmek üzere Avrupa Birliği ile karşılıklı protokoller imzalanmıştır. Bu karşılıklı anlaşma yönergesi ile, Türkiye ve Pan-Avrupa Akdeniz Menşe Kümülyasyon Sisteminde yer alan diğer ölkelerle ticari işbirliği yapılması için bütünleşme kararlaştırılmış, Bu sisteme taraf olan devletler arasında tercihli ticaret rejimini düzenleyen Anlaşmalar, Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokollerin ikinci maddesinde yer alanların uygulamasına dair usul ve esasları düzenlenmiştir.

Bu protokolle karşılıklı mutabakata varılan sözleşme maddeleri aşağıda sayılan hükümleri kapsamaktadır.

a) Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Tunus Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Alanını Tesis Eden Ortaklık Anlaşması PAAMK kümülyasyon sisteminin 22 nci maddesinde belirtilen Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokol III'ün,

b) Türkiye Cumhuriyeti ile Fas Krallığı Arasındaki Serbest Ticaret Anlaşmasının 23 üncü maddesinde belirtilen Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokol III'ün,

c) Türkiye Cumhuriyeti ile İsrail Devleti Arasındaki Serbest Ticaret Anlaşmasının 11 inci maddesinde belirtilen Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokol B'nin,

ç) Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Arasındaki Serbest Ticaret Anlaşmasının 20 nci maddesinde belirtilen Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokol II'nin,

d) Avrupa Topluluğu - Türkiye Ortaklık Konseyi'nin 19 Aralık 2006 tarih ve 3/2006 sayılı Kararı ile tadil edilen Tarım Ürünleri Ticaret Rejimine İlişkin 25 Şubat 1998 tarih ve 1/98 sayılı Avrupa Topluluğu - Türkiye Ortaklık Konseyi Kararı'na ek Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokol 3'ün,

e) Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında bir Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Anlaşmanın 20 nci maddesinde belirtilen Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokol III'ün,

f) Türkiye Cumhuriyeti ile EFTA Devletleri Serbest Ticaret Anlaşmasının 3 üncü maddesinde belirtilen Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine ilişkin Protokol B'nin,

g) Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) Arasında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu Kuran Anlaşmanın Yetki Alanına Giren Ürünlerin Türkiye ile Avrupa Topluluğu Arasındaki Ticareti ile İlgili Anlaşmanın 6 ncı maddesinde belirtilen Menşe Kuralları Hakkında Protokol 1'in,

ğ) Türkiye Cumhuriyeti ile Ürdün Haşimi Krallığı Arasında Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Ortaklık Anlaşmasının 22 nci maddesinde belirtilen Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokol II'nin, uygulanmasına dair usul ve esasları kapsar.

Anlaşma; Pan Avrupa Menşe Kümülyasyon Sistemi (PAAMK), Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Avrupa Topluluğu ve EFTA Devletleri arasında aynı menşe kuralları ile menşei olmayan girdiler için öngörülen gümrük vergilerinin geri ödenmesi veya muafiyet getirilmesini yasaklayan hükümleri içeren serbest ticaret anlaşmaları kapsamında yapılan tercihli ticarete, sisteme taraf ülkeler menşeli girdilerin diğer taraf ülkelerce serbestçe kullanılmasına ve üretilen eşyanın söz konusu ülkelerin tercihli rejiminden yararlanabilmesine ve bu şekilde mevcut üretim kaynaklarının birleştirilmesine olanak tanıyan ticaret sistemini ifade etmektedir.

2.2. Pan-Avrupa Akdeniz Menşei Kümülyasyon Sisteminin Kuruluş ve Gelişimi

Pan-Avrupa Akdeniz Menşei Kümülyasyon Sisteminin Kuruluşunu (EFTA) AB nin müzakere sürecine başlaması olarak tanımladığımızda 1990 yılında başlayan müzakere sürecine Türkiye 1991 yılında imza koymakla beraber anlaşma 1992 yılında işlemeye başlamıştır. Bu süreçte diğer ülkeler sisteme dahil olmaya başlamışlardır.

EFTA Ülkeleri, sırasıyla İsrail 1994, Hırvatistan 2001, Makedonya 2001, Bosna-Hersek 2008, Sırbistan 2008 Karadağ 2006, Fas 1999, Tunus 2002' de anlaşmalarını imzalayarak sisteme dahil olmuşlardır. Bundan sonraki süreçte devletler sürece dahil oldukça tercihli ticaret anlaşması gereği ticaret alanı da gelişmeye ve genişlemeye başlamıştır.

Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA'lar), taraf ülkelerin kendi aralarında gümrük vergisi ve kısıtlamalarını kaldıran, anlaşmaya taraf olmayan yani üçüncü devletlere karşı ortak bir gümrük tarifeleri oluşturmadan, sistemin dışında kalan üçüncü şahıs hükmünde bulunan devletlere her üye ülkenin kendine özgü gümrük tarifelerini uygulayabildiği bir ekonomik bütünleşmedir. STA'larda gümrük birliğinden farklı olarak anlaşmaya dahil olmayan devletlere ortak bir gümrük tarifesi uygulanmamaktadır. Diğer yandan gümrük birliği'nde serbest dolaşım geçerli iken STA'larda ise menşe kuralları uygulanır. Çok taraflı ticaret sisteminde özellikle son yıllarda yaşanan yavaşlama, ülkelerin ticaret politikalarında Tercihli Ticaret Anlaşmalarını veya Serbest Ticaret Anlaşmalarını ön plana çıkarmıştır.

Türkiye, 22 Aralık 1995 tarih ve 1/95 sayılı "Türkiye ile Avrupa Birliği (EU) Arasında Gümrük Birliği Kurulmasına İlişkin Konsey Karar"ının 16. ve 17. Maddesine istinaden, AB'nin Ortak Ticaret Politikasını yürütme yükümlülüğünden hareketle üçüncü şahıs pozisyonundaki devletlere yönelik olarak AB'nin tercihli ticaret sistemini uygulamaktadır. Türkiye, bu taahhüdün bir gereği olarak AB'nin Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzaladığı üçüncü ülkelerle, bu ülkelerin AB ile

imzaladığı STA'lardaki hükümlere ters düşmeyecek şekilde karşılıklı çıkar çerçevesine riayet ederek STA'lara katılmaktadır.

2.3. Pan-Avrupa Akdeniz Menşei Kümülyasyon Sisteminin İşleyiş Biçimi

Serbest ticaret anlaşması, bilindiği gibi iki ya da daha fazla devletin birbirleri ile karşılıklı olarak, ticaretlerini etkileyecek biçimde tarife ve tarife dışı sınırlılıkların kaldırılarak, taraflar arasında serbest ticaret alanı oluşturmayı amaçlayan bir ticaret anlaşmasıdır. Fakat taraf devletlerin anlaşmaya tabi olmayan devletlerle ticaretlerine karışmamakta ve mevcut düzenlemelerini sürdürmelerine izin vermektedir.

Bu anlaşmaların temelinde, anlaşmalara taraf olan devletler arasındaki ticaretin, karşılıklı menfaatler korunarak artırılması hedeflenmiştir. Buna göre taraf devletlerin işletmeleri, anlaşmaya taraf olmayan devletlerin işletmelerine nazaran daha avantajlı duruma gelmektedirler. Bunun nedeni de serbest ticaret anlaşması imzalayan devletlerin birbirlerine indirimli gümrük vergisi, kota sınırlamalarının kaldırılması veya azaltılması, koruma duvarlarının aşağıya çekilmesi gibi kolaylıkları sağlamaları ve uygulamalarıdır.

Bilindiği gibi, "Eşyanın menşei bir eşyanın ekonomik milliyeti olarak tanımlanmaktadır. Kara suları da dâhil olmak üzere, tümüyle bir ülkede elde edilen veya üretilen eşya o ülke menşelidir. Ancak, eşyanın başka bir ülkede değişiklik ve işlem görmesi veya üretimin birden fazla ülkede gerçekleştirilmesi halinde eşya başka bir ülke menşei kazanabilir. Farklı ülkelere gelen ürünlerin uygulamada farklı muameleye tabi olması, menşei kurallarına ihtiyacın doğmasına neden olmuştur." (Soysanlı, 2003: 106)

Eşyanın menşei; "Mal veya eşyaların geldiği ülkeler ayrı yerler olabilmektedir. "menşei ülkesi" ile "geldiği ülke" terimleri farklı şeyleri ifade eder. İkisi her zaman aynı ülke olmayabilir. Menşei kuralı 2 ye ayrılır. Tercihli menşei kuralı, bazı ülke veya ülke gruplarına gümrük vergisi indirimi veya muafiyetine imkân veren ve esasları özel anlaşmalarla belirlenen kurallardır. Her tercihli rejimin kendine özgü "menşei ürün" tanımı olabilmekle birlikte uygulanması belli temel

koşullara bağlıdır. Kısaca, ürünün Anlaşma kapsamında olması, Anlaşma uyarınca menşe statüsüne sahip veya statüsünü kazanmış olması, menşe ispat belgesine sahip olması, doğrudan nakliyat kuralına uyularak nakliyatın gerçekleşmiş olması gereklidir. Tercihsiz menşe kuralı; miktar kısıtlaması, tarife dışı engeller ve anti-dumping uygulamalarına yönelik olarak düzenlenen menşe kurallarıdır". (Soysanlı, 2003: 106)

Menşe kümülasyonu uygulama ve işleyişi, ticaret anlaşmasına taraf olan bir devletin; menşeli ürüne, serbest ticaret alanı içerisinde diğer taraf devletlerin menşeli ürün olarak muamele yapabildiği, dolayısıyla, taraf devletlerin, diğer taraf ülkeler tarafından menşeli maddeleri, nihai ürünün imal edildiği yerde, bu ürünün menşe statüsüne dokunulmaksızın kullanabildiği bir serbest ticaret alanı sistemidir.

Bütünleşmede, elde edilen ürünün statüsünün belirlenmesinde; taraf devletlerde yapılan işçilik ile birlikte kullanılan diğer taraf devlet veya ülkeler menşeli maddelerin menşelerinin toplanmasına olanak sağlanmaktadır. Menşe kümülasyonunda, açıklamasında da yer aldığı gibi, tercihli menşe statüsüne ait mal ve sonlanmış ürünler yararlanabilir. Bu nedenle, ithal bir mal'ın nihai ürünün imalatında menşe kümülasyonu olanakları dahilinde kullanılabilmesi için söz konusu mal veya malzemenin serbest ticaret anlaşması ile açıklanan tercihli rejim çerçevesinde ithal edilmiş olması gerekmektedir.

Türkiye, günümüzde dünya da iki ayrı çapraz menşe kümülasyonu sistemine taraf devlet statüsündedir: Bunlardan ilki, Pan-Avrupa-Akdeniz Menşe Kümülyasyon sistemi; Türkiye, Avrupa Birliği (AB), EFTA ülkeleri (İsviçre, Lihtenştayn, İzlanda ve Norveç), Cezayir, Fas, Filistin, İsrail, Lübnan, Mısır, Tunus, Ürdün ve Faroe Adaları'nın dâhil olduğu çapraz menşe kümülasyonu esasına dayalı serbest ticaret alanı sistemidir. Diğer tarafta ve ikinci olarak; ülkemiz 1999 'da başladığı ve imza koyduğu; serbest ticaret anlaşması ağına katılımını tamamladığı AB, EFTA ülkeleri, Fas, İsrail, Mısır, Tunus ve Ürdün ile tercihli ticarete çapraz menşe kümülasyonu sisteminin gereklerini uygulamaktadır.

"Ülkemizin menşe mevzuatının kaynağı 4458 sayılı Gümrük Kanunu'dur. Gümrük Kanunu'nun 21 ve 22' nci maddeleri uyarınca, tercihsiz menşe kurallarının tespiti yönetmelikle, tercihli menşe kurallarının tespiti ise uluslararası anlaşmalar veya Bakanlar Kurulu Kararı ile yapılmaktadır. Bir eşyanın tercihsiz menşe kuralları kapsamında Türk Menşei kazanması için gerekli koşullar Gümrük Yönetmeliği tarafından belirlenmiştir. Eşyanın tercihli menşesine dair kurallar ise Serbest Ticaret Anlaşmaları veyahut Tercihli Ticaret Anlaşmaları kapsamında belirlenmekte olup, iç hukukumuzda etki doğurabilmesi ancak söz konusu anlaşmalar kapsamında çıkartılan yönetmelikler ile mümkün olmaktadır". (Atakan ve diğ. 1998:203)

Buna göre tercihli menşe mevzuatımız: Ülkemiz ile EFTA ülkeleri ve Avrupa Birliği (tarım ve demir çelik ürünleri), Faroe Adaları, Cezayir, Mısır, İsrail, Lübnan, Ürdün, Fas, Suriye, Tunus, Batı Şeria-Gazze Şeridi arasında uygulanan ticarete, 26 Kasım 2009 tarihli ve 27418 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Pan Avrupa Akdeniz Menşe Kümülyasyon Sistemi Kapsamı Ticarete Eşyanın Tercihli Menşenin Tespiti Hakkında Yönetmelik " ten oluşmakla birlikte bu yönetmeliğe istinaden yürütülmekte ve işletilmektedir.

2.4. Pan-Avrupa Akdeniz Kümülyasyon Sisteminde Türkiye'nin Yeri

Türkiye serbest ticaret anlaşmasına (EFTA ve PAAMK gibi) 1990 yılından beri imza koyarak anlaşmaya taraf olduğunu AB ülkeleri ile müzakere sürecinde belirtmiştir. Türkiye'nin serbest ticaret anlaşması Kümülyasyon sisteminde yer alması ile devam eden AB Gümrük birliğine imza koyan ülkelerle de bir anlamda ticaret yapmaya devam etmesi, Ancak AB Gümrük birliğinden birebir yararlanamaması gibi sorunları olsa da serbest ticaret anlaşmaları ile anlaşmaya taraf olan ülkelere malların serbest dolaşımı ve gümrüklemede getirilen kolaylıklar, kota uygulamaları gibi sorunlar ortadan kalktığından üçüncü ülkelere nispeten ticarete daha kolay ve ucuz mal üretim ve ihracatı avantajı sağlanmıştır.

Konvansiyonun amacı ve işleyişi şu şekilde özetlenebilir:

- İlgili tüm ülkeler tarafından sistemi daha kolay yönetilebilir kılmak,

- Aynı hükümlerin çok sayıdaki farklı Protokol metinleri yerine sadece tek bir metinde yer almasını sağlayarak sistemin işleyişini daha kurumsal bir hale getirmek,
- Uluslararası ticaretin gerekleri doğrultusunda yapılması gereken değişiklikleri metne daha etkin bir şekilde yansıtmak ve yeni ülkelerin katılımını kolaylaştırmaktır.

“PAN-AVRUPA-AKDENİZ TERCİHLİ MENŞE KURALLARINA DAİR BÖLGESEL KONVANSİYON” genişletilerek uygulama alanı genişlediğinden, ülkemiz tarafından da 4 Kasım 2011 tarihinde yeni bir anlaşma metni imzalanmış olup, 13 Temmuz 2013 tarihinde TBMM tarafından da kabul edilmiştir. Sözleşme Türkiye açısından yürürlüğe girdikten sonra, ilgili STA’ların eklerindeki menşe protokolleri kaldırılarak, anılan Konvansiyona atıf yapılacak şekilde değişiklikler yapılmıştır.

2.5. Ülkemizde Pan-Avrupa (PAAMK) Akdeniz Menşe Kümülayon Sistemi Kapsamında Eşyanın Tercihli Ticarete Menşenin Tespiti Hakkında Yönetmelik

Bölüm I.

Amaç, Dayanak ve Kapsam

MADDE 1 – Bu Yönetmelik, Türkiye Cumhuriyeti ile Pan Avrupa Akdeniz Menşe Kümülayon Sisteminde yer alan diğer ülkeler arasında imzalanan, Taraf ülkeler arasında tercihli ticaret rejimini düzenleyen Anlaşmalar ya da Karar eki Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokollerden 2 nci maddede yer alanların uygulanmasına dair usul ve esasları düzenler.

Kapsam

MADDE 2 – (Değişik:RG-15/3/2011-27875) (1) Bu Yönetmelik;

a) Türkiye Cumhuriyeti ile Tunus Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Ortaklık Anlaşmasının 22 nci maddesinde belirtilen Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokol III'ün,

b) Türkiye Cumhuriyeti ile Fas Krallığı Arasındaki Serbest Ticaret Anlaşmasının 23 üncü maddesinde belirtilen Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokol III'ün,

c) Türkiye Cumhuriyeti ile İsrail Devleti Arasındaki Serbest Ticaret Anlaşmasının 11 inci maddesinde belirtilen Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokol B'nin,

ç) Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Arasındaki Serbest Ticaret Anlaşmasının 20 nci maddesinde belirtilen Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokol II'nin,

d) Avrupa Topluluğu - Türkiye Ortaklık Konseyi'nin 19 Aralık 2006 tarih ve 3/2006 sayılı Kararı ile tadil edilen Tarım Ürünleri Ticaret Rejimine İlişkin 25 Şubat 1998 tarih ve 1/98 sayılı Avrupa Topluluğu - Türkiye Ortaklık Konseyi Kararı'na ek Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokol 3'ün,

e) Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında bir Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Anlaşmanın 20 nci maddesinde belirtilen Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokol III'ün,

f) Türkiye Cumhuriyeti ile EFTA Devletleri Serbest Ticaret Anlaşmasının 3 üncü maddesinde belirtilen Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine ilişkin Protokol B'nin,

g) Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) Arasında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu Kuran Anlaşmanın Yetki Alanına Giren Ürünlerin Türkiye ile Avrupa Topluluğu Arasındaki Ticareti ile İlgili Anlaşmanın 6 nci maddesinde belirtilen Menşe Kuralları Hakkında Protokol 1'in,

ğ) Türkiye Cumhuriyeti ile Ürdün Haşimi Krallığı Arasında Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Ortaklık Anlaşmasının 22 nci maddesinde belirtilen Menşeli

Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokol II'nin, uygulanmasına dair usul ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – Bu Yönetmelik, 2/7/1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesi ile 2 nci maddede belirtilen Protokollere dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – Bu Yönetmelikte yer alan;

a) Anlaşma: Türkiye Cumhuriyeti ile 2 nci maddede yer alan ilgili ülke arasındaki Anlaşmayı,

b) Pan Avrupa Menşe Kümülyasyon Sistemi: Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Topluluğu ve EFTA Devletleri arasında aynı menşe kuralları ile menşeli olmayan girdiler için öngörülen gümrük vergilerinin geri ödenmesi veya muafiyet getirilmesini yasaklayan hükümleri içeren serbest ticaret anlaşmaları kapsamında yapılan tercihli ticarete, sisteme taraf ülkeler menşeli girdilerin diğer taraf ülkelere serbestçe kullanılmasına ve üretilen eşyanın söz konusu ülkelerin tercihli rejiminden yararlanabilmesine ve bu şekilde mevcut üretim kaynaklarının birleştirilmesine olanak tanıyan ticaret sistemini,

c) Pan Avrupa-Akdeniz Menşe Kümülyasyon Sistemi: Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Topluluğu, EFTA Devletlerinden oluşan Pan Avrupa Menşe Kümülyasyon Sistemine dahil ülkeler, Faroe Adaları ile Cezayir, Mısır, İsrail, Lübnan, Ürdün, Fas, Suriye, Tunus, Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nden oluşan Akdeniz ülkeleri arasında aynı menşe kuralları ile menşeli olmayan girdiler için öngörülen gümrük vergilerinin geri ödenmesi veya muafiyet getirilmesini yasaklayan hükümleri içeren serbest ticaret anlaşmaları kapsamında yapılan tercihli ticarete, sisteme taraf ülkeler menşeli girdilerin diğer taraf ülkelere serbestçe kullanılmasına ve üretilen eşyanın söz konusu ülkelerin tercihli rejiminden yararlanabilmesine ve bu şekilde mevcut üretim kaynaklarının birleştirilmesine olanak tanıyan ticaret sistemini;

ç) Eşya: Hem madde hem de ürünü,

d) EUR.1 ve EUR-MED dolaşım belgeleri: Menşeli ürünlerin Anlaşma hükümlerinden yararlanabilmesini sağlamak üzere gümrük idareleri veya Müsteşarlıkça yetkilendirilen kişi veya kuruluşlarca usulüne uygun olarak düzenlenip gümrük idarelerince vize edilen, örnekleri Ek III (a) ve Ek III (b)'de yer alan menşe ispat belgelerini,

e) EUR.1 ve EUR.1 dolaşım belgeleri başvuru formu: İhracatçı veya yetkili kanuni temsilcisi tarafından EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi talep edilmek üzere doldurulması gereken, örnekleri Ek III (a) ve Ek III (b)'de yer alan Formları,

f) Fabrika çıkış fiyatı: Ürün için Taraf ülkelerden birinde, nihai işçilik veya işlemin gerçekleştirilmesini üstlenen imalatçıya fabrika çıkışı itibariyle ödenen, kullanılan bütün maddelerin kıymetlerinin dahil edilmiş olduğu, elde edilmiş ürünün ihracında geri ödenmiş veya ödenecek yurt içi vergilerin tenziliyle bulunan fiyatı,

g) Fasıllar ve pozisyonlar: Bu Yönetmelikte Armonize Sistem veya AS olarak geçen, Armonize Mal Tanımı ve Kodlama Sistemini oluşturan nomanklatürde kullanılan fasıllar ve pozisyonları (dört haneli kodlar),

ğ) Fatura beyanı ve EUR-MED fatura beyanı: İhracatçı tarafından fatura, teslimat notu veya herhangi bir ticari belge üzerinde belirtilen, ilgili ürünlerin teşhislerini mümkün kılmayı yeterli ayrıntıda tanımlayan metni Ek IV (a) ve (b)'de yer alan, usulüne uygun olarak yapılan beyanları,

h) Gümrük idareleri: Türkiye Cumhuriyeti için Gümrük Müsteşarlığı ve diğer Taraf ülkeler için anılan ülkelerde yetkilendirilmiş idareleri,

ı) Gümrük kıymeti: Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasının VII nci Maddesinin Uygulanmasına Dair Gümrük Kıymetine İlişkin 1994-Dünya Ticaret Örgütü Anlaşmasına göre tespit edilen kıymeti,

i) İmalat: Montaj veya özel işlemler de dahil olmak üzere her türlü işçilik veya işleme tabi tutmayı,

j) Karar: 2 nci maddenin (d) bendinde belirtilen, Türkiye Cumhuriyeti ile Topluluk arasında tarım ürünleri ticaret rejimine ilişkin Ortaklık Konseyi Kararını,

k) Katma değer: Fabrika ıkış fiyatından eşyaya dahil edilen, bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde sayılan ve kümölasyonun mümkün olduğu diğer ölkeler menşeli her bir maddenin gümrük kıymetinin veya bu kıymetin bilinmemesi veya tespit edilememesi halinde ilgili Tarafta veya Türkiye Cumhuriyeti'nde bu madde için ödenmiş ilk doğrulanabilir fiyatın çıkarılması ile bulunan değeri,

l) Madde: Ürünün imalatında kullanılan herhangi bir girdi, hammadde, parça veya aksamlar ve benzerini,

m) Maddelerin kıymeti: Kullanılan menşeli olmayan maddelerin ithalatı esasındaki gümrük kıymetini, bunun bilinmemesi veya tespit edilememesi halinde ise Taraf ölkelerden birinde maddeler için ödenen tespiti mümkün ilk fiyatı,

n) Menşe ispat belgesi: EUR.1 dolaşım belgesi, EUR-MED dolaşım belgesi, fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanını,

o) Menşeli madde kıymeti: (m) bendindeki tanıma uygun olarak, gerekli değişiklikler yapılarak uygulanan, bu tür maddenin gümrük kıymetini,

ö) Müsteşarlık: Gümrük Müsteşarlığını,

p) Sevkiyat: Bir ihracatçıdan bir alıcıya birlikte gönderilen ya da ihracatçıdan alıcıya sevkinde tek bir sevk evrakı kapsamında yer alan veya böyle bir evrakın olmaması halinde tek bir fatura kapsamına giren ürünleri,

r) Sınıflandırma: Ürün veya maddelerin belirli bir pozisyon altında sınıflandırılmasını,

s) Taraf ölkeler: Türkiye Cumhuriyeti ile 2 nci maddede yer alan ölkeleri,

ř) Topluluk: Avrupa Topluluğunu,

t) Ölkeler: Karasuları da dahil olmak üzere ölkeleri,

u) Ürün: Bilahare başka bir imalatta da kullanılması söz konusu olsa bile, imal edilmiş ürünü

ifade eder.

Bu Yönetmeliğin birinci, ikinci ve dördüncü maddelerinde geçen Türkiye Cumhuriyeti, bundan sonra Türkiye olarak anılacaktır.

Bölüm 2

Menşeli Ürün Kavramının Tanımı ve Şartları, Menşe kuralı

MADDE 5 – Bu Yönetmeliğin uygulanmasında, aşağıda belirtilen ürünler Taraf ülkelerden biri menşeli kabul edilir:

a) 7 nci maddede belirtildiği şekilde, tamamen ilgili Taraf ülkede elde edilen ürünler.

b) 8 inci maddede belirtildiği şekilde, ilgili Taraf ülkede yeterli işçilik veya işleme tabi tutulmuş olmaları kaydıyla, tamamen elde edilmemiş maddeler ihtiva ederek anılan Taraf ülkede elde edilmiş ürünler.

Avrupa Ekonomik Alanı Anlaşmasına Ek Protokol 4 hükümleri çerçevesinde Avrupa Ekonomik Alanı (AEA) menşeli eşya, bu Yönetmelik çerçevesinde Topluluk menşeli olarak kabul edilir.

Menşe kümülasyonu

MADDE 6 – (Kümülyasyon uygulamasında aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) 5 inci madde hükümlerine tabi olarak, Türkiye, Lihtenştayn, İsviçre, İzlanda, Norveç veya Topluluk menşeli maddeler, Türkiye ya da ilgili Taraf ülkede elde edilmiş bir ürün içine dahil edildikleri takdirde, Türkiye ya da ilgili Taraf ülke menşeli olarak kabul edilirler. Söz konusu maddelerin 9 uncu maddede belirtilenlerin ötesinde bir işçilik ve işlemden geçmiş olmaları şartıyla yeterli işçilik veya işlemden geçmiş olma şartı aranmaz.

b) 5 inci madde hükümlerine tabi olarak Faroe Adaları veya 27 ve 28 Kasım 1995 tarihinde gerçekleştirilen Avrupa Akdeniz Konferansında kabul edilen Barcelona Deklarasyonuna dayanarak Avrupa Akdeniz ortaklığına katılan, Türkiye hariç ülkeler menşeli maddeler, Türkiye ya da ilgili Taraf ülkede elde edilmiş bir ürün içine dahil edildikleri takdirde Türkiye ya da ilgili Taraf ülke menşeli olarak kabul edilirler. Söz konusu maddelerin 9 uncu maddede belirtilenlerin ötesinde bir işçilik ve işlemden geçmiş olmaları şartıyla yeterli işçilik veya işlemden geçmiş olma şartı aranmaz.

c) Türkiye ya da ilgili Taraf ülkede gerçekleştirilen işçilik veya işlem, 9 uncu maddede belirtilenlerin ötesine geçmez ise, yalnızca Türkiye ya da ilgili Taraf ülkede eklenen katma değer, imalatla kullanılan bu maddenin (a) ve (b) bentlerinde belirtilen diğer ülkelerden biri menşeli maddelerin kıymetini geçmesi halinde elde edilen ürün Türkiye ya da ilgili Taraf ülke menşeli olarak kabul edilir. Eğer bu gerçekleşmez ise, elde edilen ürün Türkiye ya da ilgili Taraf ülkedeki imalat işlemlerinde kullanılan en yüksek kıymete sahip maddeyi sağlayan (a) ya da (b) bentlerinde belirtilen ülke menşeli olarak kabul edilir.

d) (a) ve (b) bentlerinde belirtilen ülkelerden biri menşeli olup, Türkiye ya da ilgili Taraf ülkede hiçbir işçilik veya işleme uğramamış ürünler, bu ülkelerden birine ihraç edilmeleri halinde menşeli ürün statülerini korurlar.

e) 5 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinin uygulanması için elde edilen ürünlerin Türkiye ya da ilgili Taraf ülkede müteakip işçilik veya işleme tabi tutulması halinde Türkiye, Tunus, Cezayir veya Fas'ta yapılan işçilik veya işlem Türkiye'de yapılmış gibi mütalaa edilir. Bu hüküm gereğince menşeli ürünlerin anılan ülkelerin iki veya daha fazlasında elde edilmesi halinde bu ürünler ancak gerçekleştirilen işçilik veya işlemin 9 uncu maddede belirtilen işçilik veya işlemlerin ötesinde olması kaydıyla Türkiye ya da ilgili Taraf ülke menşeli kabul edilir.

f) Bu maddede düzenlenen kümülasyon sadece dahil edilen maddeler veya ürünlerin bu Yönetmelikteki kurallarla aynı menşe kurallarının uygulanması ile menşeli ürün statüsünü elde ettikleri takdirde uygulanabilir.

g) Bu maddede düzenlenen kümülasyon sadece (a) ve (b) bentlerinde belirtilen ülkeler arasında Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nın (GATT) XXIV. Maddesi çerçevesinde bir tercihli ticaret anlaşmasının mevcut olması ve ürünlerin bu Yönetmelikteki kurallarla aynı menşe kurallarının uygulanması suretiyle menşeli ürün statüsü kazanmaları durumunda uygulanabilir olup anılan kümülasyonun uygulanmasında Ek VII'deki tablo esas alınır.

-Birinci fıkranın (a) bendinde geçen Lihtenştayn Prensiği, İsviçre ile gümrük birliği bulunmakta olup, Avrupa Ekonomik Alanına ilişkin Anlaşmaya taraftır.

-Birinci fıkranın (b) bendinde geçen 27 ve 28 Kasım 1995 tarihinde gerçekleştirilen Avrupa Akdeniz Konferansında kabul edilen Barselona Deklarasyonuna dayanarak Avrupa Akdeniz ortaklığına katılan ülkeler; Türkiye'nin yanısıra Cezayir, Mısır, İsrail, Lübnan, Ürdün, Fas, Suriye, Tunus, Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nden oluşan Akdeniz ülkeleridir. Anılan bentte yapılan Türkiye'nin hariç bırakılmasına ilişkin atıf Türkiye'nin bu maddede geçen kümülasyon dışında kaldığını göstermemekte, Türkiye'nin Topluluk, EFTA Devletleri ve Faroe Adaları gibi Pan Avrupa ülkesi olduğuna işaret etmektedir.

-Birinci fıkranın (e) bendinde geçen kümülasyon sadece Türkiye, Tunus, Fas ve Cezayir arasındaki tercihli ticarete Yönetmelikte yer alan kurullarla aynı menşe kurallarının uygulanabildiği hallerde geçerlidir.

Tamamen elde edilmiş ürünler

MADDE 7 – Aşağıda belirtilen ürünlerin tamamen Taraf ülkelerden birinde elde edilmiş oldukları kabul edilir:

- a) Kendi topraklarından veya deniz yataklarından çıkarılan mineral ürünler,
- b) Taraf ülkede hasat edilen bitkisel ürünler,
- c) Taraf ülkede doğmuş ve yetiştirilmiş canlı hayvanlar,
- ç) Taraf ülkede yetiştirilmiş canlı hayvanlardan elde edilen ürünler,
- d) Taraf ülkede avcılık veya balıkçılıkla elde edilen ürünler,
- e) Taraf ülke karasuları dışında kendi gemileri tarafından denizden elde edilen balıkçılık ürünleri ve diğer ürünler,
- f) Münhasıran (e) bendinde atıfta bulunulan ürünlerden, kendi fabrika gemilerinin bordasında üretilen ürünler,
- g) Taraf ülkede toplanmış, yalnızca hammaddelerin geri kazanılabilmesine müsait, sadece sırt geçirmeye veya atık olarak kullanılmaya elverişli kullanılmış lastikler dahil olmak üzere, kullanılmış maddeler,
- ğ) Taraf ülkede yapılan imalat işlemleri sonucu ortaya çıkan atık ve hurdalar,

h) Kendi karasuları dışındaki deniz toprağı veya deniz toprağı altı ile ilgili münhasır işletme haklarına sahip olmaları kaydıyla deniz toprağı veya deniz toprağı altından çıkarılan ürünler,

ı) Münhasıran (a) ila (h) bentlerindeki ürünlerden üretilmiş eşya.

(2) Birinci fıkranın (e) ve (f) bentlerinde geçen kendi gemileri ve kendi fabrika gemileri tabirleri sadece;

a) Bir Taraf ülkede kayıtlı veya tescilli,

b) Anılan Taraf ülke bayrağı altında seyreden,

c) En az % 50'sine anılan Taraf ülke vatandaşları tarafından sahip olunan veya idare merkezinin anılan Taraf ülkelerden birinde bulunduğu, müdür veya müdürlerinin, yönetim veya denetleme kurulu başkanı ve bu kurulların üyelerinin çoğunluğunun anılan Taraf ülke vatandaşı olduğu ve ilaveten ortaklık veya limited şirket durumunda sermayesinin en az yarısının Taraf ülkelere veya bunların kamu kuruluşları veya vatandaşlarına ait olduğu bir şirket tarafından sahip olunan,

ç) Yönetici ve yetkilileri anılan Taraf ülke vatandaşı olan,

d) Mürettebatının en az % 75'i anılan Taraf ülke vatandaşı olan gemiler ve fabrika gemileri için kullanılır.

Yeterli işçilik veya işlem görmüş ürünler

MADDE 8 – 5 inci maddeye göre tamamen elde edilmemiş ürünler, Ek II'de yer alan listede belirtilen şartlar yerine getirildiği takdirde yeterli derecede işçilik veya işlem görmüş olarak kabul edilirler. Ek II'de yer alan listede belirtilen şartlar, Anlaşma kapsamındaki tüm ürünler için, bu ürünlerin imalatında kullanılan menşeli olmayan maddeler üzerinde yapılması gerekli işçilik ve işlemleri gösterir ve sadece bu maddelerle ilgili olarak geçerlidir. Aynı şekilde, eğer söz konusu listede o ürün için belirtilen şartları yerine getirerek menşe statüsü kazanmış bir ürün, başka bir ürünün imalatında kullanıldığı durumda, onun bileşiminde yer aldığı ürüne tatbiki mümkün şartlar, kendisine uygulanmaz ve bu malların imalatında kullanılmış olabilecek menşeli olmayan maddeler dikkate alınmaz.

Birinci fıkrada belirtilen duruma rağmen, listede belirtilen şartlar uyarınca bir ürünün imalatında kullanılmaması gereken menşeli olmayan maddeler, ancak;

a) Toplam kıymetlerinin, ürünün fabrika çıkış fiyatının % 10'unu geçmemesi,

b) Menşeli olmayan maddelerin azami değeri olarak listede verilmiş olan yüzdelerin, bu bendin uygulanması suretiyle aşılmaması şartı ile kullanılabilir.

- İkinci fıkra hükümleri, Armonize Sistemin 50 ila 63 üncü fasıllarındaki ürünlere uygulanmaz.

- Birinci ve ikinci fıkra hükümleri, üretim sırasında gerçekleştirilen işlem veya işçiliğin 9 uncu madde hükümlerine göre yetersiz sayılmadığı hallerde uygulanır.

-(Ek:RG-24/9/2011-28064)(1) Birinci fıkra hükümlerinin uygulanması açısından, Türkiye Cumhuriyeti ile EFTA Devletleri Serbest Ticaret Anlaşması kapsamında gerçekleştirilen tercihli ticarete EK IIa'da yer verilen liste esas alınır.

Yetersiz işçilik veya işlem

MADDE 9 – 8 inci maddede belirtilen koşulların sağlanıp sağlanmadığına bakılmaksızın, ikinci fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, aşağıdaki işlemler, menşeli ürün statüsü verilmesi için yetersiz işçilik veya işlemler olarak kabul edilir:

a) Nakliyat ve depolama süresince eşyanın iyi şartlarda muhafazasını sağlamaya yönelik koruyucu işlemler,

b) Ambalaj ayırma ve birleştirme,

c) Yıkama, temizleme, toz, oksit, yağ, boya veya diğer tabakalardan arındırma,

ç) Dokuma kumaşları ütüleme veya presleme,

d) Basit boyama ve cilalama işlemleri,

e) Tahıl ve pirinci kabuklarından ayırma, kısmi veya tam beyazlatma, parlatma ve perdahlama,

f) Şeker renklendirme veya şeker topraklarını biçimlendirme işlemleri,

g) Meyvelerin, kuruyemişlerin ve sebzelerin kabuklarını soyma, çekirdeklerini çıkarma, zarlarını ayıklama,

ğ) Keskinleştirme, basit bileme veya basit kesme,

h) Maddelerden setler oluşturma dahil, eleme, kalburdan geçirme, sıraya koyma, tasnifleme, kalibrasyon ve eşleştirme,

ı) Basit şişeleme, tenekeye veya beherlere koyma, torbalama, sandıklama, kutulama, karton veya tahta üzerine yerleştirme ve tüm diğeri basit paketleme işlemleri,

i) Ürün veya paketler üzerine marka, etiket, logo ve diğeri benzeri ayırt edici işaretleri yapıştırma veya basma işlemleri,

j) Farklı türde olmalarına bakılmaksızın ürünlerin basit karıştırılma işlemleri,

k) Tamamlanmış bir ürün oluşturmak üzere parçaların basit montajı veya ürünlerin parçalarına ayrılması,

l) (a) ila (k) bentlerinde belirtilen işlemlerden iki veya daha fazlasının bir arada yapılması,

m) Hayvan kesimi.

- Belirli bir ürüne uygulanan işçilik veya işlemin birinci fıkra hükümleri çerçevesinde yetersiz kabul edilip edilmeyeceğine karar verilirken, Taraf ülkelerden birinde gerçekleştirilen işlemlerin tümü bir arada mütalaa edilir.

Bölüm 3

Nitelendirme Birimi, Aksesuarlar, Yedek Parçalar, Aksam,, Setler ve Etkisiz Unsurlar Nitelendirme birimi

MADDE 10 – Bu Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasında nitelendirme birimi, AS nomankla türünü kullanmak suretiyle sınıflandırma yapılırken temel birim olarak kabul edilen belirli bir üründür. Buna göre;

a) Muhtelif maddelerin montajı veya gruplandırılmasından oluşan bir ürün, Armonize Sistemde tek bir pozisyonda sınıflandırıldığında, bu ürün bir bütün olarak nitelendirme birimidir.

b) Bir sevkiyat, Armonize Sistemde aynı pozisyon içinde sınıflandırılan, belli sayıda aynı üründen oluşuyorsa, her bir ürün bu Yönetmelik hükümlerinin uygulanışı sırasında münferiden değerlendirilir.

-Armonize Sistemin 5 sayılı Genel Kuralı çerçevesinde ambalaj, sınıflandırma açısından ürüne dahil ediliyorsa, menşenin tespiti açısından da dahil edilir.

Aksesuarlar, yedek parçalar ve aksam

MADDE 11 – Bir cihaz, makine, alet veya aracın parçası beraberinde teslim edilen, normal olarak bir cihazın bölümü durumundaki ve fiyata dahil edilmiş bulunan ve bu nedenle ayrıca fatura edilmemiş olan aksesuarlar, yedek parçalar ve aksam; söz konusu cihaz, makine, alet veya araç içinde mütalaa edilir.

Setler

MADDE 12 – Armonize Sistemin 3 sayılı Genel Kuralında tanımlanan setler, kendisini meydana getiren tüm ürünler menşeli ürün ise, o ülke menşeli olarak addedilir. Ancak, bir set menşeli ve menşeli olmayan ürünlerden müteşekkil ise, menşeli olmayan ürünlerin kıymetinin setin fabrika çıkış fiyatının %15'ini geçmemesi koşuluyla, set bir bütün olarak o ülke menşeli kabul edilir.

Etkisiz unsurlar

MADDE 13– Bir ürünün menşeli olup olmadığını belirlemek için, imalatında kullanılabilecek;

- a) Enerji ve yakıtın,
- b) Tesis ve teçhizatın,
- c) Makine ve aletlerin,
- ç) Ürünün nihai bileşimine girmeyen ve girmesi amaçlanmayan eşyanın menşesini belirlemek gerekmez.

Bölüm 4

Ülkesel Gereklilikler, Ülkesellik ilkesi

MADDE 14– İkinci ve üçüncü bölümde yer alan menşe statüsü kazandırılmasına ilişkin koşullar, 2 nci maddenin ikinci fıkrası, 6 ncı madde ile bu maddenin üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, Taraf ülkelerden birinde kesintisiz olarak yerine getirilir.

-4 üncü madde hükümleri saklı kalmak üzere, Taraf ülkelerden birinden başka bir ülkeye ihraç edilmiş olan menşeli eşyanın geri gelmesi halinde, geri gelen eşyanın, ihraç edilmiş bulunan eşya ile aynı olduğu, söz konusu ülkede bulunma veya ihraç edilme süresi içerisinde iyi koşullarda muhafaza edilmeleri için gerekli olanların ötesinde herhangi bir işleme tabi tutulmadığı hususları gümrük idarelerini tatmin edecek şekilde ispat edilmediği takdirde menşeli olmadığı kabul edilir.

- İkinci ve üçüncü bölümde belirlenen kurallar uyarınca kazanılan menşe statüsü, Taraf ülkelerin birinden ihraç edilen ve daha sonra yeniden ithal edilen maddeler üzerinde, anılan Taraf ülke dışında yapılan işçilik veya işlem, aşağıdaki koşulların sağlanması halinde etkilenmez: Bu koşullar;

a) Söz konusu maddelerin tamamen Taraf ülkelerden birinde elde edilmiş veya ihraç edilmelerinden önce 9 uncu maddede belirtilen yetersiz işlemlerin ötesinde bir işçilik veya işlem, işlemden geçmiş olması,

b) Gümrük idarelerinin geri gelen eşyanın, ihraç edilen maddelerin işçilik veya işlem, işlemden geçirilmesi ile elde edildiği ve bu madde hükümlerinin uygulanması ile Taraf ülke dışında kazanılan toplam katma değer, menşe statüsü talebine konu nihai ürünün fabrika çıkış fiyatının % 10'unu aşmadığı hususlarında ikna edilmiş olmasıdır.

-Üçüncü fıkranın amaçları açısından, ikinci ve üçüncü bölümde düzenlenen menşe statüsünün kazanılması için gerekli koşullar, Taraf ülke dışında yapılan işçilik ve işlemlere uygulanamaz. Fakat, nihai ürünün menşe statüsünün belirlenmesinde, ürüne dahil edilen menşeli olmayan tüm maddeler için Ek II'deki listede belirlenen bir azami kıymet koşulu bulunduğu durumda, anılan Taraf ülkede ürüne dahil edilen menşeli olmayan maddelerin toplam kıymeti ile bu madde hükümlerinin

uygulanmasıyla, Taraf ülke dışında kazanılmış toplam katma değer birlikte dikkate alındığında, belirlenen yüzdeyi aşmayacaktır.

-Üçüncü ve dördüncü fıkra hükümlerinin uygulanması amacıyla, toplam katma değer, orada dahil edilen maddelerin kıymetlerini de içerecek şekilde, Taraf ülke dışında oluşan tüm maliyetleri ifade eder.

-Üçüncü ve dördüncü fıkra hükümleri, Ek II'deki listede düzenlenen koşulları yerine getirmeyen veya 8 inci maddenin ikinci fıkrasında yer alan genel tolerans kuralının uygulanması ile yeterli işçilik veya işlemden geçmiş olduğu kabul edilen ürünler için uygulanmaz.

-Üçüncü ve dördüncü fıkra hükümleri Armonize Sistemin 50 ila 63 üncü fasıllarındaki ürünlere uygulanmaz.

-Bu madde hükümleri tarafından kapsanan türde Taraf ülke dışında yapılan herhangi bir işçilik veya işlem, hariçte işleme veya ilgili diğer düzenlemeler vasıtasıyla yürütülür.

Doğrudan nakliyat

MADDE 15 – Anlaşma hükümlerinde sağlanan tercihli muamele sadece, bu Yönetmeliğin gerekliliklerini yerine getirmiş, Taraf ülkeler arasında doğrudan veya 6 ncı maddede belirtilen kümülasyonun uygulanabilir olduğu diğer ülkeler üzerinden nakledilen ürünler için uygulanır. Bununla beraber tek bir sevkiyatı oluşturan ürünler, aktarılması veya geçici depolanması yoluyla, ancak transit geçtiği veya depolandığı ülkenin gümrük yetkililerinin gözetimi altında olmaları ve boşaltma, tekrar yükleme veya iyi koşullarda muhafaza etmeye yönelik işlemler dışında bir işlemden geçmemiş olmaları koşullarıyla, gerektiğinde başka ülkeler üzerinden nakledilebilir.

- Menşeli ürünler Taraf ülkeler dışındaki ülkeler üzerinden boru hattı ile nakledilebilir.

- Birinci fıkrada yer alan hükümlerin yerine getirildiğinin, ithalatçı ülkenin gümrük yetkililerine ispatı, aşağıdaki belgelerden birinin ibrazı yoluyla yapılır:

a) İhracatçı ülkede düzenlenmiş transit ülkesi geçişini kapsayan tek bir sevk evrakı,

b) Transit ülkesinin gümrük yetkililerince düzenlenen, ürünlerin tam bir tanımını veren, boşaltma ve tekrar yükleme tarihlerini ve uygulanabildiği durumlarda kullanılan gemi veya diğer nakil araçlarının adlarını belirten ve transit ülkesi içinde hangi koşullarda kalmış olduğunu belgeleyen bir belge,

c) (a) veya (b) bendindeki belgelerin temin edilememesi halinde ikame kanıtlayıcı belgeler.

Sergiler

MADDE 16 – Taraf ülkelerin birinden 6 ncı maddede belirtilen kümülasyonun uygulanabilir olduğu ülkeler dışında başka bir ülkeye sergilenmek üzere gönderilen ve sergi sonrasında diğer bir Taraf ülkeye ithal edilmek üzere satılan menşeli ürünler gümrük idarelerinin;

a) İhracatçının bu ürünleri Taraf ülkelerin birinden serginin düzenlendiği ülkeye naklettiği ve burada sergilediği,

b) Ürünlerin aynı ihracatçı tarafından diğer Taraf ülkedeki bir kimseye satıldığı veya tasarrufuna verildiği,

c) Ürünlerin sergi süresi içinde veya sergiden hemen sonra, sergilenmek üzere gönderildiği durumunu koruyarak sevk edildiği,

ç) Ürünlerin sergilenmek üzere gönderildikleri andan itibaren, bu sergide teşhir edilmek dışında başka bir amaçla kullanılmadığı

hususlarında tatmin edilmesi kaydıyla, ithallerinde Anlaşma hükümlerinden yararlanır.

-Altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu ve onbirinci bölüm hükümlerine uygun olarak düzenlenen veya hazırlanan menşe ispat belgesi, normal usullere uygun olarak ithalatçı ülke gümrük yetkililerine ibraz edilir. Bu belge üzerinde serginin adı ve adresi belirtilir. Gerekli takdirde ürünlerin durumu ve sergilenmelerine ilişkin koşullar hakkında ek kanıtlayıcı belgeler istenebilir.

-Birinci fıkrada, yabancı ürün satmak üzere kurulmuş işyeri veya mağazalarda özel amaçla düzenlenmemiş olan, açık olduğu süre içinde ürünün gümrük denetimi altında kaldığı her türlü ticaret, sanayi, tarım ve el sanatları sergi, fuar veya benzeri umumi gösteri veya teşhirlerine uygulanır.

Bölüm 5

Geri Ödeme veya Muafiyet, Gümrük vergilerinde geri ödemenin veya muafiyetin yasaklanması

MADDE 17 – Altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu ve onbirinci bölüm hükümlerine uygun olarak menşe ispat belgesi düzenlenen veya hazırlanan Taraf ülkelerden veya 6 ncı maddede belirtilen ülkelerden biri menşeli ürünlerin imalatında kullanılan menşeli olmayan maddeler, Taraf ülkelerde her ne türde olursa olsun gümrük vergilerinin geri ödenmesine veya bunlardan muafiyete tabi değildir.

-5 inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen Armonize Sistemin 3 üncü faslı ile 1604 ve 1605 pozisyonlarında yer alan Topluluk menşeli ürünler, Topluluk'ta her ne türde olursa olsun gümrük vergilerinin geri ödenmesine veya bunlardan muafiyete tabi değildir.

- Birinci ve ikinci fıkrada belirtilen yasak;

a) Taraf ülkelerden herhangi birinde imalatta kullanılan maddelere uygulanabilen gümrük vergisi veya eş etkili vergilerin kısmen veya tamamen iadesi veya muaf tutulması veya ödenmemesi yönündeki her türlü düzenlemeye,

b) Ürünlerin söz konusu maddelerden elde edilip ihraç edildiği ve dahilde kullanım için alıkonmadığı hallerde,

c) Birinci fıkrada ve (a) bendinde belirtilen iade, muafiyet veya geri ödemelerin açıkça veya aynı etkiyi doğuracak şekilde geçerli olduğu durumlarda uygulanır.

- Bir menşe ispat belgesi kapsamındaki ürünlerin ihracatçısı, menşeli olmayan maddeler kullanılarak üretilen ilgili ürünlere geri ödeme sağlanmadığını ve bu maddelere uygulanabilen tüm gümrük vergileri ile eş etkili vergilerin fiilen

ödendiğini ispat eden tüm geçerli belgeleri gümrük yetkililerinin talebi üzerine herhangi bir zamanda ibraz etmeye hazır olmak zorundadır.

- Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkra hükümleri, 10 uncu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ambalajlara, 11 inci maddede belirtilen aksesuar, yedek parça ve aksama ve 12 nci maddede belirtilen set halindeki ürünlere, menşeli olmadıkları durumlarda uygulanır.

- Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkra hükümleri, yalnızca Anlaşma veya Kararın uygulandığı türden maddeler için geçerlidir. Ayrıca bu hükümler, Anlaşma veya Karar hükümleri uyarınca ihracatta uygulanabilen tarım ürünleri için ihracat iadesi sisteminin işlemlerine engel teşkil etmez.

- Ürünler, 6 ncı maddede belirtilen diğer ülkelerden biri menşeli maddelerle kümülasyon uygulanmaksızın Türkiye veya ilgili Taraf ülke menşeli olarak kabul ediliyorsa bu maddenin birinci fıkra hükümleri uygulanmaz.

- Birinci fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Anlaşma kapsamındaki işlemlerde 31 Aralık 2009 tarihine kadar geçerli olmak üzere Armonize Sistemin 1 ila 24 üncü fasıllarında yer alan ürünler hariç olmak üzere, aşağıdaki koşullar çerçevesinde menşeli ürünler imalatında kullanılan maddelerin tabi olduğu gümrük vergileri veya eş etkili vergilerin geri ödenmesi veya bunlardan muafiyet düzenlemeleri uygulanabilir:

a) Türkiye veya Anlaşma'ya taraf diğer ülkede yürürlükte bulunan gümrük vergilerinin % 5'i veya daha düşük oranları, Armonize Sistem'in 25 ila 49 uncu ve 64 ila 97 nci fasıllarındaki ürünler açısından hükmünü sürdürür.

b) Türkiye veya Anlaşma'ya taraf diğer ülkede yürürlükte bulunan gümrük vergilerinin % 10'u veya daha düşük oranları, Armonize Sistem'in 50 ila 63 üncü fasıllarındaki ürünler açısından hükmünü sürdürür.

- (Değişik:RG-15/3/2011-27875) Yedinci fıkra hükümleri, EFTA Devletleri, İsrail ve Topluluk ile tercihli ticarete ve sekizinci fıkra hükümleri EFTA Devletleri, İsrail, Topluluk ve Ürdün ile tercihli ticarete uygulanmaz.

Bölüm 6

Eşyanın Menşeinin İspatı, Menşe ispat belgeleri

MADDE 18 – Taraf ülkelerden biri menşeli ürünler, diğer bir Taraf ülkeye ithal edilmeleri sırasında, aşağıdaki belgelerden birinin ibrazı üzerine Anlaşma ya da Karar'dan yararlanırlar:

- a) Örneği Ek III (a)'da yer alan bir EUR.1 dolaşım belgesi,
- b) Örneği Ek III (b)'de yer alan bir EUR-MED dolaşım belgesi,
- c) Metni Ek IV(a)'da yer alan fatura beyanı veya Ek IV(b)'de yer alan EUR-MED fatura beyanı.

-Birinci fıkra hükümlerine rağmen, bu Yönetmelik çerçevesinde menşeli ürünler, 37 nci maddede belirtilen durumlarda, birinci fıkrada belirtilen belgelerden herhangi birisinin ibraz edilmesine gerek bulunmaksızın Anlaşma ya da Karardan yararlanır.

- 2 nci madde belirtilen Anlaşmalar kapsamında, bu ülkelerde düzenlenmiş EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi, fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanı eşliğinde, Türkiye ile Topluluk arasındaki gümrük birliği kapsamında olan Topluluk menşeli eşyanın Türkiye'ye ithalinde, 12 Eylül 1963 tarihli Ankara Anlaşması ve 23 Kasım 1970 tarihli Katma Protokol çerçevesinde yapılan düzenlemeler ile öngörülen tercihli tarife uygulanır.

- 6 ncı maddede yer alan Taraf ülkelerden biri menşeli eşyanın, anılan maddede yer alan bir başka Taraf ülkeden EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi, fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanı eşliğinde Türkiye'ye ithalinde, Türkiye ile eşyanın menşeli olduğu ülke arasında mevcut düzenlemeler ile öngörülen tercihli tarife uygulanır.

Fatura beyanı

MADDE 19 – (Değişik:RG-15/3/2011-27875) (1) Fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanı 39 uncu madde çerçevesinde bir Onaylanmış İhracatçı tarafından veya toplam kıymeti 6000 Euro'yu geçmeyen menşeli ürünler ihtiva eden bir veya daha fazla kaptan müteşekkil bir sevkiyat için herhangi bir ihracatçı tarafından hazırlanabilir.

- Fatura beyanı, üçüncü fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla:

a) Türkiye, Tunus, Fas, İsrail, Suriye, Mısır ve Ürdün arasındaki tercihli ticarete söz konusu ürünlerin;

i) 6 ncı maddede belirtilen kümülasyonun mümkün olduğu diğer ülkelerden biri menşeli maddeler ile kümülasyon uygulanmaksızın Türkiye ya da (a) bendinde yer alan diğer ülkelerden biri menşeli olduğunun kabulü ve Yönetmeliğin diğer hükümlerinin yerine getirilmesi,

ii) Menşe ülkesinde bir EUR-MED dolaşım belgesi veya EUR-MED fatura beyanı düzenlenmiş olması kaydıyla 6 ncı maddede belirtilen kümülasyonun mümkün olduğu Taraf ülkelerle kümülasyon uygulanmaksızın Türkiye ve (a) bendinde yer alan ilgili Taraf ülke hariç 6 ncı maddede belirtilen diğer ülkelerden biri menşeli olduğunun kabulü ve Yönetmeliğin diğer hükümlerinin yerine getirilmesi,

b) Türkiye, Topluluk ve EFTA Devletleri arasındaki tercihli ticarete söz konusu ürünlerin;

i) 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen diğer ülkelerden biri menşeli maddelerle kümülasyon uygulanmaksızın 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen kümülasyonun uygulanabilir olduğu ülkelerden biri menşeli olduğunun kabulü ve Yönetmeliğin diğer hükümlerinin yerine getirilmesi,

ii) Menşe ülkesinde bir EUR-MED dolaşım belgesi veya EUR-MED fatura beyanı düzenlenmiş olması kaydıyla 6 ncı maddede belirtilen ülkelerle kümülasyon uygulanmaksızın, 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen kümülasyonun uygulanabilir olduğu ülkelerden biri menşeli olduğunun kabulü ve Yönetmeliğin diğer hükümlerinin yerine getirilmesi, durumunda uygulanabilir.

c) Üçüncü fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (e) bendinde belirtilen kümülasyonun uygulanması ve Yönetmeliğin diğer hükümlerinin yerine getirilmesi kaydıyla söz konusu ürünlerin Türkiye veya ilgili Taraf ülke menşeli olduğunun kabulü durumunda uygulanabilir.

- EUR-MED fatura beyanı, söz konusu ürünlerin Türkiye, ilgili Taraf ülke veya 6 ncı maddede belirtilen kümülasyonun mümkün olduğu diğer ülkelerden biri

menşeli olduğunun kabulü, Yönetmeliğin diğer hükümlerinin yerine getirilmesi kaydıyla;

a) Türkiye, Tunus, Fas, İsrail, Suriye, Mısır ve Ürdün arasındaki tercihli ticaretle;

i) 6 ncı maddede yer alan ülkelerden biri menşeli maddelerle kümülasyon uygulanması veya,

ii) Ürünlerin 6 ncı maddede belirtilen ülkelerden birine ihraç edilecek ürünlerin imalatına yönelik kümülasyon çerçevesinde madde olarak kullanılması veya,

iii) Ürünlerin varış ülkesinden, 6 ncı maddede belirtilen diğer ülkelerden birine yeniden ihraç edilmesi,

b) Türkiye, Topluluk ve EFTA Devletleri arasındaki tercihli ticaretle;

i) 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen ülkelerden biri menşeli maddelerle kümülasyon uygulanması veya,

ii) Ürünlerin 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen ülkelerden birine ihraç edilecek ürünlerin imalatına yönelik kümülasyon çerçevesinde madde olarak kullanılması veya,

iii) Ürünlerin varış ülkesinden, 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen ülkelerden birine yeniden ihraç edilmesi, durumunda düzenlenir.

- EUR-MED fatura beyanına aşağıdaki İngilizce ibarelerden biri yazılır:

a) 6 ncı maddede belirtilen ülkelerden biri veya daha fazlası menşeli maddelerle kümülasyon uygulanması suretiyle menşe kazanılmışsa, "CUMULATION APPLIED WITH" (Ülkenin/Ülkelerin ismi),

b) 6 ncı maddede belirtilen ülkelerden biri veya daha fazlası menşeli maddelerle kümülasyon uygulanmaksızın menşe kazanılmışsa "NO CUMULATION APPLIED".

- Fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanında bulunan ihracatçı, söz konusu ürünün menşe statüsü ile bu Yönetmeliğin diğer hükümlerinin yerine

getirilmiş olduğunu kanıtlayan ilgili tüm belgeleri, ihracatçı ülkenin gümrük idarelerinin talebi üzerine herhangi bir anda ibraz etmeye hazırlıklı olur.

- Fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanı ihracatçı tarafından, metni Ek IV(a) ve Ek IV(b)'de yer alan, Anlaşmada aynı ekte belirtilen dillerden birinde ve ihracatçı ülkenin ulusal mevzuatıyla uyumlu olan beyanın, fatura, teslimat notu veya herhangi bir ticari belge üzerine daktilo edilmesi, ıstampa ile damgalanması veya basılması suretiyle hazırlanır. Beyan el yazısı ile de yapılabilir; bu takdirde, mürekkeple ve matbaa harfleriyle yazılır.

- Fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanı, ihracatçının kendi el yazısı ile atacağı orijinal imzasını ihtiva eder. Ancak 39 uncu madde çerçevesinde onaylanmış ihracatçıdan, kendi adıyla hazırlanmış herhangi bir fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanını kendi el yazısıyla imzalanmış addedilerek tüm sorumluluğu üzerine aldığına dair yazılı bir taahhütnameyi ihracatçı ülkenin gümrük idarelerine vermiş olması koşuluyla, böyle bir beyanı imzalama şartı aranmaz.

- Bir fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanı, ihracatçı tarafından, kapsadığı ürünlerin ihracatı esnasında veya ithalatından itibaren iki yıl içinde ithalatçı ülkede ibrazı koşuluyla ihracattan sonra da hazırlanabilir.

Bölüm 7

EUR.1 Dolaşım Belgeleri ve EUR-MED Dolaşım Belgelerinin Düzenlenmesi ve Vize İşlemleri

EUR.1 dolaşım belgesi ve EUR-MED dolaşım belgesinin şekli, basımı ve dağıtılması

MADDE 20 – EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi, Ek III(a) ve Ek III(b)'de belirlenen form ve niteliklere uygun olarak ve seri numaraları verilerek Müsteşarlık veya Müsteşarlıkça yetkilendirilen kuruluşlarca bastırılır ve ihtiyaca göre dağıtılır.

- EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi, yalnızca ihracatçı veya ihracatçının gümrük beyannamesini imzalamakla yetkili kanuni temsilcisi tarafından, birer örneği Ek III(a) ve Ek III (b)'de yer alan EUR.1 veya EUR-MED dolaşım

belgesi ile başvuru formunun bu Yönetmeliğe uygun olarak doldurulması suretiyle yazılı başvurusu üzerine düzenlenir.

EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin doldurulması

MADDE 21 – (Değişik:RG-15/3/2011-27875) (1) İhracatçılar veya yetkili kanuni temsilcileri, EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesini ve EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi başvuru formlarını, bu belgelerin arka sayfasında yazılı kurallara uygun olarak doldurur.

- Bu maddenin birinci fıkrası hükümlerine göre;

a) Belgeler Anlaşmada belirtilen dillerden birinde veya Fas ile ticarete Fransızca olarak ihracatçı ülkenin ulusal mevzuat hükümleri çerçevesinde doldurulur.

b) Belgeler yazı makinesi veya elle doldurulabilir. Elle doldurulmaları halinde mürekkepli kalem ve matbaa harfleri kullanılır.

c) Belge üzerinde silinti ve birbiri üzerine yazılmış sözcük ve ilaveler bulunamaz ve değişiklikler doğru olmayan kayıtların üzeri çizilerek, gerekli düzeltmelerin eklenmesi suretiyle yapılır. Bu şekilde yapılan düzeltmelerin belgeyi düzenleyen kişi tarafından imzalanması ve gümrük idaresi tarafından tasdik edilmesi gerekir.

ç) Belgede kayıtlı her bir maddeye sıra numarası verilir ve madde aralarında boşluk bırakılmaz. Son kaydın hemen altına sonradan bir ilave yapılmasını önlemek üzere yatay bir çizgi çekilerek, kullanılmayan yerler çapraz bir çizgiyle iptal edilir.

d) Belgelerde kayıtlı eşyanın, tanınmalarına olanak verecek kesinlikte ve ticari deyimleri ile hiçbir tereddüde yer vermeyecek açıklıkta cins, nevi, nitelik ve miktar olarak ayrıntılı bir biçimde beyan edilmeleri gerekir.

- İhracatçılar veya yetkili kanuni temsilcilerinin, EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi başvuru formlarının arka yüzünde yer alan İhracatçı Beyanında belirtilen hususları yer ve tarih göstererek imza ile teyit etmeleri gerekir.

- İhracatçı beyanı eşyanın menşeinin tespitini teminen, ihracatçılar veya yetkili kanuni temsilcileri tarafından; eşyanın imalatında kullanılan menşeli olmayan

maddelere uygulanan işlem ve işçiliğin, Ek II'de yer alan listede belirtilen şartları sağladığı hususları ile eşyanın imalatında kullanılan Türkiye dahil 6 ncı maddede belirtilen ülkeler menşeli maddeler ve bu maddeler üzerinde gerçekleştirilen işlem ve işçilikleri belirtilecek şekilde, eksiksiz olarak doldurulur ve bu hususları destekleyici belgeler ibraz edilir.

- Altıncı fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla EUR.1 dolaşım belgesi:

a) Türkiye, Tunus, Fas, İsrail, Suriye, Mısır ve Ürdün arasındaki tercihli ticarete söz konusu ürünlerin;

i) 6 ncı maddede belirtilen kümülasyonun mümkün olduğu diğer ülkelerden biri menşeli maddeler ile kümülasyon uygulanmaksızın Türkiye ya da (a) bendinde yer alan ülkelerden biri menşeli olduğunun kabulü ve Yönetmeliğin diğer hükümlerinin yerine getirilmesi,

ii) Menşe ülkesinde bir EUR-MED dolaşım belgesi veya EUR-MED fatura beyanı düzenlenmiş olması kaydıyla 6 ncı maddede belirtilen kümülasyonun mümkün olduğu Taraf ülkelerle kümülasyon uygulanmaksızın Türkiye ve (a) bendinde yer alan ilgili Taraf ülke hariç 6 ncı maddede belirtilen diğer ülkelerden biri menşeli olduğunun kabulü ve Yönetmeliğin diğer hükümlerinin yerine getirilmesi,

b) Türkiye, Topluluk ve EFTA Devletleri arasındaki tercihli ticaretinde söz konusu ürünlerin;

i) 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen diğer ülkelerden biri menşeli maddelerle kümülasyon uygulanmaksızın 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen kümülasyonun uygulanabilir olduğu ülkelerden biri menşeli olduğunun kabulü ve Yönetmeliğin diğer hükümlerinin yerine getirilmesi,

ii) Menşe ülkesinde bir EUR-MED dolaşım belgesi veya EUR-MED fatura beyanı düzenlenmiş olması kaydıyla 6 ncı maddede belirtilen ülkelerle kümülasyon uygulanmaksızın, 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen kümülasyonun uygulanabilir olduğu ülkelerden biri menşeli olduğunun kabulü ve Yönetmeliğin diğer hükümlerinin yerine getirilmesi, durumunda uygulanabilir.

- Yedinci fıkrâ hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (e) bendinde belirtilen kümülasyonun uygulanması ve Yönetmeliğin diğêr hükümlerinin yerine getirilmesi kaydıyla söz konusu ürünlerin Türkiye veya ilgili Taraf ülke menşeli olduğunun kabulü durumunda uygulanabilir.

- EUR-MED dolaşım belgesi, söz konusu ürünlerin Türkiye, ilgili Taraf ülke veya 6 ncı maddede belirtilen kümülasyonun mümkün olduğü diğêr ülkelerden biri menşeli olduğunun kabulü, Yönetmeliğin diğêr hükümlerinin yerine getirilmesi kaydıyla;

a) Türkiye, Tunus, Fas, İsrail, Suriye, Mısır ve Ürdün arasındaki tercihli ticarete;

i) 6 ncı maddede yer alan ülkelerden biri menşeli maddelerle kümülasyon uygulanması veya,

ii) Ürünlerin 6 ncı maddede belirtilen ülkelerden birine ihraç edilecek ürünlerin imalatına yönelik kümülasyon çerçevesinde madde olarak kullanılması veya,

iii) Ürünlerin varış ülkesinden, 6 ncı maddede belirtilen diğêr ülkelerden birine yeniden ihraç edilmesi,

b) Türkiye, Topluluk ve EFTA Devletleri arasındaki tercihli ticarete;

i) 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen ülkelerden biri menşeli maddelerle kümülasyon uygulanması veya,

ii) Ürünlerin 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen ülkelerden birine ihraç edilecek ürünlerin imalatına yönelik kümülasyon çerçevesinde madde olarak kullanılması veya,

iii) Ürünlerin varış ülkesinden, 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen ülkelerden birine yeniden ihraç edilmesi, durumunda düzenlenir.

- EUR-MED dolaşım belgesine aşağıdaki İngilizce ibarelerinden biri yazılır:

a) 6 ncı maddede belirtilen ülkelerden biri veya daha fazlası menşeli maddelerle kümülasyon uygulanması suretiyle menşe kazanılmışsa, CUMULATION APPLIED WITH (Ülkenin/Ülkelerin ismi),

b) 6 ncı maddede belirtilen ülkelerden biri veya daha fazlası menşeli maddelerle kümülasyon uygulanmaksızın menşe kazanılmışsa NO CUMULATION APPLIED.

İhracatçının ibraz yükümlülüğü

MADDE 22 – EUR.1 dolaşım belgesi veya EUR-MED dolaşım belgesi düzenlenmesi için başvuruda bulunan ihracatçı, bu belgeleri düzenleyecek gümrük idarelerinin veya Müsteşarlıkça yetkilendirilen kişi veya kuruluşların talep edebileceği, söz konusu ürünün menşe statüsü ile bu Yönetmeliğin diğer hükümlerinin yerine getirilmiş olduğunu tevsik eden tüm ilgili bilgi ve belgeleri vermekle yükümlüdür.

Başvurunun değerlendirilmesi

MADDE 23 – İhracatçılar veya yetkili kanuni temsilcileri tarafından 20 ncı madde hükümlerine uygun olarak doldurulan ve imzalanan başvuru formları ile belgeler gümrük idarelerine veya Müsteşarlıkça yetkilendirilen kişi veya kuruluşlara verilir.

- Gümrük idareleri veya Müsteşarlıkça yetkilendirilen kişi veya kuruluşlar, başvuru formları ile EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgelerinin kurallara uygun olarak doldurulup doldurulmadığını kontrol edip, belgede kayıtlı eşyanın 5 ve 6 ncı madde hükümleri gereğince Türkiye veya 6 ncı maddede yer alan ülkelerden biri menşeli olduğu veya sayıldığı hususunda, ihracata ait diğer evrakı da inceleyerek kesin bir kaniya vardıktan sonra gerekli işlemleri tamamlar.

- Düzenlenen EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin (4) nolu kutusuna ilgili menşe ülke yazılır.

EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin gümrük idaresince incelenmesi

MADDE 24 – Gümrük idareleri, 23 üncü madde hükümleri çerçevesinde başvurunun değerlendirilmesini müteakip;

a) Dolaşım belgelerinin bu Yönetmelikteki şartlara uygun olup olmadığını, özellikle ürünün tanımı için ayrılmış bulunan boşluğun her türlü sahte ilaveler yapılması imkanını ortadan kaldıracak şekilde doldurulup doldurulmadığını,

b) İhraç konusu eşyanın cins, nevi, nitelik ve miktar itibariyle dolaşım belgesindeki kayıtlara uygun olup olmadığını,

c) İhraç konusu eşyanın menşeli olduğunu veya sayıldığını

ürün ve imalatında kullanılan girdilere ait diğer evrakın yanısıra, nakliyeciler tarafından verilen kara, demiryolu, hava ve deniz taşımalarına ilişkin konşimento, manifesto, yük senetleri, fatura ve beyannameye eklenen diğer belgeleri ve gerektiğinde muhasebe kayıt ve defterlerini incelemek ve ihraç konusu eşyayı 7/10/2009 tarihli ve 27369 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Gümrük Yönetmeliğindeki esaslara göre muayene etmek suretiyle kontrol eder.

- Bu şekilde dolaşım belgelerinin kontrolü yapıldıktan sonra 25 inci madde hükümleri uyarınca vize işlemine geçilir.

EUR.1 ve EUR-MED dolaşım belgesinin vize edilmesi

MADDE 25 – İhracatçılar tarafından vize edilmek üzere ibraz olunan, usulüne uygun olarak doldurulmuş EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgeleri, 23 ve 24 üncü maddeler uyarınca yapılacak değerlendirme ve incelemelerin uygun sonuç vermesi halinde gümrük idarelerince vize edilir.

- Dolaşım belgelerinin gümrük idaresince vize edilmesini talep etme hakkı, bizzat ihracatçıya veya gümrük beyannamelerini imzalamaya yetkili kanuni temsilcisine aittir. Yetkili olmayan kimseler tarafından yapılan vize talepleri, gümrük idaresince reddedilir.

- Dolaşım belgelerinin gümrük vizesine ayrılmış (11) numaralı kutusunun doğru olarak ve noksansız doldurulması şarttır. Yanlış veya noksan yapılan vize işlemi belgeyi geçersiz kılar ve sonradan kontrol sebeplerinden birini teşkil eder.

- Gümrük idareleri, dolaşım belgesindeki (11) numaralı vize kutusuna; gümrük beyannamesinin tarihi, sayısı ve gümrük idaresinin açık posta adresini, yazı makinesi veya mürekkepli kalemle ve matbaa harfleriyle okunabilecek şekilde

olmasına özen göstererek yazar ve idarenin okunabilir mührünü işaretli bölümdeki yere basarak, tarih, imza ve kaşe koymak suretiyle vize işlemini tamamlar.

- EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi Anlaşma veya Karar ile sağlanan tercihli ticarete yazılı delil olarak ancak gümrük idaresinin vizesi ile hüküm ifade edeceğinden, düzenlenme işlemi vize ile tamamlanmış olur.

- Düzenlenen EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi fiili ihracat gerçekleştiği veya kesinleştiği anda ihracatçıya verilmek üzere hazır bulundurulur.

- Biri beyaz üzerine yeşil meneviş zeminli, dördü beyaz olan beş nüshalık takım halindeki dolaşım belgesinin nüshalarının hangi birimlere verileceğini Müsteşarlık belirler.

Bölüm 8

EUR.1 ve EUR-MED Dolaşım Belgelerinin Sonradan Verilmesi, İkinci Nüsha Düzenlenmesi ve Değiştirilmesi

EUR.1 ve EUR-MED dolaşım belgelerinin ihracattan sonra verilmesi

MADDE 26 – 25 inci madde hükümlerine istisna olarak, EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgeleri; hata, istenmeyerek yapılan ihmâl veya özel durumlar nedeniyle ihracat anında düzenlenmemiş olması veya EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin düzenlenmiş, ancak teknik nedenlerle ithalatta kabul edilmemiş olduğu hususu, gümrük idarelerine veya Müsteşarlıkça yetkilendirilen kişi veya kuruluşlara tatmin edici bir şekilde ispat edilmesi halinde ait olduğu ürünün ihracatından sonra düzenlenebilir.

- 25 inci madde hükümlerine istisna olarak EUR-MED dolaşım belgeleri, 21 inci maddenin yedinci fıkrasında belirtilen hükümlerin karşılandığı hususunda gümrük idareleri veya Müsteşarlıkça yetkilendirilen kişi veya kuruluşları tatmin edici şekilde ispat edilmesi halinde, ait olduğu ve ihracatı esnasında EUR 1 dolaşım belgesi düzenlenen eşyanın ihracatından sonra da düzenlenebilir.

- Birinci ve ikinci fıkrada belirtilen durumlarda ihracatçı eşyanın cinsi, nevi, niteliği ve miktarını, ambalaj şeklini, marka ve numaralarını, işaretlerini, çıkış işleminin yapıldığı gümrük idaresinin adını, gümrük beyannamesinin tarih ve

sayısını belirterek yazılı talepte bulunur. Söz konusu eşya için ihraç sırasında EUR.1 dolaşım belgesi verilmediğini veya EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin ithalatçı ülke gümrük idaresince teknik nedenlerle kabul edilmediğini sebepleri ile birlikte yazılı olarak beyan eder. Usulüne uygun olarak doldurulmuş EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi ve başvuru formunu imzalayıp talep yazısına ekler.

- Bu maddede belirtilen şartları yerine getiren ihracatçının talebi ilgili gümrük idareleri veya Müsteşarlıkça yetkilendirilen kişi veya kuruluşlar tarafından incelenir. Söz konusu ihraç eşyasına ait gümrük beyannamesi ve ekleri diğer evrak ile varsa bu işleme dair dosyaların incelenmesi ve kontrolü sonucunda, ihracatçının beyanına tamamen uygun olduğu anlaşıldığı takdirde EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi verilir ve vize edilir.

- İhracattan sonra verilen EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgelerinin (7) numaralı Gözlemler kutusuna İngilizce ISSUED RETROSPECTIVELY ibaresi yazılır.

- 2 nci fıkrada belirtilen durumlarda ihracattan sonra düzenlenen EUR-MED dolaşım belgeleri İngilizce ISSUED RETROSPECTIVELY (Original EUR.1 no.....) [date and place of issue] ibaresini taşır.

- İhracatçı ülke gümrük idarelerince düzenlenen ve bu ibarelerden birini taşıyan EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgeleri, ithalatçı ülke gümrük idarelerince kabul edilir.

Teknik nedenlerle EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin reddi

MADDE 27 – EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi, bu Yönetmelikte öngörülen şekilde düzenlenmemiş ise teknik nedenlerle reddedilebilir. Aşağıda belirtilen;

a) EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin, ebat veya renk olarak örnekten önemli derecede farklı olması, seri numarası bulunmaması, resmi olarak öngörülen dillerden birinde basılmaması gibi öngörülen form dışında bir form kullanılarak düzenlenmesi,

b) EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinde (4) numaralı kutu gibi doldurulması zorunlu kutulardan birinin doldurulmaması,

c) EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin (11) numaralı kutusunun mühürlenip imzalanmaması,

ç) EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin yetkili olmayan bir makam tarafından onaylanması,

d) EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi vize edilirken kullanılan mührün 42 nci madde hükümleri uyarınca örneği gönderilmeyen yeni bir mühür olması,

e) İbraz edilen EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin orijinal olmayıp fotokopi veya suret olması,

f) EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin (2) veya (5) numaralı kutusuna Anlaşmaya taraf olmayan ülkelerden birinin yazılması,

gibi teknik nedenlerle kabul edilmeyen EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgeleri sonradan düzenlenebilir.

(2) Teknik nedenlerle reddedilen EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi üzerine BELGE KABUL EDİLMEMİŞTİR ibaresi yazılarak, hangi nedenlerle kabul edilmediği de belirtilerek sonradan düzenlenen yeni bir EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi alması için ithalatçıya iade edilir. Ancak, gümrük idareleri gümrük işlemlerinin tamamlanmasından sonra kontrol amacıyla veya hile yapıldığından şüphe edilmesi halinde reddedilen EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin bir kopyasını saklayabilir.

EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin ikinci nüshalarının düzenlenmesi

MADDE 28 – EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin çalınma, kaybedilme ve hasar görmesi hallerinde ihracatçı, ilk belgeyi düzenleyen gümrük idaresine veya Müsteşarlıkça yetkilendirilen kişi veya kuruluşlara başvurarak belgenin ikinci bir nüshasının düzenlenmesini talep edebilir.

- Gümrük idareleri, kendilerinde bulunan ve ihraç işlemi yapılmış olan eşyaya ait belgelere ve ilk belgeye uygun olarak düzenlendiğini tespit ettikten sonra ikinci nüsha belgenin vize işlemini yapar.

- Ancak, gümrük vizesi kutusuna vize tarihi olarak hüküm ifade etmek üzere, ilk dolaşım belgesinin vize tarihi ve seri numarası yazılır.

- Bu şekilde düzenlenen ikinci nüsha belgelerin (7) numaralı Gözlemler kutusuna İngilizce DUPLICATE ibaresi yazılır.

EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin değiştirilmesi

MADDE 29 – Menşeli ürünler Taraf ülkelerden birinin gümrük idaresinin kontrolü altında iken, ürünün tamamının veya bir bölümünün ürünün bulunduğu ülke veya taraf diğer ülke içinde başka bir yere gönderilmesi gerektiği durumda, gönderilecek kısım için asıl belge yerine geçmek üzere bir veya birden çok müfrez EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi düzenlenir ve durum esas EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi üzerine işaret edilir.

Müfrez EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi düzenlenme talebi eşyayı kontrol altında bulunduran gümrük idaresine yazılı olarak yapılır. İlgili idare tarafından gerekli her türlü inceleme yapılarak bu Yönetmelik hükümlerine uygun olması halinde talep yerine getirilir.

- Düzenlenen müfrez belge Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasında EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi olarak kabul edilir.

- Esas EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin tarih ve seri numarası müfrez belgenin veya belgelerin (7) numaralı "Gözlemler" kutusuna yazılır, aslına ve tüm nüshalarına MÜFREZ MENŞE İSPAT BELGESİDİR kaşesi basılır.

- Gümrük idaresi, esas menşe ispat belgesi ile buna dayanılarak düzenlenen yeni belgenin veya belgelerin beyaz nüshasını muhafaza eder.

Bölüm 9

İbraz, Menşe ispat belgelerinin geçerliliği

MADDE 30 – EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi, ihracatçı ülkedeki vize tarihinden itibaren dört ay geçerli olur ve bu süre zarfında ithalatçı ülkenin gümrük idarelerine ibraz edilmesi gerekir.

- Fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanı, ihracatçı tarafından hazırlanış tarihinden itibaren dört ay geçerli olur ve bu süre zarfında ithalatçı ülkenin gümrük idarelerine ibraz edilmesi gerekir.

- İthalatçı ülkenin gümrük idarelerine ibraz edilecek menşe ispat belgeleri, istisnai durumlar nedeniyle, birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen sürelerden sonra da, uygulanan tercihli muamele çerçevesinde kabul edilebilir.

- Diğer geç ibraz hallerinde, ithalatçı ülkenin gümrük idaresi, eşyanın belirtilen son tarihten önce gümrüğe sunulmuş olması kaydıyla menşe ispat belgelerini kabul edebilir.

- Menşe ispat belgelerinin ibraz süresinden sonra tercihli muameleden yararlanması için, bu sürenin bitiminden önce eşyanın gümrüğe gelmiş ve yine bu süreden önce ithalatçı veya gümrük beyannamesini imzalamaya yetkili kanuni temsilcisi tarafından yazılı olarak ilgili gümrüğe başvurulmuş olması gerekmektedir.

- İlgili gümrük idaresi durumu bağlı olduğu Başmüdürlüğe intikal ettirir. İlgili Başmüdürlük konuyu inceleyerek mücbir sebep ve olağanüstü hal mevcudiyetine kanaat getirir ve ek süre istemine ilişkin gerekçeleri haklı bulur ise belgelerin süresini en çok bir ay uzatabilir.

Menşe ispat belgelerinin ibrazı

MADDE 31 – Menşe ispat belgeleri, gümrük mevzuatı ve ilgili mevzuat gereğince ithalatçı ülkenin gümrük idarelerine ibraz edilir. Söz konusu gümrük idaresi, menşe ispat belgelerinin tercümesini talep edebilir. Ayrıca idare beyannameye ek olarak, ithalatçıdan eşyanın Anlaşma veya Karar koşullarına uygunluğunu gösteren yazılı bilgi ve belgeleri talep edebilir.

- Eşyanın tercihli rejiminden yararlanmasını teminen ibrazı gereken menşe ispat belgelerinin, bu belgeyle ilgili eşyanın fiili ithalinden evvel veya fiili ithali sırasında ibraz edilememesi ve ilgili ithalatçı tarafından eşyanın bekletilmeden

ithalinin istenilmesi durumunda, tercihli rejim uygulanmaz ve indirimsiz vergi nispetleri üzerinden tahakkuk yapılarak vergiler kesin olarak tahsil edilir. Ancak bu kabil eşyanın fiili ithalini müteakip süreleri içerisinde, usulüne uygun menşe ispat belgeleri işlemi yapan gümrük idaresine ibraz olunduğu takdirde; ibraz olunan menşe ispat belgesinin ithal edilen eşyaya ait olduğunun gümrük beyannamesi ve ekleri belgelerle karşılaştırılarak anlaşılması ve belgenin geçerlilik süresinin geçirilmemiş olduğunun tespiti kaydıyla, tercihli vergi oranına göre hesaplanan vergi tutarları ile tercihsiz vergi oranına göre hesaplanan vergi tutarları arasındaki fark mükelleflerine iade edilir.

Parçalar halinde ithalat

MADDE 32 – İthalatçının talebi üzerine ve Müsteşarlıkça belirlenen şartlara binaen, Armonize Sistemin 2(a) Genel Kuralı anlamındaki birleştirilmemiş veya monte edilmemiş halde olan ve Armonize Sistemin XVI ncı ve XVII nci Bölümlerinde ya da 7308 ve 9406 no’lu pozisyonlarında yer alan ürünlerin, parçalar halinde ithal edilmesi halinde, bu tür ürünler için tek bir menşe ispat belgesi, ilk parçanın ithalatı esnasında gümrük idaresine verilecektir.

Tedarikçi Beyanı

MADDE 33 – Türkiye, Cezayir, Fas ya da Tunus’ta menşeli ürünlerin imalatında adı geçen ülkelerden gelip bu ülkelerde tercihli menşe statüsü kazanmaksızın işçilik veya işleme tabi tutulmuş ürünlerin kullanılması halinde bu madde hükümleri uyarınca söz konusu menşeli ürünler için menşe ispat belgesi düzenlenirken tedarikçi beyanı esas alınır.

- Birinci fıkrada belirtilen tedarikçi beyanı, ürünlerin Türkiye veya birinci fıkrada geçen ülkelerden biri menşeli olarak kabul edilip edilemeyeceği ve bu Yönetmeliğin diğer hükümlerinin karşılanıp karşılanmadığının belirlenmesi amacıyla, söz konusu ürünlerin imalatında kullanılan ürünlere Cezayir, Fas, Tunus veya Türkiye’de işçilik veya işlem uygulandığının bir kanıtı olarak kullanılır.

- Bu maddenin dördüncü fıkrası hükümleri dışında tedarikçi tarafından her bir ürün sevkiyatı için söz konusu ürünleri teşhislerini mümkün kılmaya yeterli ayrıntıda tanımlanmasını mümkün kılacak derecede açıklayan fatura, teslimat notu

veya ticari belge üzerine eklenen bir kağıt üzerine bu Yönetmeliğin V numaralı ekinde öngörüldüğü şekilde ayrı bir tedarikçi beyanı düzenlenebilir.

- Cezayir, Fas, Tunus veya Türkiye’de makul bir süre içerisinde aralıksız olarak işçilik veya işleme tabi tutulması beklenen ürünleri tedarikçinin belirli bir müşteriye devamlı olarak sunması halinde tedarikçi bu ürünler için anılan ürünlerin müteakip sevkiyatını kapsayan Uzun Dönem Tedarikçi Beyanı olarak tanımlanan tek bir tedarikçi beyanı sunabilir. Uzun Dönem Tedarikçi Beyanı normal koşullarda beyannamenin düzenlendiği tarihten itibaren 1 yıla kadar geçerlidir. Müsteşarlık daha uzun sürenin kullanılabileceği şartları bir Tebliğ ile belirleyebilir. Uzun Dönem Tedarikçi Beyanı, tedarikçi tarafından bu Yönetmeliğin VI numaralı ekinde yer alan ve söz konusu ürünlerin teşhislerini mümkün kılmaya yeterli ayrıntıda tanımlayacak şekilde düzenlenir. Uzun Dönem Tedarikçi Beyanı ilgili alıcıya beyanname kapsamı ürünlerin ilk sevkiyatı yapılmadan önce veya ilk sevkiyat beraberinde sunulur. Uzun Dönem Tedarikçi Beyanının sunulan ürünlere daha fazla uygulanamayacağı hallerde tedarikçi alıcısına derhal bildirimde bulunur.

- Bu maddenin üçüncü ve dördüncü fıkrasında belirtilen tedarikçi beyanı Türkiye ile birinci fıkrada belirtilen ülkelerden biri arasında imzalanan Anlaşmanın dillerinden biri kullanılarak beyannamenin düzenlendiği ülkenin iç mevzuat hükümleri çerçevesinde yazılır veya basılır ve tedarikçinin elle yazılmış orijinal imzasını taşır. Beyannamenin el yazısı ile hazırlanması halinde matbaa harfleriyle ve mürekkeple doldurulur.

- Beynamede bulunan tedarikçi, beyannamenin sunulduğu ülke gümrük idaresinin talebi üzerine beynamede yer alan bilgilerin doğruluğunu ispatlayan gerekli tüm vesai ki herhangi bir zamanda ibraz etmeye hazır olmalıdır.

- Bu madde hükümleri sadece, Türkiye, Tunus, Fas ve Cezayir arasındaki tercihli ticarete Yönetmelikte yer alan kurallarla aynı menşe kurallarının uygulanabildiği hallerde geçerlidir.

Tevsik edici belgeler

MADDE 34 – Aşağıda sayılan belgeler, bir EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi, fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanı kapsamındaki ürünlerin

Türkiye veya 6 ncı maddede yer alan ülkelerden biri menşeli olduğu ve bu Yönetmeliğin diğer koşullarını yerine getirdiği hususlarını desteklemek amacıyla, 19 uncu maddenin üçüncü fıkrasında, 22 nci maddede ve 33 üncü maddenin altıncı fıkrasında belirtilen belgeler arasındadır:

a) İhracatçı veya tedarikçi tarafından, söz konusu eşyanın elde edilmesi için gerçekleştirilen işlemleri belgeleyici nitelikte; örneğin hesaplarında veya iç muhasebesinde yer alan doğrudan deliller,

b) Taraf ülkelerden birinde düzenlenmiş veya hazırlanmış, imalatta kullanılan maddelerin menşe statüsünü tevsik eden, iç mevzuat uyarınca kullanılan belgeler,

c) Taraf ülkelerden birinde düzenlenmiş veya hazırlanmış, maddeler üzerinde bu ülkelerde yapılan işçilik veya işlemi tevsik eden, iç mevzuat uyarınca kullanılan belgeler,

ç) Kullanılan maddelerin menşe statüsünü tevsik etmek üzere, Türkiye veya 6 ncı maddede yer alan ülkeler tarafından bu Yönetmelik hükümleri uyarınca düzenlenmiş veya hazırlanmış EUR.1 dolaşım belgeleri veya fatura beyanları,

d) 14 üncü maddede öngörülen şartların karşılandığını ispat eden, Türkiye veya 6 ncı maddede yer alan ülkeler dışında gerçekleştirilen işçilik ve işlemlere ilişkin uygun nitelikte kanıtlar,

e) Kullanılan maddelerin Türkiye, Tunus, Fas veya Cezayir’de işçilik veya işleme tabi tutulduğunu ispatlayan bu ülkelerde düzenlenen tedarikçi beyanı.

Menşe ispat belgeleri ve tevsik edici belgelerin muhafazası

MADDE 35 – Yürürlükteki kanunlarda öngörülen süreler saklı kalmak üzere,

a) EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi düzenlenmesi için başvuruda bulunan ihracatçı, 22 nci maddede belirtilen belgeleri,

b) Fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanında bulunan ihracatçı, bu beyanın bir nüshasını ve 19 uncu maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen belgeleri,

c) Tedarikçi beyanı veya Uzun dönem tedarikçi beyanında bulunan tedarikçi, 33 üncü maddenin altıncı fıkrasında yer alan vesaiklerin yanı sıra beyanname ve faturaların nüshalarını, teslimat notu veya beyanname eki diğer ticari vesaiki,

ç) EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesini düzenleyen gümrük idaresi veya Müsteşarlıkça yetkilendirilen kişi veya kuruluşlar, 20 nci maddede belirtilen başvuru formunu ve başvuru sırasında firma tarafından kendilerine sunulan diğer tüm vesaiki,

d) İthalatçı ülkenin gümrük idareleri, kendilerine ibraz edilen menşe ispat belgelerini en az üç yıl muhafaza etmek mecburiyetindedir.

e) (c) bendinde belirtilen Uzun dönem tedarikçi beyanı için bu süre Uzun dönem tedarikçi beyanının geçerliliğinin sona erdiği tarihten itibaren başlar.

Farklılıklar ve şekli hatalar

MADDE 36 – Menşe ispat belgelerindeki beyanlar ile ürünlerin ithalat işlemlerini yerine getirmek amacıyla gümrük idarelerine ibraz edilen belgelerdeki ifadeler arasında küçük farklılıkların bulunması, belgenin gümrüğe sunulan ürünlere tekabül ettiğinin kesin olarak ortaya konması kaydıyla, söz konusu menşe ispat belgelerinin geçerliliğini kendiliğinden ortadan kaldırmaz.

- Menşe ispat belgeleri üzerindeki ifadelerin doğruluğu üzerinde şüphe yaratması söz konusu olmayan, daktilo hatası gibi bariz maddi hatalar, bu belgelerin reddedilmesini gerektirmez.

Bölüm 10

Menşe İspatından Muafiyet, Ticari mahiyette olmayan eşya

MADDE 37 – Küçük paketler halinde gerçek kişilerden gerçek kişilere gönderilen veya yolcuların zati ya da hediyeleşim eşyasının bir bölümünü oluşturan eşya; ticarete konu olmamaları, bu Yönetmelik gereklerini yerine getirdiklerinin beyan edilmesi ve bu beyanın doğruluğu hakkında şüphe bulunmaması halinde menşe ispat belgesi istenmeksizin menşeli ürünler olarak kabul edilir. Posta yoluyla

gelen eşyada beyan, Posta Gümrük Beyannamesi (CN22/CN23 belgesi) veya bu belgeye eklenen bir kağıt üzerinde yapılabilir.

- Alıcıların, yolcuların veya ailelerinin şahsi kullanımına mahsus ürünler içeren arızı ithalat, eşyanın tabiatı ve miktarı itibariyle ticari bir amaç gözetilmediği bariz ise, ticari ithalat olarak kabul edilmez.

- Ayrıca, birinci ve ikinci fıkradaki ürünlerin toplam kıymetinin, küçük paketler halindeki eşyada 500 Euro'yu, yolcu zati ve hediyelik eşyasında 1200 Euro'yu geçmemesi gerekir.

Bölüm 11

Euro ile İfade Edilen Tutarlar, Euro karşılıklarının tespiti

MADDE 38 – 19 uncu madde ile 37 nci madde hükümlerinin uygulanmasında, eşyanın Euro dışında bir para birimi üzerinden faturalandırıldığı durumlarda, Taraf ülkelerin ulusal para birimleri cinsinden ifade edilen Euro tutarına eşit tutarlar, Taraf ülkelerin her biri tarafından yıllık olarak sabitlenir.

- Bir sevkiyat, ilgili ülkede sabitlenen tutara göre, faturanın düzenlendiği para birimine atıf yapılmak suretiyle, 19 uncu madde ile 37 nci madde hükümlerinden yararlanır.

Bölüm 12

Basitleştirilmiş İşlemler, Onaylanmış ihracatçı yetkisinin verilmesi

MADDE 39 – Taraflar arasındaki ticarete aşağıdaki hükümler çerçevesinde basitleştirilmiş işlem uygulanması mümkündür;

a) Müsteşarlık;

1) Sık sık EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi düzenlenmesini gerektiren sevkiyat yapan,

2) Eşyanın menşe statüsünün ve bu Yönetmelik hükümlerinin yerine getirildiğinin saptanması için gerekli her türlü teminatı gümrük idarelerine veren,

3) Vergi ve gümrük mevzuatı ile ilgili ciddi ve mükerrer suç işlememiş olan,

4) Gümrük makamlarının faaliyetlerini denetlemesine imkan verecek kayıtlara sahip olan gerçek ve tüzel kişilere, eşyanın kıymetine bakılmaksızın örneği Ek IV(a)'da yer alan fatura beyanını veya örneği Ek IV(b)'de yer alan EUR-MED fatura beyanını hazırlayabilmesi konusunda Onaylanmış İhracatçı yetkisi verebilir.

- Müsteşarlık, basitleştirilmiş işlem uygulamasını teminen yetki belgesi verilmesi ve yetkinin Onaylanmış İhracatçı tarafından kullanımının izlenmesine ilişkin usulleri belirler.

Onaylanmış ihracatçı yetkisinin iptali

MADDE 40 – Onaylanmış ihracatçıların bu Yönetmelikteki hükümlere aykırı hareket etmeleri ya da verilen yetkide öngörülen koşullara uymamaları veya bu koşulların ortadan kalkması halinde, cezai hükümler saklı kalmak üzere verilen yetki Müsteşarlıkça geçici olarak geri alınabilir veya iptal edilebilir.

Muhasebesel ayırım

MADDE 41 – Aynı ve birbirleri yerine geçebilen menşeli ve menşeli olmayan madde stoklarının ayrı tutulmasının önemli maliyetler ve somut güçlükler doğurduğu hallerde, ilgililerin yazılı talebi üzerine gümrük idaresi, bu stokların yönetiminde muhasebesel ayırım yönteminin kullanılmasına izin verebilir.

- Muhasebesel ayırım yöntemi, belirli bir referans dönemi için, elde edilen menşeli kabul edilebilecek ürün sayısının, stokların fiziksel ayırımı tabi tutulmuş olması halinde elde edilecek ürün sayısı ile aynı olmasını sağlayabilmelidir.

- Gümrük idaresi bu izni gerekli göreceği koşullara bağlı olarak verebilir.

- Muhasebesel ayırım yöntemi, ürünlerin imal edildiği ülkede uygulanan genel muhasebe ilkelerine göre uygulanır ve kaydı tutulur.

- Muhasebesel ayırım yönteminden yararlanan kişi, menşeli kabul edilebilecek ürün miktarı için, yerine göre, fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanı, EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi düzenleyebilir veya EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi düzenlenmesi için başvurabilir. Gümrük idaresinin talebi üzerine, yararlanan kişi, stoklarının nasıl işletildiğine ilişkin bir bildirge sunar.

- Gümrük idaresi, iznin kullanımını izler ve yararlananın izni uygunsuz kullandığı veya bu Yönetmelikte belirlenen bir koşulu yerine getiremediği her durumda geri alabilir.

- Müsteşarlık, muhasebesel ayırım yönteminin kullanılması ile bu yöntemin kullanılmasına ilişkin iznin verilmesi, geri alınması ve iznin kullanımının izlenmesine dair usulleri belirler.

Bölüm 13

Gümrük İdareleri Arasında Karşılıklı İşbirliği, Mühür ve adreslerin iletilmesi

MADDE 42 – Taraf ülkelerin gümrük idareleri veya kendi gümrük idarelerinde EUR.1 ve EUR-MED dolaşım belgesi vize ederken kullandıkları mühürlerin örnek baskılarını, EUR.1 ve EUR-MED dolaşım belgelerinin, fatura beyanları ile EUR-MED fatura beyanları ile tedarikçi beyanlarının kontrolünden sorumlu gümrük idarelerinin adreslerini birbirlerine iletir.

Karşılıklı yardım

MADDE 43 – Taraf ülkeler, yetkili gümrük idareleri vasıtasıyla birbirlerine EUR.1 ve EUR-MED dolaşım belgeleri, fatura beyanları ile EUR-MED fatura beyanları veya tedarikçi beyanlarının geçerliliklerinin ve bu belgelerde yer alan bilgilerin doğruluğunun kontrolünde yardımcı olur.

Sonradan kontrol talebi

MADDE 44 – İthalatçı ülke gümrük idareleri, EUR.1 ve EUR-MED dolaşım belgeleri ve fatura beyanları ile EUR-MED fatura beyanlarının sonradan kontrolünü talep edebilir.

- İthalatçı ülke gümrük idaresi, ihracatçı ülke gümrük idaresince verilen EUR.1 ve EUR-MED dolaşım belgeleri ve fatura beyanları ile EUR-MED fatura beyanlarının gerçekliği veya eşyanın gerçek menşesine ilişkin bilgilerin doğruluğu hakkında makul bir şüphesi olduğunda veya sondaj usulü ile yapacağı kontrol sonucunda anılan belgeleri sonradan kontrol talebi ile bu Yönetmeliğin 45 inci

maddesi hükümleri çerçevesinde vizeyi yapan ihracatçı ülke gümrük idaresine geri gönderir.

- İthalatçı ülke gümrük idareleri, EUR.1 ve EUR-MED dolaşım belgesi ve fatura ile eğer ibraz edilmiş ise fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanını, yahut bu belgelerin birer kopyasını, gerektiğinde araştırmanın gerekçelerini de belirterek ihracatçı ülkenin gümrük idarelerine geri gönderirler. Menşe ispat belgesinde yer alan bilgilerin doğru olmadığı kanaatini uyandıran elde edilmiş tüm belge ve bilgi, kontrol talebini desteklemek üzere gönderilir.

Sonradan kontrol işlemleri

MADDE 45 – Menşe İspat Belgelerinin kontrol talebi, bu belgelerin Müsteşarlığa gönderilmesi suretiyle yapılır.

- EUR.1 ve EUR-MED dolaşım belgelerinin kontrol talebi; (13) numaralı bölümün, EUR.1 ve EUR-MED dolaşım belgesini vize eden ihracatçı ülke gümrük idaresinin adı ve adresi ile kontrol talebinde bulunan ithalatçı ülke gümrük idaresinin adı ve açık posta adresi, yazı makinası veya mürekkepli kalemle ve matbaa harfleri ile yazılarak doldurulması suretiyle yapılır.

- Kontrol talebinde bulunulan yer ve tarih belirtilip mühür, imza ve kaşe koymak suretiyle onaylanır.

Sonradan kontrol talebinin incelenmesi

MADDE 46 – Kontrol, ihracatçı ülke gümrük idaresi tarafından yapılır. Bu amaçla, ihracatçı ülke gümrük idaresi, her türlü delil talep etme ve ihracatçının hesaplarını denetleme veya gerekli gördüğü diğer kontrolleri yapabilme yetkisine sahiptir.

- İhracatçı ülke gümrük idareleri EUR.1 ve EUR-MED dolaşım belgelerinin kontrol sonucunu (14) numaralı bölümü aşağıdaki şekilde doldurmak suretiyle belirtir:

a) Birinci veya ikinci maddelerden uygun olanın önüne (x) işareti konur,

b) Kontrolü yapan gümrük idaresinin adı ve kontrol tarihi yazılır,

c) Okunabilir mühür, imza ve kaşe koymak suretiyle onaylanır.

Sonradan kontrol sonuçları

MADDE 47 – Sonradan kontrol talebinde bulunan ithalatçı ülke gümrük idaresi, kontrol sonucundan en kısa zamanda haberdar edilir.

- Kontrol sonuçlarında, belgelerin gerçek olup olmadığı, söz konusu ürünlerin Taraf ülkelerden biri menşeli olarak kabul edilip edilemeyeceği ve bu Yönetmeliğin diğer hükümlerine uygun olup olmadığı hususları açıkça belirtilir.

- İthalatçı ülke gümrük idaresine ibraz edilen EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin sonradan kontrol işlemine tabi tutulması halinde, söz konusu belge kapsamı eşyanın kanuni vergisi ile tercihli vergisi arasındaki fark kadar nakit veya teminat mektubu alınarak, eşyanın gümrük işlemleri tamamlanır. Sonradan kontrol amacıyla gönderilen dolaşım belgelerinin, ihracatçı ülke gümrük idaresince doğruluğunun teyidi yapılarak geri gönderilmesinden sonra teminata bağlanan gümrük vergileri iade edilir.

- Makul şüphe durumlarında, on ay içinde cevap alınamaması veya cevapta söz konusu belgelerin doğruluğunun ya da ürünlerin gerçek menşelinin tespitine imkan verecek ölçüde yeterli bilginin bulunmaması halinde, talepte bulunan ithalatçı ülke gümrük idareleri, istisnai durumlar hariç olmak üzere söz konusu eşyaya Anlaşma hükümlerinin uygulanmasını reddedebilir.

Tedarikçi beyanının sonradan kontrolü

MADDE 48 – Tedarikçi beyanı veya Uzun dönem tedarikçi beyanının sonradan kontrolü, sondaj usulü veya EUR.1 dolaşım belgesi veya fatura beyanı düzenlenmek üzere söz konusu beyannamelerin dikkate alındığı ülke gümrük idaresinin bu belgelerin geçerliliğine veya belgede yer alan bilgilerin doğruluğuna ilişkin makul şüphesi olduğu her an yapılır.

- Birinci fıkra hükümlerinin uygulanması amacıyla söz konusu fıkrada belirtilen ülkelerin gümrük idareleri, tedarikçi beyanı, fatura, teslimat notu veya beyanname kapsamı ürünlerle ilgili diğer ticari vesaiki, beyannamenin düzenlendiği

ülkenin gümrük idaresine gerektiğinde araştırmanın biçimi veya gereklerini de belirterek geri gönderir.

- Tedarikçi beyanında yer alan bilgilerin doğru olmadığı kanaatini uyandıran elde edilmiş tüm belge ve bilgi, kontrol talebini desteklemek üzere gönderilir. Tedarikçi beyanı veya Uzun dönem tedarikçi beyanının kontrol talebi, bu belgelerin Müsteşarlığa gönderilmesi suretiyle yapılır.

- Sonradan kontrol, beyannamenin düzenlendiği gümrük idaresi tarafından yapılır. Bu amaçla ilgili gümrük idaresi, her türlü delil talep etme ve tedarikçinin hesaplarını denetleme veya gerekli gördüğü diğer kontrolleri yapabilme yetkisine sahiptir.

- Sonradan kontrol talebinde bulunan gümrük idaresi, bu kontrolün sonuçlarından mümkün olan en kısa zamanda haberdar edilir. Bu sonuçlar, tedarikçi beyanında bulunan bilgilerin doğru olup olmadığını, tedarikçi beyanının EUR.1 dolaşım belgesi veya fatura beyanı düzenlenebilmesi için yeterli olup olmadığı veya tedarikçi beyanının hangi kapsamda dikkate alınabileceğini açıkça belirtmelidir.

Anlaşmazlıkların çözümü

MADDE 49 – Bu Yönetmelik esasları çerçevesinde yapılacak uygulamada meydana gelecek tereddüt ve anlaşmazlıklar, bu Yönetmeliğe ilişkin işlemlerin yürütülmesiyle görevli kuruluşlarca Müsteşarlığa iletilir.

- Bu tereddüt ve anlaşmazlıklardan 44 ila 47 nci maddelerde belirtilen sonradan kontrol işlemlerine ilişkin olup, Taraf ülkeler gümrük idarelerince kendi aralarında çözümlenemeyenler veya Anlaşma ya da Karar eki Menşeli Ürünler Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemlerine İlişkin Protokolün yorumlanmasında ortaya çıkan sorunlar Ortak Komite ya da Ortaklık Komitesine sunulur.

- İthalatçı ile ithalatçı ülkenin gümrük idareleri arasında çıkabilecek her türlü anlaşmazlık, bu ülkenin mevzuatı çerçevesinde çözüme bağlanır.

Bölüm 14

Cezalar

MADDE 50 – Bu Yönetmelik hükümlerine aykırı fiiller hakkında, 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ile yürürlükteki ilgili diğer mevzuat hükümleri uygulanır.

Bölüm 15

Serbest bölgeler

MADDE 51 – Taraf ülke gümrük idareleri, naklieleri esnasında kendi ülkesi içinde bulunan bir serbest bölgeyi kullanan ve bir menşe ispat belgesi kapsamında ticarete konu olan eşyanın başka eşyayla değiştirilmemesinin veya hasara uğramasını önleyici normal işlemler dışındaki herhangi bir işleme tabi tutulmamasının temini konusundaki her türlü tedbiri alır.

- Birinci fıkra hükümlerine istisna olarak, Taraf ülkelerden biri menşeli herhangi bir ürün, bir menşe ispat belgesi kapsamında bir serbest bölgeye ithal edilir ve bir işçilik veya işlemden geçirildiği takdirde, tatbik edilmiş olan işçilik veya işlemin bu Yönetmelik hükümlerine uygun olması koşuluyla, ihracatçının talebi üzerine yeni bir EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesi, ilgili gümrük idaresi veya Müsteşarlıkça yetkilendirilen kişi veya kuruluşlar tarafından düzenlenir.

Bölüm 16

Ceuta ve melilla

MADDE 52 – 2 nci maddesinde geçen “Topluluk” terimi, Ceuta ve Melilla’yı kapsamaz. Ancak, Yönetmeliğin Özel Şartlara ilişkin hükümleri dikkate alınmak kaydıyla, Türkiye menşeli ürünler, Ceuta veya Melilla’ya ithal edildiğinde, Topluluk gümrük bölgesi menşeli ürünlere uygulanan aynı gümrük rejimi; ve Yönetmelik kapsamı Ceuta ve Melilla menşeli ürünlerin Türkiye’ye ithalatında, Topluluk menşeli ürünlerin tabi olduğu aynı gümrük rejimi uygulanır.

Özel şartlar

MADDE 53 – Bu Yönetmelik hükümlerinin Ceuta ve Melilla açısından uygulanmasında, 15 inci madde hükümleri uyarınca doğrudan nakledilmiş olmaları koşuluyla,

a) Aşağıda belirtilen ürünler, Türkiye menşeli ürünler olarak kabul edilirler:

1) Tamamen Türkiye'de elde edilmiş ürünler,

2) Söz konusu ürünlerin 8 inci madde çerçevesinde yeterli işçilik veya işleme tabi tutulmuş olması ya da Ceuta ve Melilla veya Topluluk menşeli ürünlerin 9 uncu maddede belirtilen yetersiz işçilik veya işlemin ötesinde bir işçilik veya işleme tabi tutulmuş olması kaydıyla bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) numaralı alt bendinde belirtilenlerin dışındaki ürünlerin imalatta kullanılması suretiyle Türkiye'de elde edilmiş olan ürünler.

b) Aşağıda belirtilen ürünler, Ceuta ve Melilla menşeli ürünler olarak kabul edilirler:

1) Tamamen Ceuta ve Melilla'da elde edilmiş ürünler.

- Söz konusu ürünlerin 8 inci madde çerçevesinde yeterli işçilik veya işleme tabi tutulmuş olması ya da Türkiye veya Topluluk menşeli ürünlerin bu Yönetmelik çerçevesinde 9 uncu maddede belirtilen yetersiz işçilik veya işlemin ötesinde bir işçilik veya işleme tabi tutulmuş olması kaydıyla bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) numaralı alt bendinde belirtilenlerin dışındaki ürünlerin imalatta kullanılması suretiyle Ceuta ve Melilla'da elde edilmiş olan ürünler.

c) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında, Ceuta ve Melilla tek bir ülke olarak kabul edilir.

d) İhracatçı veya yetkili kanuni temsilcisi, EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin 2 no.lu kutusuna veya fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanına "Türkiye" ve "Ceuta ve Melilla" ibarelerini yazar. Ayrıca ürünlerin Ceuta ve Melilla menşeli olmaları halinde ise, bu husus EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin 4 no.lu kutusuna veya fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanında gösterilir.

e) 2 nci maddenin (d) ve (g) bendinde geçen Protokolün Ceuta ve Melilla'da uygulanmasından İspanyol gümrük idareleri sorumludur.

San Marino Cumhuriyeti ve Andora Prenslığı

MADDE 54 – Türkiye ve San Marino Cumhuriyeti menşeli ürünler ile Armonize Sistemin 25 ila 97. fasıllarında yer alan Andora Prenslığı menşeli ürünleri,

bu Yönetmelik anlamında Topluluk menşeli ürünler olarak kabul eder. San Marino Cumhuriyeti ve Andora menşeli ürünlerin menşe statüsü, bu Yönetmelik hükümlerinde gerekli uyarlamalar yapıldıktan sonra, uygulanması suretiyle belirlenir.

Transit haldeki veya antrepodaki eşyaya ilişkin geçici hükümler

MADDE 55 – Bu Yönetmelik hükümlerine uygun olan ve Anlaşma'nın yürürlüğe girdiği tarihte transit halinde olan ya da Türkiye veya ilgili Taraf ülkede antrepolarda veya serbest bölgelerde geçici depolanan eşyaya, ithalatçı ülkenin gümrük idaresine söz konusu tarihten itibaren dört ay içinde, eşyanın Madde 13 hükümleri çerçevesinde doğrudan nakledilmiş olduğunu gösteren belgelerle beraber ihracatçı ülkenin gümrük idaresince sonradan verilmiş bir EUR.1 veya EUR-MED dolaşım belgesinin sunulması kaydıyla, Anlaşma hükümleri tatbik edilebilir.

- Birinci fıkra hükümleri 2 nci maddenin (g) bendi kapsamı tercihli ticarete uygulanır.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 56 – Bu Yönetmelik ile 21/2/1999 tarihli ve 23618 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Eşyanın Tercihli Menşenin Tespiti Hakkında Yönetmelik ile 20/7/2005 tarihli ve 25881 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Eşyanın Tercihli Menşenin Tespiti Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Diğer hususlar

MADDE 57 – Bu Yönetmelik hükümlerinin uygulanması bakımından bu Yönetmelikte yer almayan hususlar hakkında 4458 sayılı Gümrük Kanunu ile Gümrük Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uygulanır.

Yürürlük

MADDE 58 – Bu Yönetmelik 1/3/2009 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 59 – Bu Yönetmelik hükümlerini Gümrük Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan yürütür.

Bu değişiklik 1/6/2011 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yönetmeliğin Yayınlandığı Resmî Gazete'nin		
	Tarihi	Sayısı
	26/11/2009	27418 (Mükerrer)
Yönetmelikte Değişiklik Yapan Yönetmeliklerin Yayınlandığı Resmî Gazetelerin		
	Tarihi	Sayısı
1.	15/3/2011	27875
2.	24/9/2011	28064

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PAAMK SİSTEMİNDE ÜLKELER ARASI ANLAŞMALAR KRİTERLERİ ve TUNUS ÖRNEĞİ

3.1. Pan-Avrupa Kümülyasyon Sistemi Çerçevesinde Türkiye ve Diğer Ülkeler arasında İmzalanan Anlaşma ve Protokoller

Bilindiği üzere Türkiye, halihazırda iki ayrı çapraz menşe kümülyasyon sistemine tabidir. Bunlar, Türkiye'nin dahil olduğu menşe kümülyasyon birliği ve diğer ülkeler arasındaki anlaşmalar olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlar;

a) Pan-Avrupa Akdeniz Menşei Kümülyasyon Sistemi Birliği(PAAMK):

PAAMK Kümülyasyon sistemi; Türkiye, Avrupa Birliği (AB), EFTA ülkeleri (İsviçre, Lihtenştayn, İzlanda ve Norveç), Cezayir, Fas, Filistin, İsrail, Lübnan, Mısır, Tunus, Ürdün ve Fareo Adaları'nın içerisinde olduğu çapraz menşei kümülyasyon sistemine dayalı serbest ticaret anlaşması birlikteliğidir.

Bu kapsamda, Türkiye; serbest ticaret anlaşması ağını tamamladığı AB, EFTA ülkeleri, Fas, İsrail, Mısır, Tunus ve Ürdün ile ticarete çapraz menşe kümülyasyon sisteminin gerekliliğini yerine getirmektedir. Ülkeler arasında çapraz menşe kümülyasyon konvansiyonuna bağlı PAAMK protokollerinin yürürlük durumlarını gösteren cetveller anlaşma maddelerinde de yer almaktadır.

PAAMK konvansiyon Sistemi'ne günümüzde birçok devlet dahil edilmiştir, İngiltere, Fransa, Almanya, Avusturya, Hollanda, Belçika, Lüksemburg, İrlanda Cumhuriyeti, İtalya, İspanya, Portekiz, Yunanistan, Danimarka, İsveç, Finlandiya (AB ülkeleri), İsviçre, Liechtenstein, Norveç, İzlanda (EFTA ülkeleri), Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Macaristan, Slovenya, Bulgaristan, Romanya, Litvanya, Letonya, Estonya ve Türkiye olmak üzere 30 ülke Katılmış bulunmaktadır. Ayrıca Hırvatistan ve Fareo Adaları da sisteme dahil edilme aşamasındadır.

b) Batı Balkan Menşe Kümülasyonu Konvansiyon Sistemi:

"Batı Balkan menşe kümülasyonu Konvansiyonu sistemi; Türkiye, AB, Batı Balkan ülkeleri (Arnavutluk, Bosna-Hersek, Makedonya, Karadağ ve Sırbistan)'nin dâhil olduğu çapraz menşe kümülasyon konvansiyonuna dayalı serbest ticaret alanı sistemidir. Bu kapsamda, Türkiye, AB (sadece Gümrük Birliği kapsamındaki ürünler için), Arnavutluk, Bosna-Hersek, Makedonya, Karadağ ve Sırbistan arasında çapraz menşe kümülasyonu uygulanabilmektedir." (Güngörmüş vd., 2007:23).

"Batı Balkan menşe konvansiyonu sistemi, Türkiye'nin 4 Kasım 2011 tarihinde imzaladığı Pan-Avrupa Akdeniz Ticareti Menşe Kuralları Hakkında Çok Taraflı Bölgesel Sözleşme (Bölgesel Konvansiyon) ile PAAMK sisteminin bir parçası haline gelmektedir." (Güngörmüş vd., 2007:24).

c) Bölgesel Konvansiyon

PAAMK tarafı ülkeler arasındaki ikili veya çok taraflı STA'ların eki menşe protokolleri kaldırılarak, "PAAMK sisteminde uygulanan menşe kurallarının çok taraflı bir sözleşmeyle düzenlenmesi maksadıyla hazırlanan '**Bölgesel Konvansiyon**' metni; 08-09 Aralık 2009 tarihlerinde Brüksel'de yapılan 8. Avrupa-Akdeniz Ticaret Bakanları Toplantısında kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.. Buna dayanarak "*Pan Avrupa Akdeniz Tercihli Menşe Kurallarına Dair Bölgesel Konvansiyon*", 15 Haziran 2011 tarihinde Avrupa Komisyonunca imzaya açılmıştır. 4 Kasım 2011'de imzalanan Konvansiyon, 1 Şubat 2014 tarihinde ülkemizi de içine alarak yürürlüğe girmiştir." (Güngörmüş vd., 2007:25).

Bugüne kadar, AB üyelikleri nedeniyle STA'ları feshedilen 11 adet Merkezi ve Doğu Avrupa ülkesi dışında, 19 ülke ile STA'ları imzalamıştır (EFTA, İsrail, Makedonya, Bosna ve Hersek, Filistin, Tunus, Fas, Suriye, Mısır, Arnavutluk, Gürcistan, Karadağ, Sırbistan, Şili, Ürdün, Lübnan, Moritayus ve Güney Kore). Öte yandan, diğer ülkelerle STA anlaşmalarına yönelik çabalar yoğun bir şekilde devam ettirilmektedir. Bu bakımdan, Ukrayna, Kolombiya, Ekvator, Malezya, Kosova, Moldova, Kongo Cumhuriyeti, Gana, Kamerun, Seyşeller, Körfez İşbirliği Konseyi,

Libya, MERCOSUR ülkeleri ve Faroe Adaları'nın içinde yer aldığı 14 devlet ve devletler grubuyla şuanda STA müzakereleri devam ettirilmektedir.

3.2. Pan-Avrupa Akdeniz Çapraz Kümülyasyon Sistemi (PAAMK) Anlaşmasının Ülkelere Getirmiş Olduğu Avantajlar

PAAMK Sistemi, Akdeniz çanağında yer alan Avrupa, Asya ev Afrika Ülkelerini kapsamakla birlikte AB, EFTA, ODAÜ ve Türkiye arasında mevcut olan STA'lara dayanan bir çapraz menş kümülyasyonu konvansiyon sistemidir. "AT Konseyi, AB tercihli menş kuralları benzeri düzenlemelerin STA'ların yürütülmesinde taraflar arasındaki ticari ve sınai ilişkilerin boyutunun etkin bir göstergesi olduğunun önemini vurgulayarak; Avrupa'da kümülyasyon olanakları geliştirilmiş ve uyumlaştırılması tamamlanmış menş kuralları vasıtasıyla AB, EFTA, CEFTA gibi ticaret bölgelerinin daha ileri düzeyde Birleşme ve Bütünleşmesinin sağlanması için çalışmalarını yürütmektedir. Bu çalışmaların temel sebebi ise, mal ve hizmet eşyaları veya malzemeleri ya da ürünlerin serbest dolaşımını sınırlayan veya uygulamada çeşitli sorunlara sebep teşkil eden farklı menş kurallarının ortadan kaldırılmasıdır"(Güngörmüş vd., 2007:23).

PAAMK sisteminin ülkelere sağladığı faydaları sayarsak, örneğın, PAAMK Bütünleşme Sistemi çerçevesindeki STA'lar kapsamında, İtalya'da üretilen makine parçaları EUR.1 Dolaşım Belgesi eşliğinde Türkiye'ye ihraç edilsin. Türkiye'de parçaların basit montajı yapılsın ve eşya yine STA çerçevesinde EUR.1 Dolaşım Belgesi eşliğinde Romanya'ya ihraç edilsin. Türkiye'de yapılan basit montaj işlemi, yetersiz işlem ve işçiliğın ötesinde değildir. Dolayısıyla eşya İtalyan menşelidir ve eşyaya bu menşei eşlik edecek, EUR.1 Dolaşım Belgesi üzerine de eşyanın menş ülkesi İtalya'dır yazılı olacaktır.

Başka bir örnek olarak ise, kıymeti 3000 Euro olan Macar menşeli demir parçalar, 2000 Euro olan Litvanya menşeli parça levhalar ile, 900 Euro olan ABD menşeli tutkal ve vernik, 600 Euro olan İspanyol menşeli vidalar ve 500 Euro olan Tunus menşeli kaplama kağıtları ilgili ülkelere ithal edilmek suretiyle Türkiye'de, 94. fasılda sınıflandırılan mobilya imal edilsin ve STA çerçevesinde Karadağ'a ihraç

edilsin. Nihai ürünün fabrika çıkış fiyatı 7000 Euro olsun. Sözleşmelerde yer alan menşe kuralları gereği *“kullanılan tüm girdilerin maliyeti ürünün fabrika çıkış fiyatının % 40’ını geçmeyen ithalat”*tır. Bu bağlamda, eşyanın imalatında kullanılan üçüncü ülke USA ve Tunus menşeli girdilerin toplam kıymetinin 1400 Euro ve nihai ürünün fabrika çıkış fiyatının % 40’ının 3000 Euro olması nedeniyle eşya Türk menşei kazanır ve bu yönde bir EUR.1 dolaşım belgesi düzenlenir. Bu durumda eşya otomatikman Türk Menşei kazanmış olur.

3.3. Pan-Avrupa Akdeniz Menşei Kümülyasyon Sistemi Anlaşmalarının Ülkemize Getirmiş Olduğu Avantajlar

PAAMK Sistemi, "yakın bir gelecekte oluşturulması öngörülen Avrupa-Akdeniz Serbest Ticaret Alanı'nın temelini teşkil edecek STA'lara ek Menşe Protokolleri vasıtasıyla, tüm Avrupa-Akdeniz havzasında gerçekleştirilecek ticarete, aynen PAAMK'ta olduğu gibi, sisteme dahil olan ülkeler menşeli girdilerin diğer taraf ülkelerde serbestçe kullanılmasına olanak verecek bir çapraz kümülyasyon sisteminin de altyapısını oluşturur. Sisteme PAAMK ülkelerinin yanı sıra Malta, Kıbrıs, Suriye, Lübnan, İsrail, Filistin, Ürdün, Mısır, Tunus, Fas, Cezayir de dahil olması beklenmektedir. PAAMK Sistemi, Barselona Süreci'yle gündeme gelmiş, Kasım 1996 tarihinde AB ve Akdeniz ülkelerinden 27 Dışişleri Bakanı'nın (Bugün 30 dan fazla bakanlık dahil edilmiştir) Barselona Deklarasyonu'nu imzalamasıyla başlatılmış bir süreçtir. Akdeniz Alanı'nın istikrar ve kalkınmasını AB'nin istikrar ve kalkınmasıyla ilişkilendiren ve siyasi; sosyal, insani ve kültürel, ekonomik ve mali'de olmak üzere üç boyutu olan iddialı bir programdır." (İSAYEV, 2009: 193-220).

Akdeniz ülkelerinin dış ticaretlerinin önemli bir kısmı AB'yle yapılmakta olup, bazı ülkelerin dış ticaretlerinde AB'nin payı % 60-75'tir. "Günümüzde, AB'nin bölge ülkeleriyle imzaladığı anlaşmalar ve ODAÜ'lerin birbirleriyle imzaladıkları anlaşmaların yanı sıra EFTA'nın İsrail, Ürdün ve Filistin'le, Türkiye'nin İsrail'le, İsrail'in ODAU'lerle STA'ları ve Fas, Tunus, Libya ve Cezayir'in Üyesi olduğu Magrip Birliğince de yürürlükte olan anlaşmalardır. Mayıs 2001 tarihli Agadır Deklarasyonu'yla Fas, Tunus, Mısır ve Ürdün arasında bir Serbest Ticaret Alanı kurulmuş olup, bölge ülkeleri arasında müzakereleri yürütülen ayrı anlaşmalar da

mevcuttur. AB'nin Malta, Fas, Tunus, İsrail, Ürdün, Lübnan ve Filistin'le yürürlükte olan anlaşmaları dışında, Cezayir-AB Anlaşması imzalanmıştır." (İSAYEV, 2009: 193-220).

3.4. Pan-Avrupa Akdeniz Kümülayon Sistemi Çerçevesinde Tunus ile İmzalanın Serbest Ticaret Anlaşmasının İncelenmesi

"Türkiye ile Tunus arasında serbest ticaret alanı tesis eden ortaklık anlaşması 01.07.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anlaşma, tercihli ticaretin yanı sıra, devlet tekelleri, rekabet ve devlet yardımları, fikri, sınai ve ticari mülkiyet hakları, kamu alımları, ekonomik ve teknik işbirliğine dair ayrıntılı hükümleri ihtiva etmektedir. Anlaşma ile, mal ticaretindeki kısıtlamaların tedricen kaldırılması, uygun rekabet koşullarının yaratılması, karşılıklı yatırımların teşvik edilmesi amaçlanmaktadır." (İSAYEV, 2009: 193-222).

Anlaşmalar ile Sanayi Ürünleri Bakımından Tesis Edilen Tercihli Rejim Sanayi ürünlerine ait tavizler Protokol I'de düzenlenmektedir. "Türkiye, sanayi ürünlerinde gümrük vergilerini Anlaşmanın yürürlüğe girişiyle birlikte sıfırlamayı taahhüt etmiştir. Tunus'un Türkiye menşeli ürünlerin ithalatında uygulayacağı rejim açısından ise, anılan Protokol'ün ekinde yer alan I, II ve III sayılı listeler için vergilerin aşamalı olarak indirilmesi, bu listeler kapsamı dışında kalan sanayi ürünleri için Tunus'un uyguladığı vergilerin Anlaşma yürürlüğe girer girmez sıfırlanması öngörülmüştür." (İSAYEV, 2009: 193-222).

Bu kapsamda, I Sayılı Liste'de yer alan ülkemiz menşeli sanayi mallarına Tunus'un uyguladığı gümrük vergisi ve eş etkili vergiler, yıllık %12'lik (7'nci yılda yapılacak son indirim %16 olacaktır) indirimlerle, 7'nci yılın sonunda sıfırlanacaktır. Tunus daha önemli olan II Sayılı Liste kapsamı ürünlerdeki gümrük vergileri ve eş etkili vergiler ise, Anlaşmanın yürürlüğe girişinden iki yıl sonra % 9, takip eden yıllarda ise yıllık % 13'lük indirimlerle, 9'uncu yılın sonunda sıfırlanacaktır. Taviz dışı bırakılan ürünler III Sayılı Liste'de sayılmaktadır.

I Sayılı Liste kapsamında başlıca; "ham mermer ve travertenler, plastik mamulleri, tekstil iplikleri, sentetik/suni filamentten mensucat, tüller, örme tüylü

mensucat, bazı seramik mamulleri, filmaşın, demir-çelik çubuklar ve teller, demir-çelikten eşya, beyaz eşya aksam ve parçaları, binek otomobilleri ve bunların aksam ve parçaları yer almaktadır." (İSAYEV, 2009: 193-222).

II sayılı Listede ise, "klinger, çimento, kozmetik/parfümeri müstahzarları, sabunlar, yıkama/temizleme müstahzarları, kara taşıtlarının dış lastikleri, kağıt ve kartonlar, pamuklu mensucat, diğer dokunmuş veya örme mensucat, hazır giyim, battaniye, nevresim, porselen/seramikten eşya, cam eşya, demir-çelik mamulleri (yarı mamuller, köşeli çubuklar, L şeklinde profiller, vs.), klima cihazları, buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon, toplu yolcu taşıtları, yük taşıtları, vs. yer almaktadır." (İSAYEV, 2009: 193-222).

III sayılı Liste, "sanayi malları itibariyle, AB-Tunus Ortaklık Anlaşmasındaki negatif liste ile aynıdır. Listede; dokunmuş halı ve yer kaplamaları, el işi danteller, el örgüsü duvar halıları, yer bezleri, bulaşık bezleri ve kullanılmış giyim eşyaları da yer almaktadır." (İSAYEV, 2009: 193-222).

Tunusla yapılan serbest ticaret anlaşmasının sağladığı ticari ve ekonomik faydaları olduğu gibi siyasi ilişkileri de güçlendirmiş olmaktadır. "Ülkelerin karşılıklı işbirliği imkânlarını arttırmakta, birbirlerinin ekonomik ve ticari potansiyellerini ortaya koyarak farkındalıklarını anlamalarını sağlamaktadır. Bunun sonucunda da iki ülke arasındaki karşılıklı dostluk ortamı oluşmaktadır. Aynı zamanda, ülkelerin belirli pazarlara olan bağımlılığını azaltarak, diğer ülke pazarlarında rakipleri ile eşit şartlara sahip olmasına da imkân tanımaktadır. Türkiye açısından durum incelendiğinde; Türkiye'nin uluslararası alanda ekonomik ve ticari gücünü arttırmasına katkıda bulunması bakımından bu anlaşmanın önemli bir yeri bulunmaktadır. Karşılıklı yapılan bu anlaşma ile Türkiye'nin hedef pazarlara giriş imkânlarının artırılması ve belirli pazarlara bağımlı olması engellenmektedir. Karşılıklı yapılan bu anlaşma ile ihracatçılarımızın rakipleri ile eşit şartlara sahip olması sağlanmıştır." (İSAYEV, 2009: 193-222).İhracatımızın, tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması suretiyle, ürün bazında çeşitlendirilmesini mümkün kılmaktadır. "Türkiye ekonomisinin uluslararası rekabet gücünün artmasına hizmet etmektedir. Sanayicimize ucuz girdi teminini sağlamaktadır" (ar&ge bülten 2013

mart–ekonomi 9). Tunus ile yapılan bu anlaşma ile Türkiye'nin tercihli ticaret imkanlarından yararlanmak isteyen doğrudan yabancı sermayeli yatırımların artmasına olumlu katkıları olmuştur.

Bu anlaşma, PAAMK kümülasyon sistemi kapsamında her iki ülke arasında kendi ihtiyaçları doğrultusunda üretebildikleri malları tercihli ticaret anlaşması ilkeleri gereği, gümrük kota ve vergilerine takılmadan değişimini amaçlayan bir ticari alış-veriş planı çerçevesidir. Bu anlaşma içerik ve metinlerine aşağıda değinilmekle birlikte Akdeniz Kümülyasyon sistemi diğer ülkelerle olan ticari alış-veriş kurallarını da belirleyici bir rol oynamaktadır.

3.5. Türkiye Cumhuriyeti ile Tunus Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Ortaklık Anlaşması ve İçeriği

Türkiye Cumhuriyeti ve Tunus Cumhuriyeti, “bundan böyle «Taraflar» olarak veya uygun olduğu yerlerde Türkiye ve Tunus diye anılacaktır”. “İki ülke arasındaki iktisadi işbirliğinin gelişimine katkıda bulunmak ve karşılıklı ticari mübadelelerin kapsamını artırmak amacıyla, mevcut dostane ilişkileri, özellikle iktisadi işbirliği ve ticaret alanlarında geliştirmek ve güçlendirmek arzusuyla, Avrupa’daki ve Akdeniz Havzası’ndaki ekonomik birleşme süreci içerisinde yer almak hususunda iyi niyetlerini ortaya koyarak, sürecin güçlendirilmesine bunun yollarını araştırmak konusunda birlikte çalışmaya hazır olduklarını ifade etmişlerdir.” (İSAYEV, 2009: 193-222).

Türkiye ile AB arasında İşbirliğini tesis eden Anlaşmayı ve AB ve Üyelik sürecindeki ülkeler ile Tunus Cumhuriyeti arasında Ortaklık tesis eden Avrupa-Akdeniz Anlaşması’nı dikkate alarak; Anlaşmaya taraf olan devletlerin aralarında ve ticari ortaklıkları ile geliştirdikleri ekonomik ortaklıklardan edindikleri tecrübeyi de kullanarak; Ticaretlerinin süregelen ve düzenli bir şekilde gelişmesini teşvik etmek Anlaşma ile kapsama alanlarına girmeyen yerlerde de gelişme göstermek, ortak menfaat alanlarında karşılıklı işbirliğini artırmak ve çeşitlendirme yapmak üzere, yeni ve temiz bir çevrede oluşturmak gayesi ile birlikte çalışmak hususunda hazır olduklarını beyan etmişlerdir.

MADDE 1

Amaçlar

İşbu Anlaşmanın amaçları şunlardır:

- a) iki ülke halklarının hayat standartlarını yükseltmek maksadıyla, Taraflar arasındaki iktisadi işbirliğini artırmak ve geliştirmek;
- b) tarım ürünleri de dahil olmak üzere, mal ticaretindeki güçlükleri ve kısıtlamaları tedricen ortadan kaldırmak;
- c) karşılıklı ticaretin genişletilmesi vasıtasıyla, Taraflar arasındaki iktisadi ilişkilerin ahenkli şekilde gelişmesini teşvik etmek;
- d) Taraflar arasındaki ticarete adil rekabet şartlarını sağlamak;
- e) her iki ülkedeki ortak yatırımların geliştirilmesi başta olmak üzere, yatırımların daha fazla desteklenmesi için şartları yaratmak;
- f) Tarafların üçüncü ülke pazarlarındaki ticaret ve işbirliğini artırmak.

BAŞLIK I

MALLARIN SERBEST DOLAŞIMI

MADDE 2

Taraflar, bu Anlaşmanın hükümlerine istianaden GAT 1994'ün XXV'üncü Maddesi ile DTÖ'yu kuran bu Anlaşmanın mal ticaretine ilişkin diğer çok taraflı anlaşmalara uygun olarak, aralarındaki ticaretin önemli bir kısmını kapsayacak şekilde, Anlaşmanın yürürlüğe girişinden itibaren azami dokuz yılda sona erecek geçiş dönemi içerisinde, kendi aralarında tedricen bir serbest ticaret alanı tesis edeceklerdir.

MADDE 3

Temel Vergiler ve Malların Sınıflandırılması

1. Taraflar arasındaki işbu Anlaşmanın kapsadığı ticaretle, Taraflar, ithal edilen malların sınıflandırılmasında kendi Gümrük Tarifelerini uygulayacaklardır.
2. Her bir ürün için, işbu Anlaşma ile tesis edilen müteselsil indirimlerin uygulanacağı temel vergi, Tarafların 1 Ocak 2004 tarihinde yürürlükte olan En Çok Kayrılan Ülke (MFN) vergileridir.
3. Eğer, 1 Ocak 2004 tarihinden sonra, özellikle DTÖ'deki tarife müzakerelerinden kaynaklanan indirimler olmak üzere, erga omnes bazda tarife indirimi uygulanırsa, söz konusu indirilmiş vergiler, indirimlerin uygulandığı tarihten itibaren ikinci fıkrada belirtilen temel vergilerin yerini alacaktır.
4. Taraflar, temel vergileri konusunda birbirlerini bilgilendireceklerdir.

BÖLÜM I

SANAYİ ÜRÜNLERİ

MADDE 4

Kapsam

Bu Bölümün hükümleri, işbu Anlaşmanın 11'inci Maddesinin ikinci fıkrasında yer alan tanımın kapsadığı ürünler hariç tutulmak üzere, Armonize Mal Tanımlaması ve Kodlama Sistemi'nin 25 ila 97'nci fasılları arasında yer alan Taraf ülkeler menşeli ürünlere uygulanacaktır.

MADDE 5

İthalat Gümrük Vergileri ve Eş Etkili Vergiler

1. İşbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, Taraflar arasındaki ticaretle, ithalata hiçbir yeni gümrük vergisi veya eş etkili vergi konulmayacak, halen uygulananlar ise artırılmayacaktır.
2. İthalattaki gümrük vergileri ve eş etkili vergiler, işbu Anlaşmanın Protokol I hükümlerine göre kaldırılacaktır.

MADDE 6

Mali Nitelikteki Gümrük Vergileri

İthalat gümrük vergilerinin kaldırılmasıyla ilgili hükümler mali nitelikteki gümrük vergilerine de uygulanacaktır.

MADDE 7

İhracat Gümrük Vergileri ve Eş Etkili Vergiler

GATT 1994'ün hükümlerine hâlel getirmeksizin:

1. İşbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, Taraflar arasındaki ticarete, ihracata hiçbir yeni gümrük vergisi veya eş etkili vergi konulmayacaktır.
2. Taraflar arasındaki bütün ihracat gümrük vergileri ve eş etkili vergiler işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte kaldırılacaktır.

MADDE 8

İthalat Miktar Kısıtlamaları ve Eş Etkili Önlemler

GATT 1994'ün hükümlerine hâlel getirmeksizin:

1. İşbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, Taraflar arasındaki ticarete, ithalata hiçbir yeni miktar kısıtlaması veya eş etkili önlem konulmayacaktır.
2. Taraflar arasındaki bütün ithalat miktar kısıtlamaları ve eş etkili önlemler işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte kaldırılacaktır.

MADDE 9

İhracat Miktar Kısıtlamaları ve Eş Etkili Önlemler

GATT 1994'ün hükümlerine hâlel getirmeksizin:

1. İşbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, Taraflar arasındaki ticarete, ihracata hiçbir yeni miktar kısıtlaması veya eş etkili önlem konulmayacaktır.

2. Taraflar arasındaki bütün ihracat miktar kısıtlamaları ve eş etkili önlemler işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte kaldırılacaktır.

MADDE 10

Teknik Düzenlemeler

1. Tarafların, teknik düzenlemeler, standartlar ve uygunluk değerlendirmesine ilişkin hakları ve yükümlülükleri DTÖ Ticarete Teknik Engeller Anlaşması çerçevesinde yürütülecektir.

2. Taraflar, birbirlerinin sistemlerinin anlaşılmasının artırılmasını ve pazarlarına girişin kolaylaştırılmasını teminen ve bu suretle karşılıklı tanıma anlaşmalarına zemin hazırlayarak, teknik düzenlemeler, standartlar ve uygunluk değerlendirmesi alanında işbirliğini güçlendireceklerdir. Taraflar, bu Maddede ifade edilen hedefin tatbikinin incelenmesi için Ortaklık Komitesinde istişarelerde bulunacaklardır.

3. Birinci fıkranın hükümlerine habel getirmeksizin, Taraflardan birinin ticarete teknik engel oluşturulabilecek veya engel oluşturan önlemler alması halinde, Taraflar, DTÖ Ticarete Teknik Engeller Anlaşması ile uyumlu olarak uygun bir çözüme ulaşmak amacıyla, Ortaklık Komitesi bünyesinde derhal istişarelerde bulunmak hususunda uzlaşmışlardır.

BÖLÜM II

TEMEL TARIM, İŞLENMİŞ TARIM VE BALIKÇILIK ÜRÜNLERİ

MADDE 11

Kapsam

1. Bu Bölümün hükümleri, Taraf ülkeler menşeli temel tarım, işlenmiş tarım ve balıkçılık ürünlerine uygulanacaktır.

2. İşbu Anlaşmanın amaçlarına göre, "temel tarım, işlenmiş tarım ve balıkçılık ürünleri" (bundan böyle "tarım ürünleri" olarak anılacaktır) terimi, DTÖ'nün tarım ürünleri tanımının kapsadığı ürünler ile balık ve balıkçılık ürünleri ve 3302 10 29 ve 4501 gümrük tarife pozisyonları anlamına gelmektedir.

MADDE 12

Taviz Değişimi

1. İşbu Anlaşmanın Tarafları, Protokol II'de belirtilen tavizleri, bu Bölümün hükümlerine göre, birbirlerine tahsis edeceklerdir.

2. Taraflar, tarım sektörünün ülke ekonomilerinde rol alan şekliyle; Taraflar arasında karşılıklı olarak tarım ürünleri ticaretinin gelişimini; tarım ürünlerinin hassasiyetini; tarım politikalarının kurallarını da dikkate alarak, Ortaklık Komitesinde, tarım ürünleri ticaretinde birbirlerine daha ileri tavizler verme imkan ve şartlarını inceleyip karşılaştırarak paylaşımda bulunacaklardır.

3. Bu amaca uygun olarak, Taraflar arasında, tarım ürünlerinde ticareti kolaylaştıracak önlemleri düzenleyen Protokol II akdedilmiştir.

MADDE 13

Sağlık ve Bitki Sağlığı Önlemleri

Taraflar, sağlık ve bitki sağlığı konularındaki mevzuatını, keyfi veya haklı olmayan ayrımcılık şeklinde veya aralarındaki ticarete gizli kısıtlama aracı olarak uygulamayacaklardır. Taraflar, sağlık önlemlerini GATT 1994 ve diğer ilgili DTÖ anlaşmalarının hüküm ve usulleri çerçevesinde uygulayacaklardır.

MADDE 14

Özel Korunma Hükümleri

İşbu Anlaşmanın diğer hükümleri ve özellikle 21'inci Madde hükmü saklı kalmak kaydıyla, tarım ürünlerinin özel hassasiyeti göz önünde bulundurularak, işbu Anlaşma ile tanınan tavizlere konu olan Taraflardan biri menşeli ürünlerin ithalatının diğer Tarafın pazarında veya dahili düzenleyici mekanizmalarında ciddi zarara veya zarar tehdidine yol açması halinde, Taraflar, uygun bir çözüm bulunması amacıyla derhal istişarelerde bulunacaklardır. Çözüm bulununcaya kadar ilgili Taraf, ilgili DTÖ hükümlerine göre, gerekli gördüğü önlemleri alabilecektir.

BÖLÜM III
ORTAK HÜKÜMLER

MADDE 15

Dahili Vergilendirme

1. Taraflar, dahili vergiler ile diğer vergileri ve düzenlemeleri GATT 1994'ün III'üncü Maddesi ve diğer ilgili DTÖ Anlaşmalarına göre uygulamayı taahhüt ederler.

2. İhracatçılar, Taraflardan birinin ülkesine ihraç edilen ürünlere konulan vasıtalı veya vasıtasız vergilendirme miktarından daha fazla dahili vergilendirme iadesinden istifade edemezler.

MADDE 16

Diğer Anlaşmalar Tarafından Düzenlenen Ticaret İlişkileri

1. İşbu Anlaşma, kendisinin getirdiği ticaret rejimini ve özellikle menşekurallarıyla ilgili hükümlerini olumsuz olarak etkilemedikçe, üçüncü ülkelerle gümrük birliklerinin, serbest ticaret alanlarının devamını veya bunların kurulmasını yahut sınır ticaretine yönelik düzenlemeler yapılmasını engellemeyecektir.

2. Taraflar, gümrük birlikleri veya serbest ticaret alanları tesis eden anlaşmalar ve uygun olduğu takdirde üçüncü ülkelerle dış ticaret politikalarına ilişkin diğer temel meseleler hakkında Ortaklık Komitesinde istişarelerde bulunacaklardır. Söz konusu istişareler, Tarafların işbu Anlaşmada ifade edilen karşılıklı menfaatlerinin dikkate alınmasını teminen yapılacaktır.

MADDE 17

Yapısal Uyum

1. Tunus, 5'inci Madde hükümlerinden sapma olarak, sınırlı bir süre için, gümrük vergilerinin yükseltilmesi şeklinde istisnai önlemler alabilir.

2. Bu önlemler, ancak bebek endüstriler veya yeniden yapılanma geçiren yahut özellikle önemli toplumsal sorunlara neden olabilecek ciddi güçlüklerle karşılaşan belli sektörler bakımından söz konusu olabilecektir.

3. Türkiye menşeli ürünlerin Tunus'a ithalatında, söz konusu önlemler kapsamında ihdas edilen gümrük vergileri, ad valorem %25 düzeyini geçemeyecek ve Türkiye menşeli ürünler için tercih unsurunu koruyacaktır. Söz konusu önlemlere tabi ürünlerin toplam ithal kıymeti, 4'üncü Maddede tanımlanan sanayi ürünlerinin Türkiye'den toplam ithalatının, istatistiklerin temin edilebildiği son yıl itibariyle, % 20'sini geçemeyecektir.

4. Söz konusu önlemler, Ortaklık Komitesi tarafından daha uzun bir süreye izin verilmedikçe, beş yılı aşmayacak bir dönem için uygulanacaktır. En geç geçiş döneminin sonunda bu önlemlerin uygulanmasına son verilecektir.

5. Bir ürüne ilişkin bütün vergilerin ve miktar kısıtlamalarının yahut eş etkili vergilerin veya önlemlerin kaldırılmasından itibaren üç yıldan fazla bir zaman geçmiş olması halinde, söz konusu ürüne karşı bu tür önlemler ihdas edilemeyecektir.

6. Tunus, almayı düşündüğü istisnai önlemler hakkında Ortaklık Komitesini bilgilendirecektir. Türkiye'nin isteğine istianaden, önlemler ve uygulanacakları alanlar konusunda, önlemlerin uygulanmasından önce Ortaklık Komitesinde istişarelerde bulunulacaktır. Tunus, söz konusu önlemleri alırken, Ortaklık Komitesine, işbu Maddeye istinaden ihdas edilen gümrük vergilerinin kaldırılmasına yönelik bir takvim sunacaktır. Bu takvim, söz konusu vergilerin, yürürlüğe konulmalarından en geç iki yıl sonra başlamak üzere, eşit oranlarda tedricen kaldırılmalarını sağlayacaktır. Ortaklık Komitesi farklı bir takvime karar verebilir.

MADDE 18

Damping

Taraflardan biri, işbu Anlaşma tarafından düzenlenen ticari ilişkilerde, GATT 1994'ün VI'ncı Maddesi anlamında damping yapılmakta olduğunu tespit ederse, bu uygulamaya karşı, GATT 1994'ün VI'ncı Maddesine ve bu Madde ile ilgili anlaşmalarca tesis edilen kurallara ve işbu Anlaşmanın 21'inci Maddesinde düzenlenen şartlar ve usullere göre uygun önlemleri alabilir.

MADDE 19

Korunma Önlemleri

1. Herhangi bir ürünün Taraflardan birine çok yüksek miktarlarda ithal edilmesi halinde, Taraflardan her biri, GATT 1994'ün XIX'uncu Maddesi ve DTÖ Korunma Önlemleri Anlaşması çerçevesindeki hak ve yükümlülüklerini muhafaza eder. İşbu Anlaşma, korunma önlemleri bakımından Taraflara herhangi bir ilave hak veya yükümlülük getirmemektedir.

2. Bu Maddenin birinci fıkrası hükümlerine hâlel gelmeksizin, Taraflardan herhangi biri tarafından alınan korunma önlemleri hakkında 21'inci Maddede ortaya konan usuller uygulanacaktır.

MADDE 20

Re-eksport ve Ciddi Kıtık

7'nci ve 9'uncu Maddelerin hükümlerine uyulması:

a) Bir ürünün, işbu Anlaşmanın ihracatçı Tarafının ihracat miktar kısıtlamaları, ihracat vergileri yahut eş etkili önlemler veya vergiler uyguladığı bir üçüncü ülkeye re-eksportuna yol açmakta ise; veya

b) ihracatçı Taraf için elzem bir üründe ciddi kıtlığa veya kıtlık tehdidine yol açmakta ise;

ve yukarıda sözü edilen durumların, ihracatçı Taraf için büyük güçlükler doğurması veya bunları doğurması ihtimalini ortaya çıkarması halinde, anılan Taraf, işbu Anlaşmanın 21'inci Maddesinde düzenlenen şartlar ve usuller dairesinde uygun önlemleri alabilir. Bu önlemler, ayırım gözetilmeyecek şekilde uygulanacak ve var olmalarını haklı kılan şartlar sona erdiğinde kaldırılacaklardır.

MADDE 21

Bildirim ve İstişare Usulleri

1. Taraflar, 14, 18, 19, 20, 25, 26 ve 47'nci Maddelerde ifade edilen önlemlerin uygulanmasına yönelik bu Maddede belirtilen işlemleri başlatmadan önce, aralarındaki görüş farklılıklarını doğrudan istişarelerde bulunmak suretiyle

çözmek için çaba sarf edecekler ve bu önlemler hakkında diğer Tarafı haberdar edeceklerdir.

2. İşbu Maddenin birinci fıkrasında açıkça belirtilen hallerde, bir önleme başvurmaya düşünen Taraf, derhal Ortaklık Komitesine bildirimde bulunacaktır. İlgili Taraf, Ortaklık Komitesine konuyla ilgili bütün bilgileri sağlayacak ve olayın incelenmesi için gereken yardımı yapacaktır. Müstereken kabul edilebilir bir çözümün bulunabilmesini teminen, Taraflar, gecikmeksizin Ortaklık Komitesinde istişarelerde bulunacaklardır.

3. Meselenin Ortaklık Komitesine intikalini izleyen bir ay içerisinde, ilgili Tarafın, itiraz edilen uygulamaya veya bildirilmiş güçlükler son verememesi ve bu mesele ile ilgili olarak bir Ortaklık Komitesi kararının bulunmaması halinde, zarar gören Taraf, durumun düzelmesi için gerekli gördüğü önlemleri alabilir.

4. Alınan önlemler derhal Ortaklık Komitesine bildirilecektir. Söz konusu önlemler, kapsam ve süreleri bakımından, uygulanmalarına sebebiyet veren durumun düzeltilmesi için kesinlikle gerekli olanlarla sınırlı tutulacak ve bahse konu uygulamaların veya güçlüklerin sebebiyet verdiği zararı aşmayacaklardır. İşbu Anlaşmanın işleyişine en az zarar verecek önlemlere öncelik tanınacaktır.

5. Alınan önlemler, hafifletilmelerini yahut şartların söz konusu önlemlerin mevcudiyetini haklı çıkarmadığı zaman sona erdirilmelerini teminen, Ortaklık Komitesi bünyesinde düzenli olarak istişarelere konu kılınacaktır.

6. Ani eylemi gerektiren olağanüstü şartların önceden incelemeyi imkânsız kılması halinde, ilgili Taraf, 14, 18, 19, 20, 25, 26 ve 47'nci Maddelerdeki hallerde, durumu düzeltmek için kesinlikle gerekli olan ihtiyati önlemleri hemen uygulayabilir. Önlemler, gecikmeksizin Ortaklık Komitesine bildirilecek ve işbu Anlaşmanın Tarafları arasında Ortaklık Komitesi bünyesinde istişarelerde bulunulacaktır.

MADDE 22

Menş e Kuralları ve Gümrük İdareleri Arasında İşbirliğ i

1. Protokol III menş e kurallarını ve idari işbirliğ i yöntemlerini düzenlemektedir.

2. Taraflar, ikili ticarete, Pan-Avrupa-Akdeniz Menş e Kümü lasyonu Sistemi kapsamında uyumlaşt ırılmı ş ve güncel tercihli menş e kurallarını uygulamak hususunda mutabık kalmı şlardır.

BÖLÜM IV

DEVLET TEKELLERİ, REKABET KURALLARI, ÖDEMELER VE DİĞ ER İKTİSADİ HÜKÜMLER

MADDE 23

Devlet Tekelleri

1. Taraflar, işbu Anlaşmanın yürürlüğe girişinden itibaren dördüncü yılın sonuna kadar, ticari nitelikteki bütün devlet tekellerini, malların tedarikine ve pazarlanmasına ilişkin şartlar itibariyle, Tarafların vatandaşları arasında farklılık olmayacak şekilde tedricen uyumlaşt ıracaklardır.

2. Ortaklık Komitesi, bu amacın gerçekleştirilmesi için alınan önlemlerden haberdar edilecektir.

MADDE 24

Ödemeler

Taraflar arasındaki mal ve hizmet ticareti ile menkul kıymetlere ilişkin haklardan kaynaklanan ödemeler, Tarafların kendi milli mevzuatına göre, konvertibl dövizler ile yapılacaktır.

MADDE 25

Teşebbüslere ilişkin Rekabet Kuralları

1. Aşağıdaki hususlar, Taraflar arasındaki ticareti etkiledikleri ölçüde işbu Anlaşmanın düzgün şekilde uygulanması ile bağdaşmamaktadır:

a) Rekabetin önlenmesi, kısıtlanması veya saptırılmasını hedefleyen veya etki itibarıyla bu sonucu doğuran teşebbüsler arası bütün anlaşmalar, teşebbüslerin birlikleri tarafından alınan kararlar ve teşebbüsler arasındaki birlikte planlanmış uygulamalar;

b) Bir veya birden fazla teşebbüsün Taraflardan birinin topraklarının tamamında veya önemli bir kısmında sahip oldukları hakim durumu kötüye kullanması;

2. İşbu Maddenin birinci fıkrasının hükümlerinin uygulanması amacıyla, Taraflar, Avrupa Toplulukları ile aralarındaki Anlaşmalarında düzenlenen usuller ve şartlara uygun önlemleri alacaklardır. Söz konusu usullerde ve/veya şartlardaki herhangi bir değişiklik Taraflar arasında da uygulanacaktır.

3. Taraflar, özel bir uygulamanın, işbu Maddenin birinci fıkrasındaki şartlar ile bağdaşmadığını düşünürse ve:

a) bunun, bu Maddenin ikinci fıkrasında atıfta bulunulan uygulama kuralları çerçevesinde yeterince ele alınmamış olması gerekmektedir.

b) böyle kuralların yokluğu ve böyle bir uygulamanın diğer Tarafın menfaatine ciddi zarar vermesi yahut ciddi zarar tehdidi teşkil etmesi veya hizmet sektörü de dahil yerli sanayi'ye maddi zarar vermesi hallerinde, Taraflar Ortaklık Komitesi bünyesindeki görüş alışverişlerini takiben veya böyle bir görüşme için yapılan müracaatın başvuru tarihinden itibaren otuz çalışma günü geçtikten sonra uygun önlemleri alabilir.

4. Taraflar, bu Maddeye uygun olarak kabul edilmiş aksine hükümlere hanel gelmeksizin, meslek ve iş gizliliğinin gerektirdiği sınırlamaları göz önünde tutarak bilgi değişiminde bulunacaklardır.

MADDE 26

Sübvansiyonlar

1. Belirli teşebbüsleri veya belirli malların üretimini kayırarak rekabeti bozan veya bozma tehlikesini doğuran herhangi bir devlet yardımı işbu Anlaşmanın düzgün şekilde uygulanması ile bağdaşmamaktadır.

2. Tarafların sübvansiyonlara ilişkin hak ve yükümlülükleri, GATT 1994'ün VI ve XVI'ncı Maddelerine, DTÖ Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Önlemler Anlaşmasına ve DTÖ Tarım Anlaşmasına tabi olacaktır.

3. İşbu Maddenin birinci fıkrasına aykırı uygulamalar söz konusu olduğunda, DTÖ/GATT 1994 hükümlerinin uygulandığı hallerde, sadece DTÖ/GATT 1994 ve onun gözetiminde müzakere edilmiş olan Taraflar arasında geçerli diğer bir başka uygun vasıta ile düzenlenen usuller ve şartlar dairesinde, uygun önlemler kabul edilebilir.

4. Her bir Taraf, devlet yardımları alanında şeffaflığı sağlayacaktır. Taraflardan birinin talebi üzerine, diğer Taraf, devlet yardımlarıyla ilgili özel münferit durumlar hakkında bilgi sağlayacaktır.

MADDE 27

Ödemeler Dengesi Güçlükleri

Taraflardan biri ciddi bir ödemeler dengesi güçlüğü içinde veya tehdidi altında olduğu takdirde, ilgili Taraf, DTÖ/GATT 1994 çerçevesinde düzenlenen şartlara ve Uluslararası Para Fonu Anlaşması Maddelerinin VIII ve XIV'üncü Maddelerine istinaden, sınırlı bir süre için ve ödemeler dengesi durumunu iyileştirmek için gerekenin ötesine gitmeyecek kısıtlayıcı önlemler alabilir. İlgili Taraf, söz konusu önlemlerin başlangıcı hakkında diğer Tarafı derhal haberdar edecek ve mümkün olan en kısa zamanda bunların kaldırılmasına yönelik takvimi diğer Tarafa sunacaktır.

MADDE 28

Fikri, Sınai ve Ticari Mülkiyet Hakları

1. Taraflar, Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Sözleşmesi (TRIPs) ve diğer uluslararası anlaşmalarla uyumlu olarak, fikri, sınai ve ticari mülkiyet haklarının uygun ve etkin bir şekilde korunmasını sağlayacaklardır.

2. İşbu Maddenin uygulanması, Taraflarca düzenli olarak değerlendirilecektir. Fikri, sınai ve ticari mülkiyet haklarıyla ilişkili olarak ticareti etkileyen güçlüklerin ortaya çıkması halinde, Taraflardan herhangi biri, her iki Tarafı da tatmin edici çözümler bulunması için acil istişarelerde bulunmayı talep edebilir.

MADDE 29

Kamu Alımları

1. Taraflar, ayırım gözetmeme, şeffaflık ve mütakabiliyet temelinde, kamu ihalelerine serbestçe katılımın sağlanmasını arzulanan bir amaç olarak mütalaa ederler.

2. Taraflar, işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, ihalelere katılma konusunda, birbirlerinin firmalarına, diğer herhangi bir ülkenin firmalarına tanınandan daha az ayrıcalıklı muamelede bulunmayacaklardır.

BAŞLIK II

İKTİSADİ VE TEKNİK İŞBİRLİĞİ

MADDE 30

Amaç

1. "Taraflar, aralarındaki iktisadi, bilimsel, teknik ve ticari işbirliğini geliştirmek için gerekli bütün gayreti göstereceklerdir.

2. "Taraflar, kendi kanun ve düzenlemeleri ile uluslararası yükümlülükleri çerçevesinde, sürekli olarak, iktisadi teşekkülleri, teşebbüsleri, teşkilat ve kurumları arasındaki ticari mübadelelerin, iktisadi ve teknik işbirliğinin

güçlendirilmesini ve çeşitlendirilmesini teşvik edecek ve kolaylaştıracaktır." (<http://www2.tbmm.gov.tr>Erişim:23.04.2016)

3. Türkiye, 33'üncü Maddede belirtilen temel iktisadi işbirliği alanlarında Tunus'a teknik yardım sağlanmasına öncelik verecektir.

4. "Taraflar, başta Avrupa-Akdeniz Ortaklığı içerisinde yer alanlar olmak üzere, bölge ülkeleri ile işbirliğini geliştirmeye yönelik olarak tasarlanan faaliyetleri teşvik edeceklerdir." (<http://www2.tbmm.gov.tr>Erişim:23.04.2016)

MADDE 31

Kapsam

1. İşbirliği ve teknik yardım;

a) Evvela bebek endüstriler, "iç güçlüklerden veya Türkiye ve Tunus arasındaki ticaretin kapsamlı olarak serbestleşmesi sürecinden olumsuz olarak etkilenen sektörler üzerinde odaklanacaktır". (<http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-0951.pdf>Erişim:23.04.2016)

b) Tarafların ekonomilerini daha da yakınlaştırması muhtemel alanlarda yoğunlaşacaktır.

c) "İşbu Anlaşmanın Tunus ile uygulanabilmesi için gerekli kurumların ve insan kaynaklarının yaratılmasına yardımcı olacak kapasite artırımı ve eğitim programları üzerine odaklanacaktır." (<http://www2.tbmm.gov.tr>Erişim:23.04.2016)

d) Bölge içi işbirliğini geliştirmeye yönelik önlemlerin uygulanmasını özendirilecektir.

e) Özel sektör kuruluşları arasındaki ortak teşebbüsleri, eşleştirilen teşebbüsleri ve ortak yatırımları destekleyecektir.

2. Taraflar, iktisadi işbirliğini, bu Bölüm hükümlerinin kapsamadığı, sulama, ulaştırma, iletişim, yüksek öğrenim, turizm ve diğer hizmetler ile kalkınma ve planlama gibi alanlarla mahdut olmamak üzere, diğer alanlara da genişletme hususunda mutabık kalmışlardır.

MADDE 32

Yöntem ve Şekiller

1. "Taraflar arasında iktisadi, ticari, teknik ve bilimsel işbirliği alanlarında akdedilen Anlaşmalar, işbu Anlaşmanın hükümlerine hâlel getirmeksizin uygulanacaktır." (<http://www2.tbmm.gov.tr> Erişim:23.04.2016)

2. "Taraflar, iktisadi işbirliğinin ve teknik yardımın yöntem ve şekillerini, özellikle 40'ıncı Maddede belirtilen Ortaklık Konseyinin çalışmaları kapsamında, daha ayrıntılı olarak belirleyeceklerdir. Ortaklık Konseyi, bu hususu dikkate alarak, alt komiteler tesis etmeye karar verebilir." (<http://www2.tbmm.gov.tr>Erişim:23.04.2016)

3. İktisadi işbirliği ve teknik yardım özellikle aşağıda belirtilen şekilde ifa edilecektir:

- a) resmi görevlilerin ve uzmanların toplantıları da dahil olmak üzere, her bir işbirliği alanında düzenli bilgi ve fikir teatisinde bulunulması;
- b) fuarlara ve sergilere karşılıklı katılımın özendirilmesi;
- c) müşavirlik, uzmanlık ve eğitim transfer edilmesi;
- d) seminerler ve çalıştay çalışmaları gibi müşterek faaliyetlerin yürütülmesi;
- e) teknik, idari ve düzenleyici yardım sağlanması;
- f) ortak teşebbüslerin teşvik ve tesis edilmesi;
- g) işbirliğine ilişkin bilgilerin yayımlanması;

- h) iktisadi, bilimsel ve teknik bilgi mübadelesinde bulunulması;
- i) teknik ve bilimsel işbirliğinin muhtelif alanlarında burs sağlanması.

4. İktisadi, bilimsel ve teknik işbirliği uygulamaları ile ilgili projeler, Tarafların, yürürlükte olan mevzuatına uygun olarak, iştirakçi firma ve kuruluşlar arasında akdedilecek ayrı programlar, anlaşmalar ve sözleşmelerle düzenlenecektir.

5. Taraflarca, sağlanacak uzman, müşavir ve diğer teknik personelle ilgili hususlar, Tarafların yetkili makamları arasında bilahare akdedilecek ayrı protokollerle düzenlenecektir.

MADDE 33

Temel İktisadi İşbirliği Alanları

İşbu Anlaşma kapsamındaki işbirliği, evvela, Anlaşmanın 34 ila 39'uncu Maddelerinde ayrıntılı olarak belirtilen aşağıdaki alanları kapsayacaktır:

- a) Sanayi
- b) Tarım
- c) Hizmetler
- d) Küçük ve orta boy işletmeler
- e) Ticaretin geliştirilmesi
- f) Yatırım teşviki

MADDE 34

Sınai İşbirliği

Sınai işbirliğinin ana hedefi, Tunus'u, sanayiini yenileştirmek ve çeşitlendirmek ve özellikle, her iki Tarafın iktisadi operatörleri arasında işbirliğini

güçlendirerek, özel sektöre ve sınai gelişmeye müsait bir çevre yaratmaya dönük çabalarında desteklemek olacaktır.

MADDE 35

Tarım ve Balıkçılıkta İşbirliği

Taraflar, ikili ilişkilerin güçlendirilmesinde, tarım ve balıkçılıkta işbirliği yapılmasının önemini dikkate alarak, arzulanan işbirliği alanları olarak aşağıdakileri belirlemişlerdir:

- a) tarım, ormancılık, su kaynakları ve kırsal gelişim konularına ilişkin bilimsel ve teknik bilgiler ile uzmanlıkların mübadelesi;
- b) karşılıklı uzman mübadelesi;
- c) her iki ülkede eğitim, seminer, konferans ve toplantılar tertiplenmesi;
- d) ilgili kuruluşlar arasında doğrudan ortak faaliyetlerin tesis edilmesi;
- e) tarımsal üretim, işleme ve pazarlama yatırımları ile ticaretinin, her iki ülkede ve diğer pazarlarda teşvik edilmesi.

MADDE 36

Hizmetlerde İşbirliği

1. "İşbu Anlaşmanın Tarafları, hizmetler ticaretinin giderek artan önemini idrak etmektedir. Taraflar, özellikle Avrupa-Akdeniz Ortaklığı kapsamında, aralarındaki işbirliğinin tedricen geliştirilmesi ve genişletilmesi yönündeki çabalarında, DTÖ Ticaret ve Hizmetler Genel Anlaşması'nın (GATS) ilgili hükümlerini ve bu meyandaki çok taraflı ticaret müzakerelerini de dikkate alarak, pazarlarının hizmetler ticaretine karşılıklı olarak açılması ve tedricen serbestleştirilmesi amacıyla işbirliği yapacaklardır." (<http://www2.tbmm.gov.tr> Erişim: 23.04.2016)

2. Taraflar, hizmetler alanındaki işbirliği yöntemlerini Ortaklık Konseyinde görüşeceklerdir.

MADDE 37

Küçük ve Orta Boy İşletmeler Arasında İşbirliği

1. Ticari ve iktisadi faaliyetlerin daha da artırılması maksadıyla, Taraflar, iki ülkenin küçük ve orta boy işletmeleri (KOBİ'ler) arasındaki iş ve yatırım imkanları ile ortak teşebbüsleri teşvik etmeye öncelik vereceklerdir. Taraflar, bu çerçevede;

a) girişimcilik, yönetim, araştırma ve yönetim merkezleri, kalite ve üretim standartları konularındaki uzmanlıkları mübadele edeceklerdir;

b) yatırım imkanları yaratmak amacıyla piyasa bilgileri sağlayacaklardır;

c) KOBİ'lerle ilgili basılı belgeler sağlayacaklardır.

2. Türkiye, Tunus'un ilgili özel sektör kuruluşlarına yönelik kapasite artırıcı çabalarını teşvik edecektir.

MADDE 38

Ticaretin Geliştirilmesi

Ticari işbirliği evvela aşağıdaki hususlara odaklanacaktır:

a) Aralarındaki ticaretin geliştirilmesi, çeşitlendirilmesi ve artırılması ile Tarafların iç, bölgesel ve uluslararası pazarlardaki rekabet güçlerinin artırılması;

b) Neticede uygunluk değerlendirmesine dair karşılıklı tanıma anlaşmalarının akdedilmesine yol açmak üzere, Tunus laboratuvarlarının yenilenmesi;

c) Gümrük alanında mesleki eğitim ve kurs verilmesi de dahil olmak üzere, gümrük ve menşe konularındaki işbirliğinin artırılması;

- d) Fikri, sınai ve ticari mülkiyet ile standardizasyon ve kalite için Tunus'a teknik destek sağlanması;
- e) Mesleki kurslar dahil, eğitim ve kurslar alanında önemli bir ilerleme sağlamak üzere yollar bulunması;
- f) Tarafların ülkelerinde, tecrübe ve yöntemlerin paylaşılması ve teatisi amacıyla, uzman kurumlar arasında kalıcı ilişkilerin tesis edilmesi;
- g) Ticareti geliştirme stratejilerinin hazırlanması ve rekabet gücünü destekleyici ticaret ortamının yaratılması;
- h) Hem kamu hem de özel sektörde ticaret ve destek hizmetleri alanlarında kapasite artırımı ile insan kaynaklarının ve mesleki becerilerin geliştirilmesi;
- i) Piyasanın know-how ihtiyacı hakkında bilgi teatisi ve yatırımlar ve ortak teşebbüsler aracılığıyla teknoloji transferi;
- j) Özel sektörün, başta ticaretle meşgul küçük ve orta boy işletmeler olmak üzere, geliştirilmesi;
- k) Ticaretin ve destek hizmetlerinin geliştirilmesi ile ilgili örgütlerin kurulması, intibakı ve kuvvetlendirilmesi;
- l) Üçüncü ülkelerde, ticaret ve ticaretle alakalı alt yapı ve hizmetlerin geliştirilmesi amacıyla bölgesel işbirliği;
- m) Sahtekarlık ve korsanlığa karşı mücadele ve bunlardan korunmayla iştigal eden milli örgütlerin takviye edilmesi için bilgi ve uzmanlık mübadelesi.

MADDE 39

Yatırım Teşviki

Taraflar, "iktisadi büyümenin ve gelişmenin başarılmasında, yatırımların teşvikinin ve aralarındaki teknoloji akışının önemli bir vasıta olduğunu idrak ederler.

Bu çerçevedeki işbirliği aşağıdaki hususları kapsayacaktır:" (<http://www2.tbmm.gov.tr> Erişim: 23.04.2016)

a) Yatırım fırsatlarını ve yatırım mevzuatına dair bilgi kanallarını teşhis eden uygun vasıtalar;

b) Tarafların yurt dışında yatırımları teşvik eden önlemleri hakkında bilgi temini (teknik yardım, mali destek, yatırım garantisi, vs.);

c) Yabancı yatırımcıların iştirakine açık olanlar da dahil, kalkınma projelerinin tasarlanması ve yürütülmesi.

BAŞLIK III

KURUMSAL VE NİHAİ HÜKÜMLER

MADDE 40

Türkiye-Tunus Ortaklık Konseyinin Kurulması

Kendi çalışma usullerine göre, yılda en az bir kere toplanacak olan ve kural olarak dış ticaretten sorumlu Bakanların başkanlık edeceği bir Ortaklık Konseyi kurulmuştur.

MADDE 41

Ortaklık Konseyinin Görevleri

Ortaklık Konseyi, işbu Anlaşmanın uygulanması sürecinde kaydedilen gelişmeleri gözden geçirecektir. Ayrıca, işbu Anlaşmanın iktisadi ve sosyal etkisi dahil olmak üzere, Anlaşmadan kaynaklanan temel konular ile karşılıklı menfaatleri ilgilendiren ikili veya çok taraflı meseleleri de inceleyecektir.

MADDE 42

Ortaklık Konseyinin Usulleri

1. Ortaklık Konseyi her iki tarafın resmi görevlileri ile kamu ve özel sektör temsilcilerinden oluşacaktır.

2. Ortaklık Konseyi çalışma usullerini tespit edecektir.

3. Ortaklık Konseyi işbu Anlaşmanın hedeflerine ulaşmak amacıyla, Anlaşmada zikredilen hususlarda karar almaya yetkilidir.

4. Alınan kararlar, kararları uygulamak için gerekli olan önlemleri alması icap eden Taraflar için bağlayıcıdır. Ortaklık Konseyi tavsiyelerde de bulunabilir.

5. Ortaklık Konseyi, lüzum halinde, Anlaşmanın uygulanmasını teminen çalışma grupları veya organlar ihdas edebilir.

6. Ortaklık Konseyi kararlarını ve tavsiyelerini her iki tarafın mutabakatıyla alacaktır.

MADDE 43

Ortaklık Komitesinin Kurulması

1. Ortaklık Konseyi'nin yetkisi altında olmak üzere, işbu Anlaşmanın uygulanmasından sorumlu bir Ortaklık Komitesi kurulmuştur.

2. Ortaklık Konseyi yetkilerinin bir kısmını veya tamamını Ortaklık Komitesi'ne devredebilir.

MADDE 44

Ortaklık Komitesinin Usulleri

1. Ortaklık Komitesi, Tarafların talebi üzerine gerekli olduğu her zaman, ancak yılda en az bir defa olmak üzere, uygun bir seviyede, münavebeli olarak Türkiye ve Tunus'ta toplanacaktır.

2. Ortaklık Komitesi çalışma usullerini tayin edecektir.

3. Ortaklık Komitesi, Anlaşmanın uygulanması hususunda ve Konsey'in yetkilerini kendisine devrettiği alanlarda karar almak yetkisine haizdir.

4. Kararlarını her iki tarafın mutabakatıyla alacaktır. Alınan kararlar, kararları uygulamak için gerekli olan önlemleri alması icap eden Taraflar için bağlayıcıdır.

MADDE 45

Güvenlik İstisnaları

İşbu Anlaşmada yer alan hiç bir hüküm, Taraflardan birinin temel güvenlik menfaatleri için gerekli gördüğü herhangi bir önlemi, bu önlemler GATT 1994'ün XXI'inci Maddesi ile uyumlu olduğu müddetçe, almasını engellemez.

MADDE 46

Genel İstisnalar

İşbu Anlaşma, kamu ahlakı, kamu politikası veya kamu güvenliği; insan, hayvan ve bitki hayatının ve sağlığının korunması; sanatsal, tarihi veya arkeolojik değeri haiz milli hazinelerin korunması; fikri, sınai ve ticari mülkiyetin korunması sebepleriyle ithalat, ihracat veya transit ürünler üzerindeki yasaklamaları veya kısıtlamaları sınırlandırmaz. Ancak, bu gibi kısıtlamalar, Taraflar arasındaki ticarete keyfi ayırım yapılması veya gizli kısıtlamalar için bir araç teşkil etmemelidir.

MADDE 47

Yükümlülüklerin Yerine Getirilmesi

1. Taraflar, işbu Anlaşmanın hedeflerine ulaşılmasını ve işbu Anlaşmadan doğan yükümlülüklerinin yerine getirilmesini temininin gerekli bütün önlemleri alacaklardır.

2. Taraflardan biri, diğer Tarafın işbu Anlaşmadan doğan bir yükümlülüğünü yerine getirmediği kanısına varırsa, söz konusu Taraf, işbu Anlaşmanın 21'inci Maddesinde düzenlenen şartlar ve usuller dairesinde uygun önlemleri alabilir.

MADDE 48

Uyuşmazlıkların Halli

1. Taraflardan her biri, işbu Anlaşmanın uygulanmasına veya yorumlanmasına dair uyuşmazlıkları Ortaklık Konseyine sunabilir.

2. Ortaklık Konseyi, uyuşmazlığı, karar almak suretiyle çözebilir.

3. Taraflardan her biri, ikinci fıkrada ifade edilen kararın yerine getirilmesi kapsamındaki önlemleri almakla yükümlü olacaktır.

4. Uyuşmazlığın, ikinci fıkra çerçevesinde çözülmesinin mümkün olamaması halinde, Taraflardan herhangi biri, hakem tayini hususunda diğerine bildirimde bulunabilir. Bunun üzerine, diğer Taraf, iki ay zarfında ikinci bir hakem tayin etmelidir.

5. Ortaklık Konseyi üçüncü hakemi tayin edecektir.

6. Hakemlerin kararları oy çoğunluğu ile alınacaktır.

7. Uyuşmazlığın Taraflarının her biri hakemlerin kararını uygulamak için gereken adımları atacaktır.

MADDE 49

Geliştirici Hüküm

1. Taraflardan biri, işbu Anlaşma ile kurulan ilişkileri, Anlaşmanın kapsamadığı alanlara yaymak suretiyle geliştirmenin, yararlı ve Tarafların ekonomilerinin menfaatine olacağını düşündüğü takdirde, diğer Tarafa gerekçeli bir talep sunacaktır. Ortaklık Konseyi, Ortaklık Komitesinden, bu talebi incelemesini ve yerinde görmesi halinde, kendilerine, özellikle müzakerelerin başlatılmasına yönelik tavsiyelerde bulunmasını isteyebilir.

2. Birinci fıkrada atıfta bulunulan usül sonucunda varılan Anlaşmalar, işbu Anlaşmanın Taraflarının milli mevzuatı dairesinde onaylanacak veya kabul edilecektir.

MADDE 50

Tadilatlar

Ekleri ve Protokolleri de dahil olmak üzere, işbu Anlaşmada yapılacak tadilatlar, Tarafların birbirlerine, bu tadilatların yürürlüğe girmesi için milli mevzuatında öngörülen bütün gereklerin yerine getirildiğini bildirdikleri son yazılı bildirim diplomatik kanallar vasıtasıyla ulaştığı tarihte yürürlüğe girecektir.

MADDE 51

Protokol ve Ekler

İşbu Anlaşmaya dair Protokoller ve Ekler Anlaşmanın ayrılmaz parçasını oluşturur. Ortaklık Konseyi, Tarafların milli mevzuatına göre, Protokolleri ve Ekleri tadil etmeyi kararlaştırabilir.

MADDE 52

Yürürlük Süresi ve Fesih

1. İşbu Anlaşma sınırsız bir süre için akdedilmiştir.
2. Taraflardan her biri, işbu Anlaşmanın feshini diğer Tarafa yazılı olarak bildirebilir. İşbu Anlaşma, fesih bildirimimin diğer Tarafa ulaştığı tarihten sonraki yedinci ayın birinci günü sona erer.

MADDE 53

Yürürlüğe Giriş

1. İşbu Anlaşma, Tarafların birbirlerine, işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için milli mevzuatında öngörülen bütün gereklerin yerine getirildiğini bildiren son yazılı bildirim diplomatik kanallar vasıtasıyla ulaştığı tarihten sonraki ikinci ayın birinci günü yürürlüğe girecektir.

2. İşbu Anlaşma, yürürlüğe girmesi ile birlikte Taraflar arasında akdedilmiş olan aşağıdaki Anlaşmanın yerini alacaktır:

“Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti arasında Ticaret, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması olan 15 Temmuz 1992 tarihinde imzalanan anlaşmanın yerine ikame edilerek;

BUNUN DELİL’İ OLARAK ta aşağıda imzaları bulunan tam yetkili temsilciler, bu hususta tam yetkili olarak, işbu Anlaşmayı imzalamışlardır.

53. İşbu Anlaşma, 25 Kasım 2004 tarihinde, Tunus’da bütün metinler eşit derecede muteber olmak üzere, her biri Türkçe, Arapça ve İngilizce dillerinde, iki orijinal nüsha olarak yapılmıştır. İşbu Anlaşmanın yorumunda farklılık olması

halinde İngilizce metin esas alınacaktır (<http://tunis.emb.mfa.gov.tr/> “République De Turquie Ministère Des Affaires Étrangères”).

Türkiye Cumhuriyeti Adına

Tunus Cumhuriyeti Adına

Kürşad TÜZMEN

Mondher ZENAIDI

Devlet Bakanı

Ticaret ve El Sanatları Bakanı

Türkiye'nin Tunus ile yapılan Serbest Ticaret Anlaşmasından Beklentileri Aşağıdaki Şekilde Özetlenebilir:

a) Üçüncü ülkelerden alınacak gümrük vergisi tavizleri sayesinde, ihracata yeni pazar yaratmak, ülkeye gönderilen malların hemen tamamında ithalata yönelik yüksek korumalar olduğu dikkate alındığında, Türk ürünlerinin vergisiz olarak bu ülke pazarlarına girişi temin edilmektedir. Böylece anlaşması olmayan diğer ülkelere göre Türk ürünlerinin rekabet şansı yükseltilmiş olmaktadır.

b) Bu pazara daha önce tavizli koşullarla girme imkanı bulmuş ülke malları karşısında Türk mallarının sahip olduğu dezavantajı yok etmek,

AB ve aynı bölgede bulunan diğer ülkeler arasında daha önceden imzalanmış ve yürürlüğe girmiş anlaşmalar mevcuttur. Bu nedenle, halen bu ülkeler Tunus'ta Türk mallarına oranla daha tavizli bir rejimden istifade etmektedirler. Bu ülke pazarının ülkemiz pazarına yeni yeni açılmaya başladığı dikkate alındığında, pazara öncelikli olarak giren ülkelerin önemli avantajlar yakaladığı aşikardır. Anlaşmalar, Türk mallarının diğer ülke malları ile eşit koşullarda pazara girmesini temin ederek rekabet şansını yükseltmiştir. Ayrıca, ileride önemli pazarlar haline gelecek olan bu ülkelerin piyasalarında garantili pazar payı elde etmesini sağlayacaktır.

c) Tunus ile yapılan antlaşma birçok yönden Türkiye-Tunus arasındaki ticaretin gelişimi yanında Türkiye'de bulunmayan veya artık Türkiye'de daha az bulunan bazı hammadde ve malzemenin ülkemize daha az bir maliyetle getirilerek sanayi de ihtiyaç duyulan yarı mamul ve hammaddenin daha hızlı ve kolay yoldan

teminine olanak sağlamaktadır. Bununla birlikte Tunus'tan alınan hammadde ve yarı mamullerin Türkiye'de ki sanayi tesislerinde işlenerek ileri teknoloji ile kullanılır hale getirilen mamullerin, Tunus gibi ülkelere satılarak katma değer üreten ülkemize de mali yönden avantajlar sağlamaktadır. Bunun yanısıra bu alış-verişin PAAMK Akdeniz kümülasyon sistemine dahil edilmesi ile dünyada ki diğer benzer mal ve hizmet üreten ülke veya devletlerden daha da avantajlı hale gelmektedir. Tunus devletinin ülkemize hem manevi olan bağının güçlü olması, hem de ülkeler arasında çok büyük bir mesafe bulunmaması ulaşımın kolaylığı nedeniyle jeopolitik, coğrafi vs. açılardan aralarında yapılmış olan tercihli ticaret anlaşması ülkemiz ve Tunus açısından önemli avantajlar oluşturmaktadır.

Diğer yandan çapraz kümülasyon sistemi diğer 3. Dünya ülkelerine mal ve hizmet üreten EFTA, AB, PAAMK gibi oluşumlar içerisinde yer alan devletlerin aynı zamanda uluslar arası hukukunu da korumakta alış-verişin bu kurallar çerçevesinde yapılması ile birlikte ülkelerin birbirleri ile anlaşmazlığa düştüğü durumlarda sorunların halledilmesi daha kolay ve hızlı olarak gerçekleştirilmektedir. Tunus –Türkiye arasındaki özel anlaşmaların dışında uluslar arası hukuktan doğan anlaşma hükümleri genel geçer uluslar arası hukuk kurallarını ihtiva etmektedir.

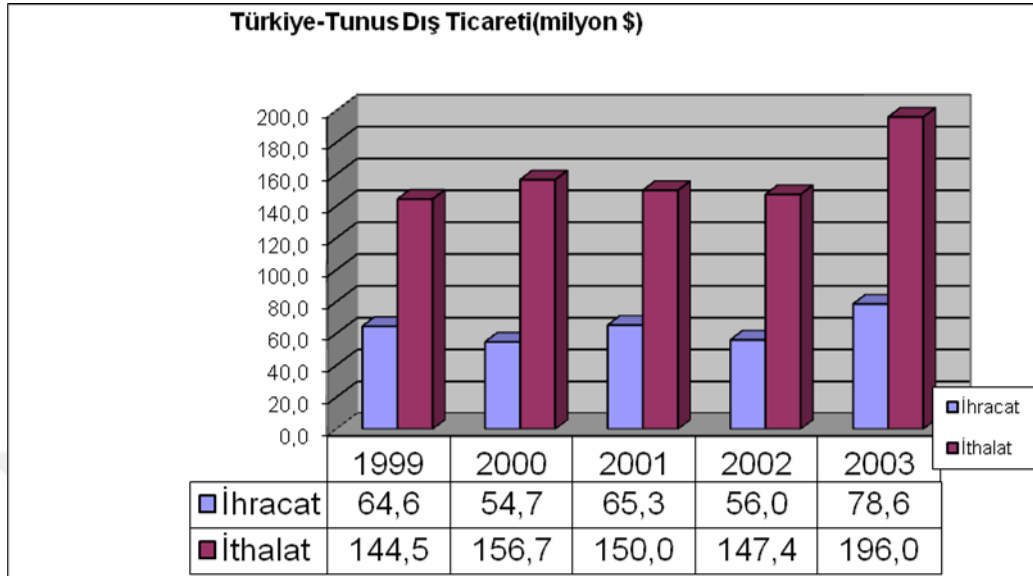
Diğer yandan çapraz kümülasyon sistemi diğer 3. Dünya ülkelerine mal ve hizmet üreten EFTA, AB, PAAMK gibi oluşumlar içerisinde yer alan devletlerin aynı zamanda uluslar arası hukukunu da korumakta alış-verişin bu kurallar çerçevesinde yapılması ile birlikte ülkelerin birbirleri ile anlaşmazlığa düştüğü durumlarda sorunların halledilmesi daha kolay ve hızlı olarak gerçekleştirilmektedir. Tunus –Türkiye arasındaki özel anlaşmaların dışında uluslar arası hukuktan doğan anlaşma hükümleri genel geçer uluslar arası hukuk kurallarını ihtiva etmektedir.

Tunus – Türkiye arasında tarihi, kültürel ve inanç bağından kaynaklanan birliktelik bir anlamda sorunların çözümünde diğer anlaşma devletleri ile olan serbest ticaret anlaşmasında ortaya çıkan veya çıkabilecek anlaşmazlıkların çözümlenmesine nazaran daha kolay ve hızlı olabilir. Bu bağlamda Akdeniz Kümülyasyon sisteminde

her ne kadar Uluslar arası hukuktan doğan anlaşma metin ve maddeleri belirleyici olsa da Örfi ya da Ananevi olarak İslami inancın sosyal ve ekonomik belirleyiciliği ile anlaşmazlıkların çözümünde tarihi, Dini ve Kültürel benzerlikler de tek belirleyici belirleyici olmasa da önemli bir rol oynayacağından Tunus ve Türkiye arasında yapılan bu ticaret anlaşması her iki ülkenin diğer ülkelere nazaran daha karlı ve avantajına olan bir durumdur denilebilir.

Başka bir bakış açısı ile Tunus bugün endüstriyel ağırlıktan ziyade tarımsal ve hayvansal ürünler üretmekteki başarısı ile dünya da her geçen gün artan nüfus ve bu nüfusun tüketim oranlarının da nüfus artışı ile paralel artması küreselleşmenin etkisi ile Türkiyenin de tarımdan daha çok sanayileşmeye daha çok yatırım yapması ile tarımsal ekonomi endüstriyel sanayi ekonomisinden daha hızlı gelişme göstermesi nedeniyle hayvancılık ve tarım her geçen gün zemin kaybetmektedir. Buna karşın Tunus gibi ekonomisinin büyük çoğunluğu tarım ve hayvancılığa dayalı olup nispeten nüfus yoğunluğu açısından Türkiye ye oranla daha düşük işsizlik oranı ve maliyet göz önüne alındığında Tunus ile Türkiye arasında yapılan bu Kümülyasyon sistemi içerisindeki anlaşmalar şüphesiz Türkiye'den endüstriyel araç gereç ekipman ithal eden Tunus ile Türkiye ye hammadde ve malzeme temin açısından avantajlı olan Tunus arasında bu şekilde yapılan çapraz kümülyasyon sistemi anlaşması orta ve uzun vadede karşılıklı olarak önemli bir ekonomik fayda ve getiri sağlayacak, bununla birlikte ekonomik, siyasi ve politik birçok işbirliğinin de kapısını aralamaya yardımcı olacaktır.

Tablo 1: Türkiye Tunus Dış Ticareti

Kaynak: INS (Ulusal İstatistik Enstitüsü)

Not: Tablo Tunus Dış Ticaret İstatistiklerine göre hazırlanmıştır.

Özetlersek, Tunus-Türkiye Serbest ticaret anlaşması, iki ülke arasında var olan ticaret hacmini daha da ileriye götürerek bu iki ülke arasındaki alış-veriş hacmini artırmak, bununla birlikte birbirleri ile olan ticarete uluslar arası ticaret hukukunun elverdiği ölçüde ekonomik işbirliği yaptığı diğer ülkeler arasındaki mal ve malzeme satışından kaynaklanan dezavantajları (çift vergilendirme, ihracat-ithalat'tan kaynaklanan yüksek gümrük çıkış-giriş kotaları gibi) engelleri ortadan kaldırmak amacıyla yapılmış, her iki ülkenin de farklı üretim, sanayi, endüstri mekanizmalarından dolayı birbirlerine olan ihtiyaçlarını en hızlı ve de ekonomik bir biçimde karşılamayı amaçlayan, bunların yanında diğer ülkelere olan ihracat ve ithalatta PAAMK sisteminin gereği olarak, hammadde ve malzemenin değişimine ilişkin menşe kuralları ile asıl üretim yeri anlaşmazlıklarını ortadan kaldıran bir kümülasyon sistemi ortaklığı anlaşmasıdır.

Bu anlaşma iki ülke bakanlarının karşılıklı olarak imza koyduğu, PAAMK Akdeniz kümülasyon sistemi adı ile oluşturulan ticaret anlaşmasına göre hazırlanıp 53 maddeden oluşturulan PAAMK sistemine aykırı bir durum veya madde teşkil

etmeyen kurallarla belirlenmiş Kümülayon sistemi dahilinde kendine özel bir yaptırım gücü ve etkisi bulunan karşılıklı olarak imzalanarak onaylanan tercihli ticaret anlaşmasıdır.

3.6. Pan-Avrupa Akdeniz Kümülayon Sistemi (PAAMK) Çerçevesinin Ülkemiz Açısından Stratejik Öneminin İncelenmesi.

Ülkemiz ile AB arasında gümrük birliğini kuran ve 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe giren 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının 16. Maddesi uyarınca Türkiye, AB'nin ortak ticaret politikasına uyumu çerçevesinde, 2001 yılına kadar olan beş yıllık dönem içerisinde, AB'nin tercihli ticaret anlaşmaları ve tek taraflı ticari tavizlerin tanındığı otonom rejimlerini üstlenmeyi taahhüt etmiştir.

"Gümrük birliği kararının 16. Maddesine ilişkin 10 sayılı Ek'te Türkiye tarafından üstlenilmesi gereken tercihli anlaşmalar; Bulgaristan, Macaristan, Polonya, Romanya, Slovakya ve Çek Cumhuriyetleri ile imzalanan Avrupa anlaşmaları, Faroe Adaları ile serbest ticaret anlaşması, "Kıbrıs" ve Malta ile ortaklık anlaşmaları, Estonya, Letonya ve Litvanya ile Serbest ticaret anlaşmaları, İsrail ile Anlaşma, Cezayir, Fas ve Tunus ile yapılan anlaşmalar Mısır, Ürdün, Lübnan ve Suriye ile anlaşmalar, AKP ülkeleri ile yapılan konvansiyon, İsviçre ve Liechtenstein ile serbest ticaret anlaşmaları, Avrupa Ekonomik alanı anlaşması olarak sıralanmaktadır." (Yiğit, 2003:136).

"Ülkemiz gümrük birliğinden doğan yükümlülükleri dolayısı ile sadece AB'nin tercihli ticaret anlaşması yaptığı taraflarla benzeri anlaşmalar yapabilmekte, AB'nin henüz bu tarz ticaret anlaşması akdetmediği ülkelerle STA ya da benzeri tercihli ticareti amaçlayan anlaşmalar yapamamaktadır"(Yiğit, 2003:136).

Türkiye, AB'nin Akdenize kıyısı olan ülkelerle oluşturduğu Avrupa-Akdeniz Serbest Ticaret alanı içinde yer alarak, 600 ile 800 milyon potansiyel tüketiciyi içeren 40'ın üzerinde ülkenin katılımıyla oluşturulan ve dünyadaki en büyük serbest ticaret alanı olarak addedilen kümülayon sisteminin getirmiş olduğu avantajlardan büyük ölçüde yararlanmaktadır.

"Türkiye için önemli bir ticaret potansiyeli yaratan bu sistem, AB'nin yenileştirilmiş Akdeniz politikası gereği 1995 tarihli Barselona deklarasyonundan sonra AB ve Akdeniz'e kıyısı olan 12 ülke (Türkiye, Fas, Tunus, Cezayir, Mısır, Ürdün, Filistin, İsrail, Lübnan, Suriye, Malta ve Kıbrıs) arasında 2010 yılında serbest ticaret alanı olarak fiilen başlatılmıştır." (Yiğit, 2003:136).

Tunus ile Türkiye arasında imzalanan bu ortaklık anlaşmasının kapsamı AB ile yapılan gümrük birliği anlaşmasına uygun olmak kaydı ile diğer ülkelerle yapılan serbest ticaret anlaşmalarından farklı olarak, her iki ülkenin de ticaret ve ekonomik potansiyelini geliştirme ve güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Mağrip ülkelerinin en küçüğü olmasına rağmen önemli bir coğrafik bölgede bulunan Tunusun (164.150 km², nüfusu 8,8 milyon) tarım, kağıt, deri, gıda, elışı gibi hafif sanayi kollarında önemli etkinliği vardır. Avrupa'ya (Sicilya burnu) 140 km gibi bir uzaklıkta olması ve son yıllarda artan turizm talebine olumlu yanıt vermesi ile Turizm sektörü oldukça hızlı bir şekilde gelişmeye başlamıştır. Türkiye açısından özellikle mamul ve yarı mamul petrol ürünleri ile Tarımsal üretimde Türkiye de gerilemekte olan zeytinyağı ve hayvancılık sektöründe deri işleme alanlarında önemli bir ticaret hacmi bulunmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

İkinci Dünya Savaşının sonlarında temelleri atılan, fakat 80’li yıllardan itibaren teknoloji alanındaki gelişmelerle iletişim hızının her geçen gün artmasıyla başlayan küreselleşme olgusu, dünyamızı her açıdan bir köy gibi ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel olarak bütünleştirirken, bunun yanında homojenleşen bir dünya oluşmuş, bugün hala bu oluşum değişerek ve gelişerek kendini gerçekleştirmektedir.

Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler G-20, bugün kendilerinden teknolojik olarak daha geride bulunan ülkelere karşı küreselleşme ve ekonomik bütünleşmeyi kullanırken, öte taraftan kendilerine ekonomik, teknolojik bakımdan rakip olan kutuplara karşı da birleşerek özellikli ekonomik ticari alanlar oluşturmaktadırlar. Globalizasyon ile bu kutuplar arasında çeşitli temas ve anlaşmalar gerçekleşmektedir. Dünyanın tek süper gücü olan ABD dahi, İngiltere veya kendi bölgesindeki diğer ülkelerle kültürel, ticari, ekonomik ve politik işbirliklerine gitme yoluyla ekonomik pazar bütünleşmelerinde yalnız kalmaktan kaçınılmaktadırlar. Aynı zamanda diğer güçlü kutup olan Avrupa (AB) ile ve çıkarlarına uygun kaynakları sağlayacak veya stratejik önemi olan ülkelerle de küreselleşmeye yönelik ilişkiler kurmaktadır.

Birbirine zıt gibi gözükse de bu iki gelişim, küreselleşme ve bölgeselleşme; genel görüş itibarıyla aslında birbirinin zıttı değil tamamlayıcısı hükmündedir. Bu bağlamda bölgesel bir entegrasyona dahil olmak küreselleşme yolunda atılan ilk adımdır.

Anlaşma hükümleri diğer (PAAMK) ülkelerle yapılan Akdeniz bölgesi kümülasyon sistemine aykırı olmamak kaydıyla geniş bir ticaret hacmini kapsamakta ve öngörmektedir. Bununla birlikte Tunus – Türkiye arasında tarihi, kültürel ve inanç bağından kaynaklanan birliktelik bir anlamda sorunların çözümünde diğer anlaşma devletleri ile olan serbest ticaret anlaşmasında ortaya çıkan veya çıkabilecek anlaşmazlıkların çözümlenmesine nazaran daha kolay ve hızlı olabileceği düşünülebilir.

PAAMK Kümülayon sistemi bilindiği üzere, Serbest Ticaret Anlaşması olmakla birlikte ülkelerin birbirleri ile karşılıklı olarak, ticaretlerini etkileyecek biçimde her türlü tarife engellemelerinin kaldırılarak, taraflar arasında serbest ticaret alanı oluşturmaya dayalı bir sistemdir.

Serbest ticaret anlaşması imzalayan bu iki devlet (TÜRKİYE-TUNUS) birbirlerine indirimli gümrük vergisi, kota sınırlamalarının kaldırılması veya azaltılması, koruma duvarlarının aşağıya çekilmesi gibi kolaylıkları sağlamakta ve uygulamaktadırlar. Sonuçta iki ülke birbirleri ile olan ticaretlerinde karşılıklı ekonomiklik sağlamışlar, birbirleri ile yapmış oldukları belirli mal ve malzemelerden oluşan alış-verişlerini daha ileriye ve yüksek rakamlara mal ve malzeme çeşitlendirmesi aşamasına getirerek, ticaret hacmini artırmışlardır. 2002 yılında Tunus'a ihracatımız 24.828.505 \$ iken 2008 yılında bu 58.787.238 \$ hacmine çıkmıştır. Tunus'tan ithalatımız 2002 yılında 953.535 \$ iken, 2008 yılında 11.451.849 \$ seviyesine yükselmiştir. Bu verilere ayrıca şunu da eklemek mümkün Türkiye'nin Tunus'a ihraç ettiği malzemelerin başında makine ve aksamları gelmektedir. (DPT, 2011.)

Tunus ile Türkiye ihracat ve İthalat hacmi ile yapılan karşılaştırmaya diğer bir veri olan dış ticaret hacmi ve dış ticaret dengesi karşılaştırması da önem arz edebilir. PAAMK kümülayon sistemine dahil olmakla ve serbest ticaret anlaşmasının imzalanmasından sonra Türkiye ve Tunus arasındaki ticaret hacmi her geçen gün artış göstermekte, Tunusun Türkiye den yapmış olduğu ithalatta makine ve makine parçalarındaki artış göze çarpmaktadır. Bu da ithalat-ihracat dengesini değiştirmektedir. Örneğin; Dış ticaret hacmi 2002 yılında 25. 581.741 \$ 2008 yılında ise dış ticaret hacmi 70.238.887 \$ seviyesine çıkmıştır. Yine Tunus-Türkiye dış ticaret dengesi, 2002 yılında 23.675.471 \$ iken, bu veriler 2008 yılında 47.335.589 \$ şeklinde değişiklik göstermiştir.

Tunus-Türkiye arasında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması ile her iki ülkende ticaret hacminde değişiklik olmasının temel nedeni iki ülke arasında yapılan anlaşma ile sağlanan düşük vergi veya gümrük vergilerinin tercihli veya tercihsiz mallarda karşılıklı olarak kaldırılmasından kaynaklandığı düşünölmektedir.

Bu hacim artışı ile birlikte ülkeler arasında anlaşmadan önce yapılan ticaret ile anlaşmadan sonra tapılan ticaret arasında mal ve malzeme türlerinde de değişiklik gözlenmektedir. Örneğin Tunus'un Türkiye'den daha önce almış olduğu malzemelere baktığımızda tekstil ürünleri ağırlığı göze çarparken, özellikle 2008 yılından itibaren artan oranlarda makine ve makine parçaları önemli bir yer tutmaktadır.

Tunus bugün endüstriyel yatırımdan ziyade tarımsal ve hayvansal ürünler üretmekteki başarısı ile bilinen bir mağrip ülkesi konumundadır. Dünya da her geçen gün artan nüfus ve bu nüfusun tüketim oranlarının da nüfus artışı ile paralel artması küreselleşmenin etkisi ile Türkiye'nin de tarımdan sanayileşmeye daha çok yatırım yaptığı bilinen bir gerçektir. Endüstriyel sanayi ekonomisinin tarım ve hayvancılık ekonomisinden daha hızlı gelişme göstermesi nedeniyle hayvancılık ve tarım her geçen gün zemin kaybetmektedir. Buna karşın Tunus gibi ekonomisinin büyük çoğunluğu tarım ve hayvancılığa dayalı olup nispeten nüfus yoğunluğu açısından Türkiye'ye oranla daha düşük işsizlik oranı ve maliyet göz önüne alındığında Tunus ile Türkiye arasında yapılan bu kümülasyon sistemi içerisindeki anlaşmalar şüphesiz Türkiye'den endüstriyel araç gereç ekipman ithal eden Tunus ile Türkiye'ye hammadde ve malzeme temin açısından avantajlı olan Tunus arasında bu şekilde yapılan çapraz kümülasyon sistemi anlaşması orta ve uzun vadede karşılıklı olarak önemli bir ekonomik fayda ve getiri sağlayacaktır. Ayrıca bununla birlikte diğer ekonomik, siyasi ve politik birçok işbirliğinin de kapısını aralamaya yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

Aren, Sadun, (2007) 100 soruda Ekonomik El Kitabı, İmge Yayınevi, Ankara.

Atakan, Mehtap (1998), Vildan Sözdinler, Kerim Tokgöz, Dış Ticarete Menşe Kuralları, İktisadi Kalkınma Vakfı. İstanbul.

Atakan, Mehtap, Vildan Sözdinler, Kerim Tokgöz, Dış Ticarete Menşe Kuralları, İstanbul, İktisadi Kalkınma Vakfı, 1998.

Dugin, Aleksandr (2003). Rus Jeopolitiği Avrasyacı Yaklaşım, Çev. Vügar İmanov, İstanbul, Küre Yayınları.

Dura, Cihan (2003). Avrupa Birliği Gümrük Birliği ve Türkiye, 2.Baskı, Ankara.

Dura, Cihan ve Atik, (2003) Hayriye Avrupa Birliği Gümrük Birliği ve Türkiye, genişletilmiş 2. Baskı. İstanbul.

Elmin İSAYEV / Avrasya Strateji Dergisi 2(2): 193-222 195

Erlat, Güzin (2008), İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 22 Ocak

Ersoy Lale, Bölgesel Oluşumlar ve Türkiye, Ankara 2002.

Ersoy, Lale (2002) Bölgesel Oluşumlar, Siyasal Kitabevi, Ankara 2002

Ertürk, Emin (1997). Ekonomik Entegrasyon Teorisi ve Türkiye'nin İçinde Bulunduğu Entegrasyonlar, Ezgi Kitabevi, Bursa 1991

Ertürk, Emin (2006). Uluslararası İktisadi Birleşmeler, 4.Baskı, Alfa Aktüel Yayınları, İstanbul.

Güngörmüş Kona, Gamze., (2007).“Avrasya Ekonomileri”, http://gamzegungormuskona.blogspot.com/2007/08/Avrasya_ekonomileri.html, (31.08. 2007).

Güran, Nevzat ve Aktürk,İ., (1995), Uluslararası İktisadi Kuruluşlar, İzmir.

İncekara Ahmet (1995). Globalleşme ve Bölgeselleşme Sürecinde NAFTA ve Etkileri, İTO Yayınları, Yay. No:1995-14, İstanbul.

İyibozkurt Erol (1995). Uluslararası İktisat, 3.Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa.

Kaplan, Özlem, Gümrük Uzmanı (2003), Ticaret ve Sanayi Odaları'nda Gümrük Müsteşarlığı yetkilileri tarafından verilen "Dış Ticarete Menşe Kuralları" konulu basılmamış seminer notu.

Kara, Şinasi (1996). Ekonomik Entegrasyon Teorisi, İstanbul.

Karamahmut, Halil (1998). "Ekonomik ve Stratejik Açından Hazar Havzası", (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.)

Karluk, Rıdvan (2009), Uluslar Arası Ekonomi, Beta Yayınları, İstanbul.

Seyfettin, Erol, M. (2001). "Avrasya'da Güç Mücadelesi: Şanghai Beşlisi", Stratejik Analiz Dergisi, Sayı: 14, Ankara:64-78.

Seyidoğlu, Halil (2001). Uluslararası İktisat: Teori Politika ve Uygulama, 14.Baskı, Güzem Yayınları, İstanbul.

Soysanlı., (2003), "Avrupa-Akdeniz (Euromed) Serbest Ticaret Alanı ve Euromed Kapsamında Yürütülen Faaliyetler", Gümrükte Uzman Görüş Dergisi, Ankara.

Şahin, Mehmet (1983)"Gümrük Birliği Teorisi ve Az Gelişmiş Ülkeler Açısından Bir Değerlendirme", Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, yıl.1:1,

Şenol, Coşkun (2004), Gümrük Dünyası Dergisi sayı, 40

Uyar Süleyman, (2000), "Ekonomik Bütünleşmeler ve Gümrük Birliği Teorisi", Dış Ticaret Dergisi,

WTO (2006). International Trade Statistics, WTO Publications, Switzerland.

Yiğit, Mehmet (2003). Ekonomik Entegrasyon, Beta Yayınları, İstanbul.

Elektronik Kaynaklar

“Karadenizin Artan Jeopolitik Önemi”, Karadeniz Bülteni:2, www.bahcesehir.edu.tr/UserFiles/bulten/karadenizbulteni002.pdf, (Erişim Tarihi :02.05.2016):1-14.

Arı, Tayyar. “Sovyetler Birliği Sonrasında Avrasya: Din, Etnik Yapı, Ekonomi ve Dış Politika”,<http://www.tayyarari.com/Avrasya.doc>, (Erişim Tarihi :29.05.2016),

Bahar, ŞANLI - Özalp, Necdet (2004). “Büyük Oyunda Hazar Enerji Kaynaklarının Önemi ve Konumu”, Panorama Dergisi, <http://www.pete.metu.edu.tr/~emre/photogallery/enerji.pdf>, Erişim Tarihi :22.06.2016

BDT. www.bdt.ofisi.com, (19.09.2007):1-4. BP (2005). World Energy Statistics. BSEC. “About BSEC”,http://www.bsec-organization.org/main.aspx?ID=About_BSEC, (Erişim Tarihi :14.05.2016)

Can, Melih. “Türkiye’nin AB sürecinde ‘B Planı’ var mı?”, <http://www.abgs.gov.tr/index1>, (Erişim Tarihi :17.06.2016)

Dataranking. “Economics & Social Data Rankings”, <http://www.dataranking.com/table>, (Erişim Tarihi :17.05.2016)

DPT. “Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı”, <http://www.dpt.gov.tr/dei/kei/kei.htm#ka>, (Erişim Tarihi :17.05.2016)

DT.“Development and Transition”, <http://www.developmentandtransition.net>, (Erişim Tarihi :02.06.2016). İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 22 Ocak 2008 Sayı: 1

Erkin, Tuğrul. “Artan Rekabette Başarılı olmak için Türk Yatırımcılar Sahip Oldukları Avantajları Kullanmalıdır”, <http://www.elegans.com.tr/arsiv/65/haber019.html>, (Erişim Tarihi :29.06.2016):1-4.

Güngörmüş K., G., “Orta Asya’da Güç Mücadelesi”, <http://gamzegungormuskona.blogspot.com/2007/08/trk-dnyaaratrmalar-dergisi-say-133.html>, (Erişim Tarihi :09.06.2016):1-15, (b).

<http://tunis.emb.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=121867> “République De Turquie Ministère Des Affaires Étrangères”(Erişim Tarihi :14.06.2016)

IMF. “New Evidence on Fiscal Adjustment and Growth in Transition Economies”, IMF Working Paper, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2006/wp06244.pdf>, (Erişim Tarihi :17.05.2016)

İbrahimov, Aydın. “Rusya’nın Jeopolitiği: Gerçekler ve Gelişmeler”, Aylık Strateji Dergisi: Jeopolitik, http://www.jeopolitik.org/index.php?option=com_content&task=view&id=35&Itemid=28, Erişim Tarihi : 31.06.2016:1-7.

Kayalar, Tuncer. “Avrasya Ülkeleri ile Ticari ve Ekonomik İşbirliği”, <http://www.kasid.org.tr/ana.php?incmain=icerik/icerik>, (Erişim Tarihi :29.06.2007).

Kibar, Tamina. “Avrasya Ekonomik Ortaklığı”, <http://www.turksam.org/tr/yazilar.asp?kat1=2&yazi=163>, (29.06.2016):1-5

Nazarbayev, Nursultan. “Avrasya Ekonomik Ortaklığı”,<http://www.yesevi.edu.tr/ayhaber/oldissues/025/02.htm>, (Erişim Tarihi :29.06.2016),

Purtaş, Fırat. “Şangay Beşlisi’nden Şangay İşbirliği Örgütüne: Orta Asya’da Rus-Çin Stratejik Ortaklığı”, <http://www.viyanaturk.com/images/tr/dokumentgalerie/Sangay.doc>, (Erişim Tarihi :10.05.2016).

Somuncuoğlu, Anar. “Orta Asya’da Birliğin Engelleri”, <http://www.tusam.net/makaleler.asp?id=480&sayfa=21>, (Erişim Tarihi :29.04.2016).

TCCB. “İstanbul’da Gerçekleştirilen Beşinci Avrasya Ekonomi Zirvesi”, http://www.cankaya.gov.tr/tr_html/ACIKLAMALAR/26.09.2002-1804.html, (Erişim Tarihi :29.04.2016).

Tusam, Nuraniye (2005). “Orta Asya’da Güç Dengeleri: Şanghay İşbirliği Örgütü Başbakanlar Toplantısı Sonrası”, <http://www.turksam.org/tr/yazilar.asp?kat1=1&yazi=614>, (Erişim Tarihi :29.04.2016).

Uyar, Süleyman. “Ekonomik Bütünleşmeler ve Gümrük Birliği Teorisi” <http://www.econturk.org/dtp13.htm>, (Erişim Tarihi :29.05.2016):1-14.

Uzunoğlu, Sadi ve Diğerleri. “Avrasya Bölgesinde Ekonomik Entegrasyonun Uygulanabilirliği Üzerine Bir İnceleme”, <http://serkanyuruktrakya.edu.tr/yayin/entegrasyon.pdf>, (Erişim Tarihi :22.04.2016):1-20, (b).

Uzunoğlu, Sadi ve Diğerleri. “Avrasya Bölgesine Yönelik Gelişme Stratejileri ve Potansiyel Sektör Araştırması”, <http://serkanyuruk.trakya.edu.tr/yayin/agelisme.pdf>, (Erişim Tarihi :29.04.2016):1-20, (a).

WB. “Country Brief 2006”, <http://web.worldbank.org/>, (Erişim Tarihi :12.06.2016).

WB. “GNI Per Capita 2006: Atlas method and PPP”, <http://siteresources.worldbank.org/>, (Erişim Tarihi :12.09.2007).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Hüseyin AVCI

Doğum Yeri ve Tarihi : KONYA- 10.04.1979

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Uluslararası İlişkiler

Yüksek Lisans Öğrenimi : İşletme

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce, Arapça

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : ALIM Ticaret (motosiklet yedek parça),
Diyanet İşleri Başkanlığı

İletişim

E-Posta Adresi : huseyinvci1@gmail.com

Tarih : 27.06.2016

